

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
EĞİTİM DAİRESİ BAŞKANLIĞI

YARGI MEVZUATI BÜLTENİ

Bültenin Kapsadığı Tarihler 31 Ekim – 06 Kasım 2006	Yayımlandığı Tarih 07 Kasım 2006	Sayı 315
---	--	--------------------

İÇİNDEKİLER

- [Danıştay Üyeliğine Seçme Kararı \(R.G. 2 Kasım 2006 – 26334\)](#)
- [İdarî Yargı Hâkim ve Savcıları Hakkında Uygulanacak Atama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik \(R.G. 4 Kasım 2006 – 26336\)](#)
- [Çevre ve Orman Bakanlığında Anız ve Yol Kenarları İle Meralarda Anız Yakılmaması Hakkında \(2006/23\) Sayılı Genelge \(R.G. 1 Kasım 2006 – 26333\)](#)
- [Ceza İşleri Genel Müdürlüğünün “Ülkeye Giriş-Çıkış Kaydı” Konulu, 20.10.2006 tarih ve 048890 Sayılı Duyurusu](#)
- [Anayasa Mahkemesinin E: 2006/140, K: 2006/33 \(Yürürlüğü Durdurma\) Sayılı Kararı \(R.G. 1 Kasım 2006 – 26333\)](#)
- [Anayasa Mahkemesinin E: 2006/97, K: 2006/74 Sayılı Kararı \(R.G. 1 Kasım 2006 – 26333\)](#)
- [Anayasa Mahkemesinin E: 2003/23, K: 2006/26 Sayılı Karar Özeti \(R.G. 2 Kasım 2006 – 26334\)](#)
- [Anayasa Mahkemesinin E: 2006/125, K: 2006/84 Sayılı Karar Özeti \(R.G. 3 Kasım 2006 – 26335\)](#)
- [Anayasa Mahkemesinin E: 2006/60, K: 2006/51 Sayılı Karar Özeti \(R.G. 4 Kasım 2006 – 26336\)](#)
- [İnsan Hakları Mahkemesi Kararı \(İ.A./Türkiye Davası\)](#)
- [İnsan Hakları Mahkemesi Kararı \(Abdullah Aydın/Türkiye Davası No: 2\)](#)
- [İnsan Hakları Mahkemesi Kararı \(Fatma Tunç/Türkiye Kararı\)](#)
- [İnsan Hakları Mahkemesi Kararı \(Akdoğan/Türkiye Davası\)](#)
- [İnsan Hakları Mahkemesi Kararı \(Çelik ve Yıldız/Türkiye Davası\)](#)
- [İnsan Hakları Mahkemesi Kararı \(Talattin Akkoç/Türkiye Kararı\)](#)
- [İnsan Hakları Mahkemesi Kararı \(Şeyhmus Yaşar ve Diğerleri/Türkiye Davası\)](#)
- [İnsan Hakları Mahkemesi Kararı \(Sınırlı Sorumlu Özulaş Yapı Kooperatifi/Türkiye Davası\)](#)
- [İnsan Hakları Mahkemesi Kararı \(Karagöz/Türkiye Davası\)](#)
- [İnsan Hakları Mahkemesi Kararı \(Şimşek/Türkiye Davası\)](#)
- [İnsan Hakları Mahkemesi Kararı \(Günaydın/Türkiye Davası\)](#)
- [İnsan Hakları Mahkemesi Kararı \(Deligöz/Türkiye Davası\)](#)
- [İnsan Hakları Mahkemesi Kararı \(Pakdemirli./Türkiye Davası\)](#)
- [2006 Ekim Ayında İsteği Üzerine Emekliye Ayrılan Hâkim ve Savcılara Ait](#)

[Liste](#)

 [İçindekilere dön](#)

Danıştay Üyeliğine Seçme Kararı

Cumhurbaşkanlığından:

Karar Sayısı : 2006/15

Danıştay Üyeliğine, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 155. ve 2575 sayılı Danıştay Yasası'nın 8. ve 9. maddeleri gereğince, Afyonkarahisar Valisi Muzaffer DİLEK seçilmiştir.

**Ahmet
Necdet SEZEL**

CUMHURBAŞKANI
KANI

[R.G. 2 Kasım 2006 – 26334]

— • —

 [İçindekilere dön](#)

Yönetmelik

Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Başkanlığından:

**İDARÎ YARGI HÂKİM VE SAVCILARI HAKKINDA UYGULANACAK
ATAMA YÖNETMELİĞİNDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA
DAİR YÖNETMELİK**

MADDE 1 – 19/2/1988 tarihli ve 19730 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan İdarî Yargı Hâkim ve Savcıları Hakkında Uygulanacak Atama Yönetmeliğinin bölgeleri gösterir değişik Alfabetik İdarî Yargı Adalet Teşkilâtı listesinin ilgili yerleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Bölge İdare Mahkemeleri	Bölgesi	Yargı Çevresine Dahil Olan İller
Kırıkkale	1	Çorum
Kayseri	2	Nevşehir-Yozgat-Kırşehir”

İdare Mahkemeleri	Bölgesi	Yargı Çevresine Dahil Olan İller
Antalya	1	--
Isparta	2	Burdur
Konya	1	Karaman
Aksaray	2	Niğde
Kayseri	2	Nevşehir
Yozgat	2	Kırşehir
Kırıkkale	1	--
Gaziantep	2	Kahramanmaraş-Kilis
Şanlıurfa	3	Adıyaman”

Vergi Mahkemeleri	Bölgesi	Yargı Çevresine Dahil Olan İller
Edirne	2	Kırklareli
Tekirdağ	2	
Kayseri	2	Nevşehir-Yozgat-Kırşehir
Kırıkkale	1	Çorum”

GEÇİCİ MADDE – 1 inci maddede yargı alanı tespit edilen ve 2006 Güz Kararnamesi ile atama yapılan İdare ve Vergi Mahkemeleri 15/11/2006 tarihinden itibaren faaliyete geçer. Bu tarihe kadar gelen işler eski mahkemelerinde ve eskiden tabi oldukları yargı alanında görülür.

MADDE 2 – Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3 – Bu Yönetmelik hükümlerini Adalet Bakanı yürütür.

[R.G. 4 Kasım 2006 – 26336]

— • —

 [İçindekilere dön](#)

Genelge

Çevre ve Orman Bakanlığından:

**ANIZ VE YOL KENARLARI İLE MERALARDA ANIZ
YAKILMAMASI HAKKINDA GENELGE
(2006/23)**

Birim alandan daha yüksek ürün almak üzere, tarımda makineleşmenin artması ve yeni ekili alanların geliştirilmesi suretiyle tarımsal faaliyetlerin hızlandığı bilinmektedir. Tarımsal

gelişmeler ve makineleşme ile birlikte yaygınlaşan anız yakma işleminin yasaklanmasına rağmen bazı yerlerde sürdürüldüğü görülmektedir.

Özellikle son yıllarda anız yakma yurdumuzun birçok yerinde yaygınlaşmıştır. Çiftçilerimiz tarafından bazı yararlar umularak özellikle toprak işlemeyi kolaylaştırma böcek ve diğer zararlıları yok edip bitki hastalıklarını önleme, toprak verimini artırma gerekçeleri ile hasat sonunda tarlada kalan ürün artıklarının, yani anızların yakıldığı bilinmektedir. Oysa toprağın en önemli kısmını bitki artıklarının çürümesi sonucu meydana gelen organik maddeler teşkil etmektedir.

Yakılan anızla birlikte çıkan duman hava kirliliğini artırmakta, atmosferdeki karbondioksit oranını yükseltmekte ve yol kenarında yakılan anızlar da karayollarında görüş mesafesini kısaltarak ölüme biten trafik kazalarına sebep olmaktadır. Ormanlara yakın tarım alanlarında yakılan anız ateşi, rüzgârın etkisi ile ormanlık alanlara ulaşarak yangınlara sebep olabilmektedir. Anız yakma, komşu tarlalardaki henüz hasat edilmemiş ürünlere, meyve ve bahçelere zarar vermektedir. Anız Yangınları; ürünün biçilmesi sırasında yere düşen ürün tanelerini yakmakta dolayısı ile bu ekosistemde yer alan hayvanların bu besinlerden mahrum kalmalarına yol açmakta, yakılan anız ateşi sonucu ahşap telefon direkleri de yanmaktadır. Ülkemiz için maddi ve manevi kayıplara neden olan anız yakma, kaybolan doğal kaynaklarla birlikte peyzaj yönünden de kötü görüntü sergilemekte ve telafisi mümkün olmayacak zararlar vermektedir.

Hasat sonrası tarla yüzeyinde kalan materyaller, toprağı tavında tutmakta ve bilhassa meyilli arazilerde su ve rüzgâr erozyonuna engel olmaktadır. Ayrıca anız yakmalar, evcil hayvanların beslenmesinde kullanılan alanları tahrip etmekte, bu nedenle de meraların daha yoğun kullanımına yol açmaktadır. Yaban hayatın bir parçası olan yırtıcıların beslendiği canlı türlerinde anız yakmalar ile besin bulamaması sonucu bir azalma olmakta ve bunun bir sonucu olarak yırtıcı sayısı da azalmaktadır.

Bu kapsamda anız yakma, 9/8/1983 tarihli ve 2872 sayılı Çevre Kanunu ve 31/8/1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanunu ile yasaklanmıştır. Bakanlığımız taşra teşkilatı olan çevre ve orman il müdürlükleri bu Genelge ve 2872 sayılı Çevre Kanunu uyarınca, illerdeki yasaklama kararına göre geliştirecekleri tedbirlerle ilgili çalışmaları, Mayıs-Ekim ayları itibarıyla aylık uygulama raporları halinde Bakanlığımıza göndereceklerdir.

Önemli bir çevre sorunu olan anız yakmanın önlenmesi, eğitim ve yanlış alışkanlıkların değiştirilmesinin yanı sıra gerekli tedbirlerin alınması ile de mümkün olabilecektir. Bu yönde hassas bölgelerde gerektiğinde havadan ve karadan denetim yapılması, yakmalara anında müdahale edilmesi ve sebep olan şahısların tespit edilmesi gerekmektedir. Ayrıca ormanlık alanlar, zeytinlikler ile anız arasındaki boşluklar toprak açığa çıkacak şekilde greyder veya pullukla 4-5 (1,5-2 metre) sıra sürülerek ayrılmalıdır. Muhtarlıklar tarafından köy ilan tahtaları ve hoparlör gibi ilan araçları ile anız yakılmaması konusunda vatandaşlar bilgilendirilecektir.

2872 sayılı Çevre Kanununun Ek-1 inci maddesinin (c) bendinde; "Anız yakılması, çayır ve meraların tahribi ve erozyona sebebiyet verecek her türlü faaliyet yasaktır." denilmekte ve aynı Kanunun 20 nci maddesinin (I) bendi gereğince "anız yakanlara her dekar için 20 YTL idari para cezası verilir. Anız yakma fiilinin orman ve sulak alanlara bitişik yerler ile meskûn mahallerde işlenmesi durumunda ceza 5 kat artırılır." hükmü yer almaktadır.

Sulak alanlara bitişik yerin tespitinde 17/5/2005 tarihli ve 25828 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Sulak Alanların Korunması Yönetmeliği'nde yer alan "Tampon Bölge" tanımı esas alınacaktır. Tampon bölge bu Yönetmelikte "...sulak alan ekosistemini korumak maksadı ile ayrılan ve su toplama havza sınırını geçmemek ve sınırları varsa ekolojik etkilenme bölgesinden yoksa sulak alan bölgesinden itibaren 2500 m. den az olmamak üzere ayrılan bölge" şeklinde tanımlanmış olup, fiilin işlendiği yer kapsamında tanım dikkate alınarak yaptırım uygulanacaktır.

Meskun mahale bitişik yerin tespitinde ise Telekomünikasyon Kurumunca 21/6/2006 tarihli ve 26205 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan "10 Khz-60 Ghz Frekans Bandında Çalışan Sabit Telekomünikasyon Cihazlarından Kaynaklanan Elektromanyetik Alan Şiddeti Limit Değerlerinin Belirlenmesi, Ölçüm Yöntemleri ve Denetlenmesi Hakkında Yönetmelik’de Geçen Meskun Mahal ile İlgili Tebliğ’in Değiştirilmesine Dair Tebliğ" de geçen meskun mahal tanımı esas alınarak yaptırımlar uygulanacaktır. Bu Tebliğde meskûn mahal "il, ilçe, kasaba, köy, mezra gibi, insanların sürekli veya geçici olarak buldukları; yol, su, elektrik, ulaşım, çöp toplama, kanalizasyon, aydınlatma gibi kamu hizmetlerinden istifade ettikleri toplu yaşam alanlarını ve bu alanların bitiminden itibaren 500 m. uzaklıktaki mesafe" şeklinde tanımlanmaktadır.

Ormana bitişik yerin tespitinde ise 6831 sayılı Orman Kanununun 76 ncı maddesindeki orman alanına dört kilometre ve daha yakın mesafenin dikkate alınması gerekmektedir. Ancak ikinci ürün ekilen yörelerde valiliklerce hazırlanan eylem planı çerçevesinde ve valiliklerin sorumluluğunda kontrollü anız yakmaya izin verilmesi halinde bu fiil için yaptırım uygulanmayacaktır.

Buna göre anız yakma fiilinin ormana bitişik alanlarda işlenmesi halinde 6831 sayılı Orman Kanununun 110 uncu maddesi uyarınca cezalandırmak üzere cumhuriyet başsavcılarında suç duyurusunda bulunulması, yapılan yargılama sonucunda faile suçtan dolayı yaptırım uygulanmaması halinde ise 2872 sayılı Çevre Kanununun 20 nci maddesinin (1) bendi gereğince idari para cezası uygulaması yapılır.

Cezaların uygulanması konusunda illerdeki ilgili birimlerle koordinasyon sağlanarak, konu ile ilgili halkın bilgilendirilip çevre ve orman tahribine yol açan anız yakma olaylarının önlenmesi konusunda gerekli hassasiyetin gösterilerek tedbirlerin alınması ve titizlikle uygulanması sağlanacaktır.

21/4/2001 tarihli ve 24380 sayılı Resmî Gazete’de mülga Çevre Bakanlığınca yayımlanan Genelge yürürlükten kaldırılmıştır.

Tebliğ olunur.

[R.G. 1 Kasım 2006 – 26333]

— • —

 [İçindekilere dön](#)

Bakanlık Duyurusu

T.C
ADALET BAKANLIĞI
Ceza İşleri Genel Müdürlüğü

Sayı : B.030.0.CİG.0.00.00.05-659-70-2006

.../... /2006

Konu : Ülkeye giriş-çıkış kaydı

CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞINA

İlgi : İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü’nün 13/09/20006 tarihli ve B.05.1.EGM.0.13.06.02-23123-153178 sayılı yazısı.

İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğünden alınan ilgi yazıda; ülkemize giriş çıkış yapan şahısların kayıtlarının 1/1/1992 tarihinden itibaren bilgisayar ortamında kaydedilerek, çeşitli amaçlarla yasal çerçevede giriş çıkış kayıtlarından faydalanılmasına ilişkin veri bankası kurulduğu ve bu kayıtlara Emniyet Genel Müdürlüğü yanı sıra Pol-Net’e

(Polis Bilgisayar Ağı) bağlı bulunan 81 İl Emniyet Müdürlüğü ve bilgisayar bağlantısı bulunan hudut kapılarından da ulaşılabilirdiği bildirilmiştir.

Bu itibarla;

İcra takip işlemleri ile soruşturma ve kovuşturmalara ilgili olarak şüpheli, sanık ve borçluların pasaportları ile ülkemize giriş-çıkış kayıtlarının tetkikinin gerektiği hallerde iş gücü ve zaman kaybının önlenmesi amacıyla bu belgelerin il emniyet müdürlüklerinden temin edilmesi,

Hususlarında bilgi edinilmesi ile keyfiyetin merkezdeki Cumhuriyet savcılarına, yargı çevrenizdeki Cumhuriyet başsavcılıklarına, icra müdürlüklerine ve bilgileri bakımından mahkemelere de duyurulmasını rica ederim.

Fahri
KASIR
GA
Hakim
Bakan a.
Müsteşar

DAĞITIM:

Gereği :

Ağır Ceza Merkezi Cumhuriyet
Başsavcılıkları

Bilgi:

İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel
Genel Müdürlüğü

— • —

 [İçindekilere dön](#)

Anayasa Mahkemesi Kararları

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

Esas Sayısı :2006/140

Karar Sayısı :2006/33 (Yürürlüğü Durdurma)

Karar Günü : 27.10.2006

YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI İSTEMİNDE BULUNANLAR:

1 - Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet SEZER
2 - Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri Haluk KOÇ ve Oya ARASLI ile birlikte 123 milletvekili

YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI İSTEMİNİN KONUSU : 28.9.2006 günlü, 5548 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu'nun, 3., 4., 8. maddesinin (3) numaralı fıkrasının, 9., 11., 13., 15., 22., 26. maddesinin (2) numaralı fıkrasının, 30., 33., 41. ve Geçici 1. maddelerinin Anayasa'nın 2., 6., 7., 8., 9., 11., 87., 98., 99., 100., 105., 125., 128., 130., 131., 133. ve 159. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptalleri ile bu kuralların uygulanması sonucu doğabilecek sakıncaların önlenmesi için yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi istemidir.

YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI İSTEMİNİN İNCELENMESİ

Yürürlüğün durdurulması istemini de içeren dava dilekçesi ve ekleri, bu konudaki inceleme raporları, iptali istenilen kurallar ile dayarılan Anayasa kuralları, bunların gerekçeleri ve öteki yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünöldü:

28.9.2006 günlü, 5548 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu'nun;

A) Geçici 1. maddesinin, Anayasa'ya aykırılığı konusunda güçlü belirtiler bulunduğu ve uygulanması halinde sonradan giderilmesi güç veya olanaksız durum ve zararların doğabileceği gözetilerek ESAS HAKKINDA KARAR VERİLİNCEYE KADAR YÜRÜRLÜĞÜNÜN DURDURULMASINA,

B) 3., 4., 8. maddesinin (3) numaralı fıkrasının, 9., 11., 13., 15., 22., 26. maddesinin (2) numaralı fıkrasının, 30., 33. ve 41. maddelerinin yürürlüklerinin durdurulması isteminin esas inceleme aşamasında karara bağlanmasına,

27.10.2006 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

[R.G. 1 Kasım 2006 – 26333]

 [İçindekilere dön](#)

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

Esas Sayısı: 2006/97

Karar Sayısı: 2006/74

Karar Günü : 27.6.2006

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Danıştay 11. Daire

İTİRAZIN KONUSU: 18.5.1994 günlü, 527 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlileri İle İlgili Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname'nin 3. maddesiyle 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na eklenen I SAYILI CETVEL'in I- GENEL İDARE HİZMETLERİ SINIFI başlıklı bölümünün (f) bendinde yer alan “.....GAP İdaresi Başkan Yardımcısı,....” ibaresinin Anayasa'nın 2., 6. ve 91. maddelerine aykırılığı savıyla iptali istemidir.

I - OLAY

Emeklilik ek göstergesine itiraz eden davacının açtığı davanın temyiz aşamasında itiraz konusu kuralın, Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Danıştay 11. Daire iptali için başvurmuştur.

II - İTİRAZIN GEREKÇESİ

Başvuru kararının gerekçe bölümü şöyledir:

“6.11.1989 tarih ve 20334 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 388 sayılı Güneydoğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Teşkilatının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin, “GAP İdaresi Başkanına bakanlık müsteşarları, başkan yardımcılarına genel müdürler için öngörülen ek göstergeler uygulanır ve bunlara verilen zam ve tazminatlar ödenir.” yolundaki 6/1 maddesi hükmü, 418 sayılı KHK ile yürürlükten kaldırılmış, 657 sayılı Kanuna tabi personelin aylıklarının hesabında dikkate alınacak ek gösterge rakamlarını düzenleyen 418 sayılı KHK'nin Anayasa Mahkemesince iptal edilmesi üzerine, bu kez 527 sayılı KHK ile 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa eklenen (I) sayılı Cetvelin, I-Genel İdare Hizmetleri Sınıfı başlıklı bölümünün (f) bendinde, GAP İdaresi Başkan Yardımcısının ek göstergesi (4.800) olarak belirlenmiştir.

Diğer taraftan, 657 sayılı Kanuna ekli ek gösterge cetvellerini düzenleyen 527 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin, 18.5.1994 günlü, 3990 sayılı Yetki Kanununa dayanılarak çıkartıldığı, ancak KHK'nin dayanağı olan 3990 sayılı Yetki Kanununun, Anayasa Mahkemesinin 5.7.1994 tarih ve E:1994/50, K:1994/44-2 sayılı kararı ile iptal edildiği, böylece, 527 sayılı KHK'nin Anayasal dayanaktan yoksun kaldığı anlaşılmıştır.

Dosyanın incelenmesinden, GAP İdaresi Başkan Yardımcısı iken emekliye ayrılan davacı tarafından, gerek 657 sayılı Yasaya tabi personelin aylıklarının hesabında dikkate alınacak ek göstergeleri düzenleyen ve aynı zamanda 388 sayılı Güneydoğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Teşkilatının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 6/1 maddesini yürürlükten kaldıran 418 sayılı KHK'nin, gerekse bu KHK'nin iptali üzerine yürürlüğü konulan 527 sayılı KHK'nin dayanağı olan yetki kanununun Anayasa Mahkemesince iptal edilmiş olması nedeniyle, emekli aylığına uygulanan (4.800) ek gösterge

rakamının dayanağının ortadan kalktığı ileri sürülerek, 388 sayılı KHK'nin 6/1 maddesiyle öngörülmüş olan ve GAP İdaresi Başkan Yardımcılarına genel müdürler için öngörülen ek gösterge rakamının uygulanmasına ilişkin bulunan düzenleme uyarınca, genel müdürler için öngörülen (6.400) gösterge rakamından yararlandırılması istemiyle yaptığı başvurunun reddi üzerine bakılan davanın açıldığı görülmüştür.

Bu durumda, Anayasaya aykırı görülerek iptal edilen 3990 sayılı Yetki Kanununa dayanılarak çıkarılmış bulunan 527 sayılı KHK'nin 3. maddesiyle 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa eklenen (I) sayılı Cetvelin, I-Genel İdare Hizmetleri Sınıfı başlıklı bölümünün (f) bendinde yer alan "GAP İdaresi Başkan Yardımcısı" ibaresi, Anayasanın 2. maddesindeki "Hukuk Devleti" ilkesi, 6. maddesindeki "Hiç kimse veya organ kaynağını Anayasadan almayan bir devlet yetkisi kullanamaz." kuralı ve KHK çıkarma yetkisine ilişkin 91. maddesine aykırılık oluşturmaktadır.

Açıklanan nedenlerle, 527 sayılı KHK'nin 3. maddesiyle 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa eklenen (I) sayılı Cetvelin, I-Genel İdare Hizmetleri Sınıfı başlıklı bölümünün (f) bendinde yer alan "GAP İdaresi Başkan Yardımcısı" ibaresinin, Anayasanın 2., 6. ve 91. maddelerine aykırı olduğu kanısına varıldığından, anılan madde hükmünde geçen söz konusu ibarenin iptali istemiyle Anayasa Mahkemesine başvurulmasına, dava dosyasının görüşülmesinin, Anayasa Mahkemesince bu konuda bir karar verilinceye kadar bekletilmesine 15.3.2006 tarihinde oybirliği ile karar verildi."

III - YASA METİNLERİ

A - İtiraz Konusu Kural

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na 527 sayılı KHK'nin 3. maddesiyle eklenen I SAYILI CETVEL'in I- GENEL İDARE HİZMETLERİ SINIFI başlıklı bölümünün itiraz konusu ibarenin yer aldığı (f) bendi şöyledir:

"f) Diyanet İşleri Başkan Yardımcıları ile Din İşleri Yüksek Kurulu Başkanı, Bakanlar Kurulu Sekreteri, Başbakanlık Başkanları, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Başkan Yardımcıları ile Atatürk Araştırma Merkezi, Türk Dil Kurumu, Türk Tarih Kurumu ve Atatürk Kültür Merkezi Başkanları, Başbakanlık Özel Kalem Müdürü, Adli Tıp Kurumu Başkanı, Milli Kütüphane Başkanı, Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu Üyesi, Yükseköğretim Kurulu Genel Sekreteri, Büyükşehir Belediye Genel Sekreteri, Talim ve Terbiye Kurulu Üyesi, **GAP İdaresi Başkan Yardımcısı**, Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkan Yardımcısı, Vergi Dairesi Başkanı (Ankara, İstanbul, İzmir)"

B - Dayanılan Anayasa Kuralları

İtiraz konusu kuralın, Anayasa'nın 2., 6. ve 91. maddelerine aykırılığı ileri sürülmüştür.

IV - İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi uyarınca, Tülay TUĞCU, Haşim KILIÇ, Fulya KANTARCIOĞLU, Ahmet AKYALÇIN, Mehmet ERTEN, Mustafa Yıldırım,

A.Necmi ÖZLER, Serdar ÖZGÜLDÜR, Şevket APALAK, Serruh KALELİ ve Osman Alifeyyaz PAKSÜT'ün katılımıyla 27.06.2006 gününde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine oy birliğiyle karar verildi.

V - ESASIN İNCELENMESİ

Başvuru kararı ve ekleri, işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kural, dayanılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A - Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

1 - KHK'nin Yargısal Denetimi Hakkında Genel Açıklama

Anayasa'da, KHK'lerin siyasal denetimi yanında yargısal denetimi de öngörülmüştür. KHK'ler, işlevsel (fonksiyonel) yönden yasama işlemi niteliğinde olduklarından bunların yargısal denetimlerinin yapılması görev ve yetkisi de Anayasa Mahkemesi'ne verilmiştir. Yargısal denetimde KHK'nin, öncelikle yetki yasasına sonra da Anayasa'ya uygunluğu sorunlarının çözülmesi gerekir. Her ne kadar, Anayasa'nın 148. maddesinde KHK'lerin yetki yasalarına uygunluğunun denetlenmesinden değil, yalnızca Anayasa'ya biçim ve esas bakımlarından uygunluğunun denetlenmesinden söz edilmekte ise de, Anayasa'ya uygunluk denetiminin içerisine öncelikle KHK'nin yetki yasasına uygunluğunun denetimi girer. Çünkü, Anayasa'da, Bakanlar Kurulu'na ancak yetki yasasında belirtilen sınırlar içerisinde KHK çıkarma yetkisi verilmesi öngörülmüştür. Yetkinin dışına çıkılması, KHK'yi Anayasa'ya aykırı duruma getirir. Böylece, KHK'nin yetki yasasına aykırı olması Anayasa'ya aykırı olması ile özdeşleşir.

Olağanüstü Hal KHK'leri dayanaklarını doğrudan doğruya Anayasa'dan (mad. 121) alırlar. Bu tür KHK'lerin bir yetki yasasına dayanması gerekli değildir. Buna karşılık olağan dönemlerdeki KHK'lerin bir yetki yasasına dayanması zorunludur. Bu nedenle, KHK'ler ile dayandıkları yetki yasası arasında çok sıkı bir bağ vardır.

KHK'nin yetki yasası ile olan bağı, KHK'yi aynı ya da değiştirerek kabul eden yasa ile kesilir. KHK'nin Anayasa'ya uygun bir yetki yasasına dayanması, geçerliliğinin ön koşuludur. Bir yetki yasasına dayanmadan çıkartılan veya dayandığı yetki yasası iptal edilen bir KHK'nin kuralları, içerikleri yönünden Anayasa'ya aykırılık oluşturmaları bile Anayasa'ya uygunluğundan söz edilemez.

KHK'lerin Anayasa'ya uygunluk denetimleri, yasaların denetimlerinden farklıdır. Anayasa'nın 11. maddesinde, "kanunlar Anayasaya aykırı olamaz" denilmektedir. Bu nedenle, yasaların denetiminde, onların yalnızca Anayasa kurallarına uygun olup olmadıkları saptanır. KHK'ler ise konu, amaç, kapsam ve ilkeleri yönünden hem dayandıkları yetki yasasına hem de Anayasa'ya uygun olmak zorundadırlar.

Bir yetki yasasına dayanmadan çıkartılan veya yetki yasasının kapsamı dışında kalan ya da dayandığı yetki yasası iptal edilen KHK'lerin anayasal konuları birbirlerinden farksızdır. Böyle durumlarda, KHK'ler anayasal dayanaktan yoksun bulduklarından içerikleri Anayasa'ya aykırı bulunmasa bile dava açıldığında iptalleri gerekir.

2 - İtiraz Konusu Kuralın Anayasa'ya Aykırılığı Sorunu

Başvuru kararında, itiraz konusu kuralın dayanağı olan yetki yasasının iptali neticesinde dayanağını kaybetmesi nedeniyle Anayasa'nın 2., 6. ve 91. maddelerine aykırı olduğu gerekçesiyle iptaline karar verilmesi istenilmiştir.

İtiraz konusu kuralı içeren 527 sayılı Kanun Hükmünde Kararname, 18.5.1994 günlü, 3990 sayılı Yetki Yasası'na dayanılarak çıkartılmıştır. Söz konusu yetki yasası Anayasa Mahkemesi'nin 5.7.1994 günlü, Esas 1994/50, Karar 1994/44-2 sayılı kararı ile iptal edildiğinden 527 sayılı KHK anayasal dayanaktan yoksun kalmıştır.

Bu nedenle, 527 sayılı KHK'nin 3. maddesiyle 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na eklenen I SAYILI CETVEL'in I- GENEL İDARE HİZMETLERİ SINIFI başlıklı bölümünün (f) bendinde yer alan "...GAP İdaresi Başkan Yardımcısı,..." ibaresi Anayasa'nın 2., 6. ve 91. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

B - İptal Kararının Yürürlüğe Gireceği Gün Sorunu

Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasında, “*Kanun, kanun hükmünde kararname veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü ya da bunların hükümleri, iptal kararlarının Resmî Gazetede yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar. Gereken hallerde Anayasa Mahkemesi iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Bu tarih, kararın Resmî Gazetede yayımlandığı günden başlayarak bir yılı geçemez*” denilmekte, Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 53. maddesinin dördüncü fıkrasında da bu kural tekrarlanmaktadır. Maddenin beşinci fıkrasında ise, Anayasa Mahkemesi'nin, iptal halinde meydana gelecek hukuksal boşluğu kamu düzenini tehdit veya kamu yararını ihlâl edici mahiyette görmesi halinde yukarıdaki fıkra hükmünü uygulayacağı belirtilmiştir.

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na 527 sayılı KHK'nin 3. maddesiyle eklenen I SAYILI CETVEL'in I- GENEL İDARE HİZMETLERİ SINIFI başlıklı bölümünün (f) bendinde yer alan “....GAP İdaresi Başkan Yardımcısı,....” ibaresinin iptaline karar verilmesinin doğuracağı hukuksal boşluk, kamu yararını bozucu nitelikte olduğundan gerekli düzenlemelerin yapılması amacıyla iptal kararının, Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak bir yıl sonra yürürlüğe girmesi uygun görülmüştür.

VI - SONUÇ

A - 18.5.1994 günlü, 527 sayılı “Memurlar ve Diğer Kamu Görevlileri ile İlgili Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname”nin 3. maddesiyle 14.7.1965 günlü, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na eklenen I SAYILI CETVEL'in I-GENEL İDARE HİZMETLERİ SINIFI başlıklı bölümünün (f) bendinde yer alan “...GAP İdaresi Başkan Yardımcısı,....” ibaresinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve **İPTALİNE**,

B - İptal edilen ibarenin doğuracağı hukuksal boşluk kamu yararını ihlal edici nitelikte görüldüğünden, Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasıyla 2949 sayılı Yasa'nın 53. maddesinin dördüncü ve beşinci fıkraları gereğince **İPTAL HÜKMÜNÜN, KARARIN RESMÎ GAZETE'DE YAYIMLANMASINDAN BAŞLAYARAK BİR YIL SONRA YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNE**,

27.6.2006 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

[R.G. 1 Kasım 2006 – 26333]

— • —

 [İçindekilere dön](#)

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

Esas Sayısı: 2003/23

Karar Sayısı: 2006/26

Karar Günü : 22.2.2006

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Konya İdare Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 4.6.1937 günlü, 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu'nun 6.4.2001 günlü, 4638 sayılı Yasa ile değiştirilen 55. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “... liyakata ...” sözcüğü ile yedinci fıkrasının birinci tümcesinde yer alan “... liyakat koşullarını belirlemek ...” ibaresinin Anayasa'nın 2., 7., 8., 9., 10., 70. ve 124. maddelerine aykırılığı savıyla iptali istemidir.

I - OLAY

Davacının, terfi ettirilmemesine ilişkin işlemin iptali istemiyle açtığı davada itiraz konusu sözcük ile ibarenin Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme iptali için başvurmuştur.

V - ESASIN İNCELENMESİ

Başvuru kararı ve ekleri, itiraz konusu Yasa kuralı, dayanılan ve ilgili görülen Anayasa kuralları, bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A - Maddenin İkinci Fıkrasında Yer Alan "... liyakata ..." Sözcüğünün İncelenmesi

Başvuru kararında, itiraz konusu kuralın yer aldığı düzenlemede polis amirliğine yapılacak terfilerin "liyakat"a göre yapılacağına belirtilmesine rağmen "liyakat"ın tespiti bakımından somut ve objektif hiçbir ölçüte yer verilmediği, bu durumun belirsizliğe ve keyfilliğe yol açacak nitelikte olması nedeniyle söz konusu sözcüğün Anayasa'nın 2., 7., 8., 9., 10., 70. ve 124. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmektedir.

2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 29. maddesine göre Anayasa Mahkemesi kanunların, kanun hükmünde kararnamelerin ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün Anayasa'ya aykırılığı hususunda ilgililer tarafından ileri sürülen gerekçelere dayanmaya mecbur değildir. Anayasa Mahkemesi taleple bağlı kalmak kaydıyla başka gerekçe ile de Anayasa'ya aykırılık kararı verebilir. Bu nedenle, itiraz konusu kural ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 128. maddesi yönünden de incelenmiştir.

Polis amirliği rütbelerine yapılacak terfilere ilişkin usul ve esaslar, Emniyet Teşkilatı Kanunu'nun 55. maddesinde düzenlenerek belirtilen rütbelere terfilerde "bu maddede öngörülen sınav ve eğitim şartı saklı kalmak üzere", kıdem ve liyakatın esas alınması öngörülmüştür.

Anayasa'nın kamu hizmetine girme hakkını düzenleyen 70. maddesinin ikinci fıkrasında, "*Hizmete alınmada görevin gerektirdiği niteliklerden başka hiçbir ayırım gözetilemez.*"; 128. maddesinin ikinci fıkrasında ise "*Memurların diğer kamu görevlilerinin nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri, aylık ve ödenekleri ve diğer özlük işleri kanunla düzenlenir.*" denilmektedir.

Bu kurala koşul olarak, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 109. maddesinde, her memur için bir özlük dosyası tutulacağı, 110. maddesinde, her Devlet memurunun bir sicil dosyasının bulunacağı, sicil amirleri tarafından düzenlenecek sicil raporları ile varsa müfettişler tarafından verilen denetleme raporları ve memurların mal beyannamelerinin sicil dosyalarına konulacağı, 111. maddesinde, Devlet memurlarının ehliyetlerinin tespitinde, kademe ilerlemelerinde, derece yükselmelerinde, emekliye çıkarma veya hizmetle ilişkilerinin kesilmesinde özlük ve sicil dosyalarının başlıca dayanak olduğu, 122. maddesinde, verilen takdirnamelerin sicile geçeceği, 133. maddesinde de, disiplin cezalarının memurun siciline işleneceği öngörülmüştür. Bu kurallarla, ilgililerin sicil ve özlük dosyalarında yer alan bilgiler temel ölçüt kabul edilerek liyakatin belirlenmesi bakımından genel çerçeve çizilmiştir. 3201 sayılı Yasa'nın 55. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "liyakata" sözcüğünün de bu çerçevede değerlendirileceği açıktır.

Belirtilen nedenlerle, polis amiri rütbelerine terfilerin liyakata göre yapılmasının Anayasa'nın 7., 70. ve 128. maddelerine aykırılığından söz edilemez. İptal isteminin reddi gerekir.

Konunun Anayasa'nın 2., 8., 9., 10., 70. ve 124. maddeleriyle ilgili görülmemiştir.

B - Maddenin Yedinci Fıkrasının Birinci Tümcisinde Yer Alan "... liyakat koşullarını belirlemek ..." İbaresinin İncelenmesi

Anayasa'nın 152. maddesi ile 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 28. maddesinde, Anayasa Mahkemesi'nin işin esasına girerek verdiği red kararının Resmî Gazete'de yayımlanmasından sonra on yıl geçmedikçe aynı yasa hükmünün Anayasa'ya aykırılığı iddiasıyla tekrar Anayasa Mahkemesi'ne başvurulamayacağı hükme bağlanmıştır.

İtiraz yoluna başvuran Mahkemenin iptalini istediği, Emniyet Teşkilatı Kanunu'nun 4638 sayılı Yasa ile değiştirilen 55. maddesinin yedinci fıkrasının birinci tümcisinde yer alan "... liyakat koşullarını belirlemek ..." ibaresi hakkında, Mahkememizin 11.6.2003 günlü,

E:2001/346; K:2003/63 sayılı kararıyla iptal isteminin reddine karar verilerek söz konusu karar 8.11.2003 günlü, 25283 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmış, bu tarihten itibaren aynı konuya ilişkin yeni bir başvurunun yapılabilmesi için geçmesi gereken on yıllık süre ise henüz tamamlanmamıştır.

Bu nedenle itirazın, Anayasa'nın 152. ve 2949 sayılı Yasa'nın 28. maddelerinin son fıkraları uyarınca reddi gerekir.

VI - SONUÇ

4.6.1937 günlü, 3201 sayılı "Emniyet Teşkilatı Kanunu"nun 6.4.2001 günlü, 4638 sayılı Yasa ile değiştirilen 55. maddesinin;

1 - İkinci fıkrasında yer alan "... liyakata ..." sözcüğünün Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE,

2 - Yedinci fıkrasının birinci tümcesinde yer alan "... liyakat koşullarını belirlemek, ..." ibaresinin, Anayasa'nın 152. ve 2949 sayılı Yasa'nın 28. maddelerinin son fıkraları gereğince REDDİNE,

22.2.2006 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

[R.G. 2 Kasım 2006 – 26334]

 [İçindekilere dön](#)

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

Esas Sayısı: 2006/125

Karar Sayısı: 2006/84

Karar Günü : 5.9.2006

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN : Korkuteli Sulh Ceza Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU : 30.3.2005 günlü, 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 3. maddesinin, 27. maddesinin birinci fıkrasının ve 28. maddesinin, Anayasa'nın 2., 125. ve 155. maddelerine aykırılığı savıyla iptali istemidir.

I - OLAY

Akaryakıt bayilik faaliyeti sırasında bayilik lisansı almadığı ileri sürülerek uygulanan idari para cezasına yapılan itirazın incelenmesi sırasında, itiraz konusu yasa kurallarının Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme iptali için başvurmuştur.

II - İTİRAZIN GEREKÇESİ

Başvuru kararının gerekçe bölümü şöyledir:

"31.03.2005 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 5326 sayılı Kabahatler Yasası'nın 3. maddesinde, bu kanunun genel hükümleri diğer kanunlardaki kabahatler hakkında da uygulanır şeklinde düzenleme yapılmış, aynı Yasa'nın 27. maddesinde idari para cezasına ve mülkiyetin kamuya geçirilmesine ilişkin idari yaptırım kararlarına karşı tebliğ veya tefhimden itibaren 15 gün içinde sulh ceza mahkemesine başvurabileceği, 28. maddesinde de başvurunun incelenmesi usulü düzenlenmiştir. İtiraza konu idari para cezasının dayanağını teşkil eden 5015 Sayılı Petrol Piyasası Kanunu'nun 21. maddesinde idari para cezasına ilişkin kurul kararına karşı 60 gün içinde Danıştay'a dava açma hakkı saklı tutulduğu halde 5326 sayılı Yasa'nın 3. maddesindeki düzenleme nedeniyle ve 27. maddesindeki sulh ceza mahkemesinin yetkili kılınması hasebiyle idari para cezasına itiraz davası mahkememizde açılmıştır.

İdarenin hizmetlerini gereği gibi ve ivedilikle görebilmesi için, yaptırım uygulama yetkilerine gereksinimi vardır. İdare bu yetkilerle, kamu düzeni ve güvenliğini, kamu sağlığını, ulusal servetleri zamanında ve gereği gibi koruyabilir. İdari cezalar idari yaptırımların en önemlilerinden biridir. İdari para cezaları idari makamlar tarafından kamu gücü kullanılarak verilir.

Anayasa’da Türkiye Cumhuriyeti’nin devlet içerisinde tüm kamusal yönetimin yargı denetimine bağlı olduğu demokratik bir hukuk devleti olduğu düzenlenmiştir. Yargı denetimi hukuk devletinin birincil koşuludur. Anayasa’nın 125. maddesinin birinci fıkrasındaki “idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır” kuralıyla amaçlanan etkili yargısal denetim yönetimin kamu hukuku ya da özel hukuk alanına giren tüm eylem ve işlemlerini kapsamaktadır.

Anayasamızda adli ve idari yargı ayırımına gidilmiş ve çeşitli maddelerinde bu ayrıma ilişkin kurallar yer almıştır. Bu cümleden olarak 140. maddesinin birinci fıkrasında ‘hakimler ve savcılar, adli ve idari hakim ve savcılar olarak görev yaparlar’, 155. maddesinin birinci fıkrasında da ‘Danıştay, idari mahkemelerce verilen ve kanunun başka bir idari yargı merciine bırakmadığı karar ve hükümlerin son inceleme merciidir. Kanunla gösterilen bazı davalara da ilk ve son derece mahkemesi olarak bakar’ biçimindeki düzenlemeler idari-adli yargı ayrılığının göstergesidir. Bu düzenlemeler ile idari uyuşmazlıkların çözümünde idare ve vergi mahkemeleri ile Danıştay yetkili kılınmıştır. Bu nedenlerle kural olarak idarenin kamu gücü kullandığı ve kamu hukuku alanına giren işlem ve eylemleri idari yargı denetimine tabi olacaktır.

Anayasa’nın değişik maddelerinde kurumsallaşan ve 125. maddesinde belirtilen idari-adli yargı ayırımına ilişkin düzenlemeler nedeniyle, idari yargının görev alanına giren her uyuşmazlığın çözümünde adli yargının görevlendirilmesi konusunda yasa koyucunun geniş takdir hakkı bulunmamaktadır. İtiraz başvurusuna konu olan idari para cezası kamu gücünün kullanılması ile ilgili ve yasada belirtilen kurallara uymayanlara idari bir yaptırımın uygulanması niteliğinde olduğundan çıkacak uyuşmazlıkların çözümünde de idari yargının yetkili olması gerekir.

SONUÇ

Yukarıda açıklanan nedenlerle 5326 sayılı Kabahatler Yasası’nın 3., 27. ve 28. maddelerinin Anayasa’nın 2.,125. ve 155. maddelerine aykırı olması nedeniyle iptal edilmesi arz olunur.”

V - ESASIN İNCELENMESİ

Başvuru kararı ve ekleri, işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu Yasa kuralları, dayanılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü.

5326 sayılı Kabahatler Kanunu’nun itiraz konusu 3. maddesine ilişkin daha önce yapılan başvuru Anayasa Mahkemesi’nin 1.3.2006 günlü, Esas: 2005/108, Karar: 2006/35 sayılı kararıyla iptal edildiğinden konusu kalmayan istem hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar verilmesi gerekir.

5326 sayılı Kabahatler Kanunu’nun, itiraz konusu 27. maddesinin birinci fıkrası ve 28. maddesiyle ilgili daha önce yapılan başvuru ise Anayasa Mahkemesi’nin 1.3.2006 günlü, Esas: 2005/108, Karar: 2006/35 sayılı kararıyla reddedilmiş ve karar 22.7.2006 günlü ve 26236 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

Anayasa’nın 152. ve 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 28. maddelerinin son fıkraları gereğince, Anayasa Mahkemesi’nin işin esasına girerek verdiği red kararının Resmî Gazete’de yayımlanmasından sonra on yıl geçmedikçe aynı kanun hükmünün Anayasa’ya aykırılığı iddiasıyla tekrar Anayasa Mahkemesi’ne başvurulamaz.

Anayasa Mahkemesi’nce işin esasına girilerek hakkında ret kararı verilen itiraz konusu kuralla ilgili yeni bir başvurunun yapılabilmesi için önceki kararın Resmî Gazete’de yayımlandığı 22.7.2006 tarihinden itibaren geçmesi gereken on yıllık süre henüz geçmemiştir.

Bu nedenle itirazın, Anayasa’nın 152. ve 2949 sayılı Yasa’nın 28. maddesi uyarınca reddi gerekir.

VI - SONUÇ

30.3.2005 günlü, 5326 sayılı “Kabahatler Kanunu”nun;

1 - 3. maddesi, 1.3.2006 günlü, E.2005/108, K.2006/35 sayılı kararla iptal edildiğinden, bu maddeye ilişkin KONUSU KALMAYAN İSTEM HAKKINDA YENİDEN KARAR VERİLMESİNE YER OLMADIĞINA,

2 - 27. maddesinin (1) numaralı fıkrası ve 28. maddesine ilişkin itirazın, Anayasa'nın 152. ve 2949 sayılı Yasa'nın 28. maddelerinin son fıkraları gereğince REDDİNE, 5.9.2006 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

[R.G. 3 Kasım 2006 – 26335]

 İçindekilere dön

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

Esas Sayısı: 2006/60

Karar Sayısı: 2006/51

Karar Günü : 17.4.2006

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN : Hakkari Ağır Ceza Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU : 19.3.1969 günlü, 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 2.5.2001 günlü, 4667 sayılı Yasa ile değiştirilen 168. maddesinin ve bu maddeye dayanılarak hazırlanan Avukatlık Asgari Ücret Tarifesinin 13. maddesinin üçüncü fıkrasının, Anayasa'nın 7., 10., 55., 73., 128. ve 161. maddelerine aykırılığı savıyla iptali istemidir.

I - OLAY

466 sayılı Kanun Dışı Yakalanan Veya Tutuklanan Kimselere Tazminat Verilmesi Hakkında Kanun gereğince maddi ve manevi tazminat ödenmesi istemiyle Hazine'ye karşı açılan davada, 1136 sayılı Yasa'nın 168. maddesi ile bu maddeye dayanılarak hazırlanan ve 4.12.2005 günlü, 26013 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Avukatlık Asgari Ücret Tarifesinin 13. maddesinin üçüncü fıkrasının Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptalleri için başvurmuştur.

.....

C - On Yıllık Süre Sorunu

1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 168. maddesinin iptali istenen üçüncü fıkrasına yönelik olarak daha önce yapılan başvuru 3.3.2004 günlü, E.2002/126, K.2004/27 sayılı kararla esastan incelenerek reddedilmiş ve bu karar 19.2.2005 günlü, 25732 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

Anayasa'nın 152. ve 2949 sayılı Yasa'nın 28. maddesine göre, Anayasa Mahkemesi'nin işin esasına girerek verdiği ret kararının Resmî Gazete'de yayımlanmasından sonra on yıl geçmedikçe aynı yasa hükmünün Anayasa'ya aykırılığı iddiasıyla tekrar Anayasa Mahkemesi'ne başvurulamaz.

Anayasa Mahkemesi'nce işin esasına girilerek, hakkında ret kararı verilen itiraz konusu kuralla ilgili yeni bir başvurunun yapılabilmesi için, önceki kararın Resmi Gazete'de yayımlandığı 19.2.2005 gününden başlayarak geçmesi gereken on yıllık süre henüz geçmemiştir.

Bu nedenle belirtilen fıkraya yönelik başvurunun, Anayasa'nın 152. ve 2949 sayılı Yasa'nın 28. maddesi uyarınca reddi gerekir.

V - SONUÇ

A - Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi'nin 13. maddesinin üçüncü fıkrasının iptaline ilişkin başvurunun, başvuran Mahkeme'nin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE,

B - 19.3.1969 günlü, 1136 sayılı "Avukatlık Kanunu"nun 2.5.2001 günlü, 4667 sayılı Yasa ile değiştirilen 168. maddesinin;

1 - Birinci ve ikinci fıkralarının, itiraz başvurusunda bulunan Mahkeme'nin bakmakta olduğu davada uygulanma olanağı bulunmadığından, bu fıkralara ilişkin başvurunun Mahkeme'nin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE,

2 - Üçüncü fıkrasının iptaline ilişkin itirazın, Anayasa'nın 152. ve 2949 sayılı Yasa'nın 28. maddelerinin son fıkraları gereğince REDDİNE,
17.4.2006 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

[R.G. 4 Kasım 2006 – 26336]

 [İçindekilere dön](#)

İnsan Hakları Mahkemesi Kararları

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararı

İ.A. /TÜRKİYE DAVASI*

(Başvuru no: 42571 / 98)

Strazburg

13 Eylül 2005

OLAYLAR

1960 doğumlu başvuran Fransa'da ikamet etmektedir.

Başvuran, Berfin yayınevini sahibi ve yöneticisidir. 1993 yılı Kasım ayında Abdullah Rıza Ergüven'in "*Yasak Tümceler*" adlı bir romanı Berfin yayınevi tarafından yayımlanmıştır. Yazarın felsefeye ve dine değin görüşlerini içeren roman, ilk baskıda iki bin adet basılmıştır.

İstanbul Cumhuriyet Savcısı 18 Nisan 1994 tarihli iddianamesi ile TCK'nın 175 §§ 3. ve 4. maddelerine dayalı olarak başvuranı, yayım yoluyla «Allah'a, Dine, Peygambere ve Kutsal Kitaba» hakaret etmekle itham etmiştir.

Cumhuriyet Savcısının iddianamesi, İstanbul Cumhuriyet Savcılığı Basın Servisinin talebi üzerine o dönemde Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Salih Tuğ tarafından 25 Şubat 1994 tarihinde hazırlanan bilirkişi raporuna dayanmaktadır.

Başvuran, sözkonusu rapora karşı çıkararak 28 Haziran 1994 tarihinde Asliye Hukuk Mahkemesine başvurmuştur. Adı geçen bu eserin bir roman olduğunu ve edebiyatçılar tarafından değerlendirilmesi gerektiğini ileri sürmüş, sözkonusu bilirkişi raporunun taraflı olduğunu iddia ederek yeni bir bilirkişi raporu talep etmiştir.

2 Kasım 1995 tarihinde Prof. Dr. Kayıhan İçel, Adem Sözüer ve Burhan Kuzu'dan oluşan bilirkişi heyeti bir rapor hazırlamıştır.

Başvuran İstanbul Asliye Hukuk Mahkemesine 19 Nisan 1996 tarihinde yapmış olduğu başvuru ile, ilkinin taklidi olduğu gerekçesiyle hazırlanan ikinci raporun doğruluğuna karşı çıkmıştır.

Asliye Hukuk Mahkemesi 28 Mayıs 1996 tarihli kararı ile başvuranı iki yıl hapis ve para cezasına çarptırmış, son olarak hapis cezasının para cezasına çevrilmesine hükmederek başvuranın 3.291.000 TL. para cezası ödemesini kararlaştırmıştır.

3 Eylül 1996'da başvuran temyiz başvurusunda bulunmuştur.

Yargıtay 6 Ekim 1997 tarihli kararı ile ilk derece mahkemesinin kararını onamıştır.

* Dışişleri Bakanlığı Çok taraflı Siyasî İşler Genel Müdürlüğü tarafından Türkçe'ye çevrilmiş olup, gayriresmî tercümedir.

HUKUK AÇISINDAN

AİHS'NİN 10. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

Başvuran, hakkında verilen mahkumiyet cezasının ifade özgürlüğünün ihlalini oluşturduğundan şikayetçi olmakta ve bu yönde AİHS'nin 10. maddesini ileri sürmektedir. Hükümete göre sözkonusu kitabın dine, özellikle İslam dinine saldırgan yaklaşımları içermesi, dini duygulara hakaret etmesi ölçüsünde başvuranın mahkumiyeti sosyal bir ihtiyacı karşılamaktadır. Bu noktada, halkın büyük çoğunluğunun müslüman olduğu bir ülkede İslam'a yönelik sözkonusu eleştiriler beklenen sorumlulukları taşır nitelikte değildir.

AİHM, sözü edilen kitabın roman tarzında yazarın felsefi ve dini görüşlerini içerdiğini hatırlatmakta ve bunun ulusal yargı tarafından dine hakaret etme ve onu hor görme olarak değerlendirildiği tespitinde bulunmaktadır.

AİHM, sözkonusu müdahalenin AİHS'nin 10. maddesi ile güvence altına alınan başvuranın ifade özgürlüğüne yönelik bir ihlali oluşturduğu hususunda taraflar arasında bir itilafın bulunmadığını not etmektedir. Müdahalenin AİHS'nin 10 § 2. maddesi uyarınca yasayla öngörüldüğüne ve kamu düzeninin, ahlakın, başkalarının haklarının korunması gibi meşru amaçları taşıdığına itiraz edilmemektedir. AİHM, bunu dikkate almaktadır, bununla birlikte, yapılan müdahalenin «demokratik bir toplum için gereklilik» oluşturup oluşturmadığının bilinmesi gerekir.

AİHM, AİHS'nin 10. maddesine dair yerleşik içtihatlarında bulunan ve özellikle (Handyside-İngiltere kararı (7 Aralık 1976, seri: A no: 24), ve Fressoz ve Roire-Fransa no: 29183/95, § 45, AİHM 1999-I) kararlarında belirtilen temel prensipleri hatırlatmaktadır: İfade özgürlüğü demokratik bir toplumun zorunlu temellerinden birini ve toplumun ilerlemesi ve her bireyin özgüveni için gerekli temel şartlardan birini teşkil etmektedir. 10. maddenin 2. paragrafı uyarınca, bu kabul gören, zararsız veya kayıtsızlık içeren “bilgiler” ve “fikirler” için değil, aynı zamanda kırııcı, şok edici veya rahatsız edici olanlar için de geçerlidir.

Bir kez daha vurgulamak gerekirse 10. maddenin 2. paragrafında yer alan ifade ve düşünce özgürlüğü bazı «görev ve sorumlulukları» beraberinde getirmektedir; bunlar arasında yer alan din ve inanç özgürlüğü sözkonusu olduğunda başkalarına zarar verecek nitelikteki söylemlerden ve saygısızlık edecek davranışlardan kaçınılması gerekmektedir (Bkz. örneğin, Otto-Preminger-Institut-Avusturya kararı, 20 Eylül 1994, seri: A no: 295-A, § 49, ve Murphy-İrlanda kararı, no: 44179/98, § 67, AİHM 2003-IX). İlke olarak, büyük hayranlık ve sevgi duyulan dini hedef alan aşağılayıcı eleştirilerin yaptırımı tabi tutulması gerekmektedir (*ibidem*).

AİHS ile güvence altına alınan temel hak ve özgürlüklere getirilecek sınırlamaların «demokratik bir toplum için gereklilik» arz edip etmediğinin incelenmesinde AİHM, Sözleşmeciler Devletlerin belirli bir takdir yetkililerine haiz olduklarının fakat bunun sınırsız olmadığını daha önce pek defa dile getirildiğini ifade etmektedir (Wingrove-İngiltere kararı, 25 Kasım 1996, 1996-V, § 53). Dini inançlara ve ahlaki görüşlere karşı sergilenen saldırılar sözkonusu olduğunda başkalarının haklarının korunması bakımından Avrupa ülkeleri arasında tek bir anlayışın olmayışı, ifade özgürlüğüne ilişkin düzenlemenin yapılmasında Sözleşmeciler

Devletlerin takdir yetkisini genişletmektedir (Bkz. sözü edilen Otto-Preminger-İnstitut, § 50 ; Wingrove, § 58 ve Murphy § 67).

Bir Devlet, başkalarının inanç özgürlüğüne saygı bilinci ile düşünce ve ifade özgürlüğü ile bağdaşmayan yargı konusunu teşkil eden fikirleri de içeren davranışların önlenmesini meşru olarak gerekli görebilir (Bu anlamda bkz.9.madde, Kokkinakis-Yunanistan kararı, 25 Mayıs 1993, seri: A no: 260-A, ve sözü edilen Otto-Preminger-Institut kararı, §47). AİHM, bununla birlikte AİHS ile getirilen kısıtlamanın ve yapılan müdahalenin olayların koşulları dikkate alındığında «sosyal bir ihtiyacı» karşılayıp karşılamadığının ve «öngörülen meşru amaçla orantılı» olup olmadığının tespit edilmesi gerektiğini kaydetmektedir (sözü edilen Wingrove kararı, § 53, ve Murphy kararı, § 68).

İki temel hakkın uygulanması hususu sözkonusu olduğunda AİHM, çatışan menfaatler arasında bir denge kurulmasını gerekli görmektedir: bir tarafta, başvuran için dini ideolojiye değin görüşlerini topluma aktarma hakkı, diğer tarafta başkalarının düşüncesine, dini inanç özgürlüğüne saygı hakkı. (sözü edilen Otto-Preminger-İnstitut, § 55).

Çoğulculuk, hoşgörü ve açık fikirlilik unsurları «demokratik toplumu» meydana getirir (sözü edilen Handyside, § 49); çoğunluğun içinde yer alan veya azınlık bir dini gruba ait, dini ibadetini yerine getirme serbestisine sahip kişiler her türlü eleştiriden uzak olduklarını düşünemezler. Bunu hoşgörüyle karşılamak ve başkalarının kendi dini inançlarını reddetmelerini ve hatta diğer kimselerin kendi inançlarına değin düşmanca doktrin propagandalarını kabul etmek durumundadırlar (sözü edilen Otto-Preminger-İnstitut, § 47).

Mevcut durumda, bunun yanı sıra yalnızca çakışan veya şok edici, «kışkırtıcı» fikirler değil aynı zamanda, İslam dinindeki Peygamberin kişiliğine karşı hakaret dolu bir saldırı sözkonusudur.

Sonuç itibariyle, AİHM sözkonusu müdahale ile Müslümanlar tarafından kutsal sayılan bazı hususlara yapılan saldırıların önlenmesinin amaçlandığına itibar etmektedir. AİHM, bu noktada alınan tedbirlerin « sosyal bir ihtiyaca» karşılık geldiği sonucuna varmaktadır.

AİHM, ulusal yargı mercilerinin gerekçelerinin yeterli, başvuran hakkında aldıkları önlemlerin yerinde olduğunu ve yetkililerin takdir paylarını aşmadıklarını kaydetmektedir.

Alınan önlemin orantılılığı ile ilgili olarak, AİHM ulusal yargının anılan kitabın toplatılması kararını vermediğini ve netice itibariyle verilen para cezasının öngörülen amaçlar doğrultusunda cüzi olduğunu kaydetmektedir.

Bu noktada AİHS'nin 10. maddesi ihlal edilmemiştir.

BU GEREKÇELERE DAYALI OLARAK, MAHKEME,

3'e karşı 4 oyla AİHS'nin 10. maddesinin *ihlal edilmediğine*;

KARAR VERMİŞTİR.

İşbu karar Fransızca olarak hazırlanmış ve AİHM'nin iç tüzüğü'nün 77 §§ 2. ve 3. maddelerine uygun olarak 13 Eylül 2005 tarihinde yazıyla bildirilmiştir.

Mevcut karar ekinde AİHS'nin 45 § 2. ve İçtüzüğü'nün 74 § 2. maddeleri uyarınca Yargıç Costa, Cabral Bareto ve Yargıç Jungwiert'in ortak hazırlamış oldukları muhalefet şerhi yer almaktadır.

 [İçindekilere dön](#)

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararı

ABDULLAH AYDIN /Türkiye Davası (No:2)*

Başvuru no:63739/00
Strasbourg
10 Kasım 2005

OLAYLAR

1944 doğumlu başvuran Ankara'da ikamet etmektedir. Olayların geçtiği dönemde başvuran Keçiören "Halk Evi" Derneği'nin genel sekreteri ve genel kurul üyesiydi.

Başvuran 25 Eylül 1993 tarihinde, Dernek tarafından Ankara'da düzenlenen "Hak ve Özgürlükler" konulu toplantıya sunucu olarak katılmıştır.

Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi (DGM) Cumhuriyet Başsavcısı, 23 Ekim 1996 tarihinde, konuşması sırasında sarf ettiği sözler nedeniyle başvuran hakkında, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 8§1. maddesi uyarınca bölücü propaganda yapmak suçundan cezalandırılması istemiyle kamu davası açmıştır.

Biri askeri hakim olmak üzere üç hakimden oluşan DGM, 27 Temmuz 1998 tarihinde, başvuranın mahkumiyetine karar vererek, başvuranı bir yıl hapis ve 100.000.000 Türk Lirası (TL) para cezasına çarptırmıştır.

Başvuran, ifade özgürlüğünü ileri sürerek temyiz başvurusunda bulunmuştur. Başvuran, sivil bir grubun temsilcisi olmasının kendisini, bütün toplumu ilgilendiren güncel konular üzerinde görüş bildirmeye zorunlu olarak ittiğini ileri sürmektedir.

Yargıtay 19 Nisan 1999 tarihinde, ilk derece mahkemesinin verdiği kararı bozmuştur. Yargıtay, başvuranın hukuki durumunu saptamak amacıyla, ilgilinin sarf ettiği sözlerin kaydedildiği bant kayıtlarının, bağımsız ve yeminli bir bilirkişi tarafından incelenmesinin gerektiği kanaatine varmıştır.

27 Aralık 1999 tarihinde, üç hukuk hakiminden oluşan DGM, Yargıtay'ın verdiği karara uymuş ve sözkonusu toplantı sırasında yapılan bant kayıtlarının bilirkişilerce incelenmesine karar vermiştir. DGM, 3 Kasım 1999 tarihli bilirkişi raporunun sonuçlarını gözönünde bulundurarak, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 8§1 maddesine göre, mahkumiyet kararı vererek, başvuranı, bir yıl hapis ve 100.000.000 TL para cezasına çarptırmıştır. Ancak bu ceza, 647 sayılı Kanun'un 6. maddesi hükmü uyarınca ertelenmiştir.

DGM, başvuranın sarf ettiği sözleri, 3713 sayılı Kanun'un 8§1 maddesiyle bağdaşmayan ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin toprak bütünlüğünü ve halkın bölünmez birliğini ihlal eden bölücü propaganda olarak değerlendirmiştir.

* Dışişleri Bakanlığı Çok taraflı Siyasî İşler Genel Müdürlüğü tarafından Türkçe'ye çevrilmiş olup, gayriresmî tercümedir.

Başvuran yeniden temyiz başvurusunda bulunmuştur. Yargıtay, 1 Mayıs 2000 tarihinde, başvuranın, temyiz incelemesinin duruşmalı yapılması talebini reddetmiştir. Başvurana, Cumhuriyet Başsavcılığı tebliğnamesi tebliğ edilmeksizin, Yargıtay, DGM'nin kararını onamıştır.

14 Kasım 2003 tarihinde DGM başvuranın adli sicil kaydının temize çıkarılmasına karar vermiştir.

HUKUK AÇISINDAN

I. AİHS'NİN 10. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

Başvuran, hakkındaki cezai mahkumiyetin, ifade özgürlüğü hakkına müdahale oluşturmasından şikayetçi olmaktadır. Başvuran AİHS'nin 10. maddesini ileri sürmektedir.

Hükümet başvuranın savına itiraz etmektedir. Başvuranın ifade özgürlüğü hakkına müdahale edildiğini kabul ederek, Hükümet bunun 10. maddenin 2. paragrafıyla haklı gösterildiğini savunmaktadır.

AİHM, dava konusu mahkumiyet kararının, 10§1 maddesinin güvence altına aldığı başvuranın ifade özgürlüğü hakkına müdahale oluşturmasının taraflar arasında ihtilaf konusu olmadığını kaydetmiştir. Üstelik müdahalenin kanun tarafından öngörüldüğüne ve 10§2 maddesi bakımından toprak bütünlüğünün korunması gibi yasal amaç güttüğüne itiraz edilmemektedir (Bkz. 4 Haziran 2002 tarihli *Yağmurdereli-Türkiye* kararı, no: 29590/96, §40). Buna karşın uyuşmazlık, bu müdahalenin “demokratik bir toplumda gerekli” olup olmadığı sorusuna dayanmaktadır.

AİHM, makalede kullanılan ifadeler ve yayınlandığı bağlama özel bir özen göstermektedir. Bu bakımdan AİHM, özellikle terörle mücadeleye bağlı zorluklar gibi kendisine sunulan durumların bulunduğu koşulları gözönünde bulundurmaktadır.

Dava konusu demeç “hak ve özgürlükler” temalı bir toplantı çerçevesinde yapılmıştır. Başvuran sunucu olarak söz almıştır. Dava konusu beyanat, içeriğinin yanısıra kullanılan terimler bakımından siyasi söylem şeklindedir. Toplantıya katılan kişilere seslenerek başvuran, özellikle insan hakları ve özgürlükleri sorununu irdelemiş ve 1980 yılında yapılan askeri darbeyi eleştirmiştir. Ayrıca başvurana göre, Türkiye’de “milliyetçilik ve kürk mücadelesi sorunu” gibi ulusal bir sorun bulunmaktadır. AİHM, başvuranın siyasi sürece katılarak, toplumu ilgilendiren konular hakkında kendini ifade ettiğini not etmektedir.

“Mücadele” ve “çarşıma” gibi kelimeler kullanılmasının, başvuranın sözlerine sertlik kazandırdığı doğrudur. Ancak, hiç kuşku yok ki burada “hak ve özgürlükler için” bir mücadele sözkonusudur. Sonuç itibarıyla, “mücadele” ya da “Kürk direnişi” sözleri, sözkonusu mücadelenin bir bileşeni olarak değerlendirilmeli ve bu bağlamda vatandaşlar arasında şiddet kullanmaya, kin ya da düşmanlığa tahrik edici unsur olarak düşünülmemelidir. Başvuranın sözleri, kanlı intikama çağdırmamakta ve kin ve şiddet uyandırmayı

amaçlamamaktadır (Bkz. *a contrario*, *Sürek-Türkiye (no:1)*, no: 26682/95, §62, AİHM-IV ve *Gerger-Türkiye*, no: 24919/94, § 50, 8 Temmuz 1999).

AİHM, yerel mahkemelerin aldığı kararlarda yer alan başvuranın ifade özgürlüğüne yapılan müdahaleyi haklı göstermek için yeterli olmayan gerekçeleri incelemiştir. (Bkz. *Mutatis mutandis*, *Sürek-Türkiye (no:4)*, no: 24762/94, §58, 8 Temmuz 1999).

AİHM, geçmişte mevcut davada olduğu gibi bir çok davada ortaya çıkan benzer sorunları irdelemiş ve AİHS'nin 10. maddesinin ihlal edildiği kanaatine varmıştır (Bkz. özellikle *Abdullah Aydın-Türkiye*, no: 42435/98, § 36, 9 Mart 2004). AİHM, içtihat kararları ışığında mevcut davayı incelemiş ve Hükümet'in, terörle mücadeleye bağlı zorlukların haricinde sözkonusu durumu farklı bir sonuca ulaştırabilecek ne bir olay ne de bir argüman sunduğuna kanaat getirmektedir (Bkz. sözüedilen *İbrahim Aksoy*, § 60 ve *Incal-Türkiye*, 9 Haziran 1998 tarihli karar, 1998-IV, s.1568, §58).

Dolayısıyla AİHS'nin 10. maddesi ihlal edilmiştir.

II. AİHS'NİN 6Ş1 MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

Başvuran, temyizinin esası hakkında Cumhuriyet Başsavcısı'nın Yargıtay'a sunduğu yazılı tebliğnamesine cevap verme olanağı bulunmadığından, Yargıtay önündeki yargılamanın adil olmamasından şikayetçi olmaktadır. Başvuran AİHS'nin 6. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

AİHM, başvuranın sunduğu şikayete benzer bir şikayet incelediğini ve Savcı görüşlerinin niteliği ve yargılanan kişinin buna yazılı olarak cevap verememesi gözönüne alındığında Cumhuriyet Başsavcısı tebliğnamesinin tebliğ edilmemesinden dolayı AİHS'nin 6Ş1 maddesinin ihlal edildiğine karar verdiğini hatırlatmaktadır (Bkz. *Göç-Türkiye*, no: 36590/97, § 55, AİHM 2002-V).

AİHM, mevcut davayı incelemiş ve Hükümet'in, bu durumda farklı bir sonuca ulaştıracak hiçbir olay ya da argüman sunmadığına kanaat getirmektedir.

Dolayısıyla AİHS'nin 6Ş1 maddesi ihlal edilmiştir.

III. AİHS'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI HAKKINDA

A. Tazminat

Başvuran 50.000 Euro tutarında manevi zararının karşılanmasını istemektedir.

Hükümet bu iddialara itiraz etmektedir.

Manevi tazminat için AİHM, ilgilinin dava koşullarında bir takım sıkıntılar duyabileceğine kanaat getirmektedir. AİHS'nin 41. maddesine göre AİHM, hakkaniyete uygun olarak başvurana uğranılan manevi zarar için 5.000 Euro'nun ödenmesine karar vermektedir.

B. Masraf ve Harcamalar

Başvuran ulusal mahkemeler huzurunda temsil edilmesi için avukatlık ücreti adı altında 3.221,12 Euro ve AİHM'de yaptığı masraflar ve mahkemeler huzurunda kendisini

temsil eden avukatın ücreti için 7.029,49 Euro istemektedir. Başvuran kanıt olarak posta masrafları ile ilgili faturaları sunmaktadır. Ayrıca başvuran davasının Strazburg organları huzurunda görülmesinin, İstanbul Barosu minimum ücret tablosuna göre saati 174,11 Euro olduğundan, 36 saatten fazla çalışma gerektiğini belirtmiştir.

Hükümet bu iddialara itiraz etmektedir.

Elinde bulunan unsurları ve yukarıda belirtilen kriterleri gözönünde bulundurarak, AİHM, yapılan bütün masraflar için 4.000 Euro'nun makul olduğuna kanaat getirerek, bu miktarın başvurana ödenmesine hükmetmektedir.

C. Gecikme faizi

AİHM, Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal kredi kolaylıklarına uyguladığı faiz oranına 3 puanlık bir artışın ekleneceğini belirtmektedir.

BU GEREKÇELERE DAYALI OLARAK MAHKEME,

1. AİHS'nin 10. maddesinin ihlal edildiğine;

2. AİHS'nin 6§1 maddesinin ihlal edildiğine;

3. a) Bu kararın, AİHS'nin 44§2 maddesine göre kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden TL'ye çevrilmek üzere Savunmacı Hükümet'in başvurana:

i. maddi tazminat için 5.000 Euro (beş bin Euro)

ii. masraf ve harcamalar için 4.000 Euro (dört bin Euro)

iii. miktara yansıtılabilecek her türlü vergiden muaf tutularak *ödemesine*;

b) Belirtilen süre bitiminden ödemenin yapıldığı tarihe kadar geçen süre için, yukarıda belirtilen tutara, Avrupa Merkez Bankası'nın kredi faiz oranına yüzde üç puan eklenmek suretiyle gecikme faizi *uygulanmasına*;

4. Hakkaniyete uygun tazminata ilişkin diğer taleplerin reddine *karar vermiştir*.

İşbu karar Fransızca olarak hazırlanmış ve 10 Kasım 2005 tarihinde, İktüzüğün 77. maddesinin 2 ve 3. fıkraları uyarınca yazılı olarak tebliğ edilmiştir.

— • —

 [İçindekilere dön](#)

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararı

FATMA TUNÇ/Türkiye Kararı*

Başvuru no. 16608/02

[Strazburg](#)

20 Ekim 2005

USULİ İŞLEMLER

1. Davanın nedeni, Türk vatandaşı Fatma Tunç'un, 29 Mart 2002 tarihinde, İnsan Hakları ve Temel Özgürlükleri Korumaya Dair Sözleşme'nin ("Sözleşme") 34. maddesi uyarınca, Türkiye aleyhine Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne yaptığı başvurudur (başvuru no. 16608/02).

2. Başvurayı, görevini İstanbul'da ifa etmekte olan avukat F. Karakaş temsil etmiştir. Türk Hükümeti ("Hükümet"), AİHM huzurundaki davalar için bir Ajan tayin etmemiştir.

3. 2 Eylül 2004 tarihinde AİHM (Üçüncü Daire), başvurunun kısmen kabuledilemez olduğuna ve polis tarafından gözaltında tutulma süresinin uzunluğu, gözaltına alınmasının kanuna uygunluğuna itiraz edebileceği etkin bir iç hukuk yolu kullanma hakkı ve gözaltı süresinin haddinden fazla uzaması karşılığı tazminat alma hakkına ilişkin başvuranın şikayetlerini Hükümet'e bildirmeye karar vermiştir. AİHM'nin 29 § 3. maddesinin hükümleri uyarınca başvurunun esasları ve kabuledilebilirliğini birlikte incelemeye karar vermiştir.

4. 1 Kasım 2004 tarihinde AİHM, Dairelerinde değişiklik yapmıştır (İç Tüzüğü'nün 25 § 1. maddesi). Söz konusu dava ile ilgili olarak yeni oluşturulan Üçüncü Daire görevlendirilmiştir (İç Tüzüğü'nün 52 § 1. maddesi).

5. Başvuran ve Hükümet, esaslara ilişkin görüşlerini sunmuştur (İç Tüzüğü'nün 59 § 1. maddesi).

OLAYLAR

I. DAVA OLAYLARI

6. Başvuran 1980 doğumludur ve Gebze Cezaevi'nde tutuklu bulunmaktadır.

7. 10 Ekim 2001 tarihinde PKK mensubu olduğundan şüphe edildiği için İstanbul'da sivil polis memurları tarafından gözaltına alındığı sırada İçerenköy'deki bir otobüs durağında bulunmaktadır. İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nün Terörle Mücadele Şubesi'ne götürülmüştür. Aynı gün polis memurları, başvuranın PKK ile ilgili eylemlere dahil olması nedeniyle yakalandığını belirten bir yakalama tutanağı hazırlamıştır. Başvuran, söz konusu tutanağı imzalamıştır.

* [Dışişleri Bakanlığı Çok taraflı Siyasi İşler Genel Müdürlüğü tarafından Türkçe'ye çevrilmiş olup, gayriresmî tercümedir.](#)

8. Başvuranın avukatı, yakalanmasına İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi soruşturma Hakimi huzurunda itiraz etmiş ve başvuranın gözaltında tutulmasına son verilmesini ve serbest bırakılmasını istemiştir. İsteği reddedilmiştir.

9. 11 Ekim 2001 tarihinde İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Savcısı, gözaltı süresini 14 Ekim 2001 tarihine kadar uzatmıştır.

10. 14 Ekim 2001 tarihinde başvuran, Cumhuriyet Savcısı'nın müsaade etmesi üzerine avukatı ile kısa süreliğine görüşebilmiştir.

11. 15 Ekim 2001 tarihinde Terörle Mücadele Şubesi'nde görevli polis memurları, başvuranın gözaltı süresinin üç gün daha uzatılmasını talep etmiştir. İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin tek hakimi, talebi kabul etmiş ve CMUK'un 128. maddesi uyarınca gözaltı süresini 17 Ekim 2001 tarihine kadar uzatmıştır. Başvuranın avukatı, İstanbul Devlet

Güvenlik Mahkemesi'nin üç hakiminden oluşan bir heyet huzurunda sözkonusu karara itiraz etmiş ve başvuranın, bir hakim huzuruna çıkarılmasını istemiştir. İsteği reddedilmiştir.

12. 16 Ekim 2001 tarihinde başvuran, Cumhuriyet Savcısı ve daha sonra, İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi soruşturma Hakimi huzuruna çıkarılmıştır. Akabinde Hakim, başvuranın tutuklu yargılanmasını öngörmüştür.

13. 23 Kasım 2001 tarihinde Cumhuriyet Savcısı İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi'ne, başvuranı Türk Ceza Kanunu'nun 168 § 2. ve Terörle Mücadele Kanunu'nun 5. maddesi uyarınca yasadışı silahlı bir örgüte mensup olmakla suçlayan bir iddianame sunmuştur.

14. İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi, başvuranı, sözkonusu suçu işlemekten suçlu bulmuş ve iki yıl altı ay hapse mahkum etmiştir. Karar daha sonra, 11 Kasım 2004 tarihinde Yargıtay tarafından onanmıştır.

II. İLGİLİ İÇ HUKUK VE UYGULAMASI

15. İlgili iç hukukun tanımı, *Öcalan/Türkiye* ([BD]), no. 46221/99, 12 Mayıs 2005) ve *Sakık ve Diğerleri/Türkiye* (26 Kasım 1997, *Hüküm ve Karar Raporları* 1997-VIII) kararlarında bulunabilir.

HUKUK

I. AİHS'NİN 5 ŞŞ 3, 4 VE 5. MADDELERİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

16. Başvuran, AİHS'nin ilgili kısımları aşağıda kaydedilen 5 §§ 3, 4 ve 5. maddelerinin ihlal edildiği hususunda şikayette bulunmuştur:

“3. Bu maddenin 1.c fıkrasında öngörülen koşullar uyarınca yakalanan veya tutulu durumda bulunan herkes hemen bir yargıç veya adli görev yapmaya yasayla yetkili kılınmış diğer bir görevli önüne çıkarılır; kendisinin makul bir süre içinde yargılanmaya veya adli kovuşturma sırasında serbest bırakılmaya hakkı vardır. Salıverilme, ilgilinin duruşmada hazır bulunmasını sağlayacak bir teminata bağlanabilir.

4. Yakalama veya tutuklu durumda bulunma nedeniyle özgürlüğünden yoksun kılınan herkes, özgürlük kısıtlamasının yasaya uygunluğu hakkında kısa bir süre içinde karar vermesi ve yasaya aykırı görülmesi halinde kendisini serbest bırakması için bir mahkemeye başvurma hakkına sahiptir.

5. Bu madde hükümlerine aykırı olarak yapılmış bir yakalama veya tutulu kalma işleminin mağduru olan herkesin tazminat istemeye hakkı vardır.”

A. Kabuledilebilirlik

17. AİHM sözkonusu şikayetlerin, karara bağlanması için esasların incelenmesini gerektiren ciddi kanuni ve fiili meseleleri ortaya çıkardığı kanısındadır. Bu nedenle, sözkonusu şikayetlerin AİHS'nin 35 § 3. maddesi bağlamında temelden yoksun olduğu sonucuna varmıştır. Şikayetlerin kabuledilemez olduğu sonucuna varmak için başka bir gerekçe tespit edilmemiştir.

B. Esaslar

1. 5 § 3. Madde

18. Başvuran, AİHS'nin 5 § 3. maddesi uyarınca, bir Hakim veya yargılama yetkisini kullanmak için kanunca yetkilendirilmiş bir diğer görevli huzuruna çıkarılmaksızın altı gün boyunca polis tarafından gözaltında tutulmuş olduğuna ilişkin şikayette bulunmuştur.

19. Hükümet, başvuranın gözetimi süresinin, olayın geçtiği tarihte yürürlükte bulunan yerel mevzuata uygun olduğunu ileri sürmüştür.

20. AİHM daha önce bir grup davada terörist suçların soruşturulmasının, yetkili makamları özel bir takım sorunlara maruz bıraktığını kabul etmiştir (bkz. *Brogan ve Diğerleri/İngiltere*, 29 Kasım 1988 tarihli karar, A Serisi no. 145-B, sayfa 33-34, § 61; *Murray/İngiltere*, 28 Ekim 1994 tarihli karar, A Serisi no. 300-A, sayfa 27, § 58; *Demir ve Diğerleri/Türkiye*, 23 Eylül 1998 tarihli karar, *Raporlar* 1998-VI, sayfa 2653, § 41). Ancak bu, yetkili makamların terörist bir suç işlendiği hususunda her şüphe duyduklarında yerel Mahkemelerin ve AİHS denetim organlarının etkin kontrolü olmaksızın şüphelileri yakalamak ve polis gözetiminde alıkoymak için 5. madde uyarınca kayıtsız şartsız yetki (*carte blanche*) sahibi oldukları anlamına gelmez (bkz., diğer içtihatlar yanında, *Murray*, § 58).

21. AİHM, başvuranın polis gözetiminde tutulmasının altı gün sürmüş olduğunu belirtmektedir. *Brogan ve Diğerleri* davasında hakimin denetlemesi olmaksızın dört gün altı saat süren polis gözetiminde alıkonmanın, toplumu bütün olarak terörizme karşı koruma amacını taşısa dahi, AİHS'nin 5 § 3. maddesinde öngörülen süreye ilişkin kesin kısıtlamanın dışında kaldığını hatırlatmaktadır (*Brogan ve Diğerleri*, § 62).

22. Başvuranın aktivitelerinde bulunduğu için suçlandığı örgüt teröre ilişkin bir tehdit teşkil etse dahi AİHM, başvuranın adli müdahale olmaksızın altı gün boyunca gözetiminde tutulmasının gerekli olduğunu kabul edemez.

23. Dolayısıyla AİHS'nin 5 § 3. maddesi ihlal edilmiştir.

2. 5 § 4. madde

24. Başvuran, yerel hukukta polis gözetiminde alıkonmasının kanuna uygunluğuna itiraz etmesi için hiçbir iç hukuk yolu olmadığını ileri sürmüştür.

25. Hükümet, CMUK'un 128. maddesinin, gözetiminin kanuna uygunluğuna itiraz etmek için etkin bir iç hukuk yolu teşkil ettiğini ileri sürmüştür. Söz konusu davada, başvuranın bu husustaki itirazı başarılı olmasa bile (paragraf 11), kararın CMUK'un sağladığı iç hukuk yolunun etkin olmadığı anlamına gelmediğini ileri sürmüşlerdir. Dolayısıyla, başvuranın başvurabileceği etkin bir iç hukuk yolu olmadığına ilişkin iddiası temelden yoksundur.

26. 5 § 3. madde bağlamında varılan sonuca ilişkin AİHM (bkz. paragraf 20 ve 21), söz konusu zaman diliminin (altı gün) AİHS'nin 5 § 4. maddesi bağlamındaki "süratle" kavramına uymadığı kanısındadır (bkz. *Igdeli/Türkiye*, no. 29296/95, §§ 34 ve 35, 20 Haziran 2002, *Van Droogenbroeck/Belçika*, 24 Haziran 1982 tarihli karar, A Serisi no. 50, sayfa 29, § 53).

27. AİHM, söz konusu davaya ilişkin benzer sorunların ortaya çıktığı birçok davada Hükümet'in bu yöndeki iddialarını reddetmiş olduğunu ve 5 § 4. maddenin ihlal edilmiş olduğu sonucuna vardığını yinelemektedir (bkz. diğer içtihatlar yanında, *Öcalan*, ve, *Sakık ve Diğerleri*). AİHM, söz konusu davada yukarıda kaydedilen sonuçlardan farklı bir sonuca varmasına neden olacak özel bir durum görememektedir.

28. Sonuç olarak, AİHS'nin 5 § 4. maddesi ihlal edilmiştir.

3. 5 § 5. madde

29. Başvuran, AİHS'nin 5 § 5. maddesine dayanarak AİHS'nin 5. maddesinin iddia edilen ihlali için tazminat talep etme hakkı olmadığı hususunda şikayette bulunmuştur.

30. Hükümet, kanuna aykırı olarak gözaltına alma durumlarında, tazminat talebinin, kanuna aykırı olarak yakalanan veya gözaltına alınan kişilere ödenebilecek tazminata ilişkin 466 No.lu Kanun hükümleri uyarınca Asliye Mahkemesi'nin nihai kararını müteakiben üç ay içerisinde sunulabileceğini belirtmiştir.

31. AİHM, 466 No.lu Kanun'a dayanarak gerçekleştirilen bir tazminat fiilinin, özgürlükten kanuna uygun olmayan şekilde yoksun bırakma sonucu maruz kalınan sıkıntılar için geçerli olduğunu belirtmektedir. Başvuranın polis gözetiminde tutulmasının, yerel hukuka uygun olduğunu gözlemlemektedir. Sonuç olarak, 446 No.lu Kanun hükümleri uyarınca başvuranın tazminat isteme hakkı bulunmamaktadır (bkz. *Sakık ve Diğerleri*, § 60).

32. Bu nedenle AİHM, AİHS'nin 5 § 5. maddesinin ihlal edildiği sonucuna varmıştır.

II. AİHS'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI

33. AİHS'nin 41. maddesi aşağıda kaydedilmiştir:

“Mahkeme işbu Sözleşme ve protokollarının ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Tarafın iç hukuku bu ihlali ancak kısmen telafi edebiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, hakkaniyete uygun bir surette, zarar gören tarafın tatminine hükmeder.”

A. Zarar

34. Başvuran, maruz kaldığı maddi ve manevi zarar için 9,000 Euro tazminat talep etmiştir.

35. Hükümet, talep edilen meblağın haddinden fazla olduğunu ileri sürmüştür.

36. AİHM, tespit edilen ihlal ve iddia edilen maddi zarar arasında nedensel bir bağ kuramamıştır, bu nedenle sözkonusu talebi reddetmiştir. Diğer yandan, başvuranın yalnızca ihlal bulgusu ile telafi edilemeyecek şekilde kanuna uygunluğuna itiraz etme fırsatı bulamadan altı gün süreyle gözaltında tutulmasından kaynaklanan sıkıntıya eşdeğer bir manevi zarara maruz kalmış olduğunu kabul etmektedir. İçtihadını gözönünde bulunduran ve hakkaniyete uygun bir değerlendirme yapan AİHM, başvurana maruz kalmış olduğu manevi zarar için 2,500 Euro tazminat ödenmesine karar vermiştir.

B. Mahkeme Masrafları

37. Başvuran, yerel Mahkemeler ve AİHM huzurunda maruz kalmış olduğu yasal harcamalar için toplam 6,000 Euro tazminat talep etmiştir.

38. Hükümet, sözkonusu talebin temelden yoksun olduğunu ileri sürmüştür. Başvuranın, iddialarını kanıtlamak için herhangi bir doküman sunmadığını belirtmiştir.

39. AİHM içtihadına göre başvuran, yalnızca gerekli olduğu için maruz bırakıldığı ve meblağın makul olduğunun kanıtlandığı durumlarda masraflarının tazmin edilmesi hakkına sahip olur (bkz. *Sawicka/Polonya*, no. 37645/97, § 54, 1 Ekim 2002). Sözkonusu davada, elde edilen bilgileri ve yukarıda kaydedilen kriterleri göz önüne alan AİHM, idari masraflar hususundaki taleplerin, gerekli olduğu için yapıldığına, meblağın makul olduğuna ve bu

nedenle, başvurana sözkonusu başlık altında 1,500 Euro tazminat ödenmesinin uygun olduğuna karar vermiştir.

C. Gecikme Faizi

40. AİHM, gecikme faizi olarak Avrupa Merkez Bankası'nın uyguladığı marjinal faiz oranına üç puan eklemek suretiyle elde edilecek oranın benimsenmesinin uygun olduğu kanısındadır.

YUKARIDAKİ GEREKÇELERE DAYALI OLARAK, AİHM

1. Başvurunun kalan kısmının kabuledilebilir olduğuna,
2. AİHS'nin 5 § 3. maddesinin ihlal edilmiş olduğuna,
3. AİHS'nin 5 § 4. maddesinin ihlal edilmiş olduğuna,
4. AİHS'nin 5 § 5. maddesinin ihlal edilmiş olduğuna,
5. (a) Sorumlu Devlet'in, başvurana, AİHS'nin 44 § 2. maddesi uyarınca kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde, her türlü vergi dahil olmak ve ödeme gününde geçerli olan kur üzerinden Yeni Türk Lirası'na çevrilmek üzere manevi zarar için 2,500 Euro (iki bin beş yüz Euro), ve Mahkeme masrafları için 1,500 Euro (bin beş yüz Euro) ödemesine,
(b) Yukarıda sözü edilen üç aylık sürenin bitiminden ödeme gününe kadar basit faizin, Avrupa Merkez Bankası'nın gecikme süresince uyguladığı marjinal faiz oranına üç puan eklemek suretiyle oluşacak faiz oranı üzerinden yukarıdaki miktarlara uygulanmasına *karar vermiş*,
6. Başvuranın adil tazmin talebinin kalan kısmını *reddetmiştir*.
İşbu karar İngilizce olarak hazırlanmış ve AİHM İç Tüzüğü'nün 77 §§ 2. ve 3. maddeleri uyarınca 20 Ekim 2005 tarihinde yazılı olarak tebliğ edilmiştir.

incent BERGER
Sekreter

Boštjan M. ZUPANČIČ
Başkan

 [İçindekilere dön](#)

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararı

AKDOĞDU/Türkiye Davası*

Başvuru no:46747/99
Strazburg
18 Ekim 2005

OLAYLAR

1932 doğumlu olan başvuran İsmail Akdoğdu Bandırma'da ikamet etmektedir. Başvuran 13 Aralık 1997 tarihinde 28 yaşında ölen Burhanettin Akdoğdu'nun babasıdır.

1. Başvuranın oğlunun yakalanması, gözaltına alınması ve ölümü

10 Aralık 1997 tarihinde, *Devrimci Sosyalist İşçi Hareketi* (DSİH) adlı yasadışı örgüte üye olduğundan şüphelenilen Burhanettin Akdoğdu, Bursa Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesi ekipleri tarafından yakalanıp gözaltına alınmıştır. Adıgeçen kişi, 12 Aralık 1997'de Ankara Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesi'ne sevk edilerek, burada gözaltına alınmıştır.

B.Akdoğdu 13 Aralık 1997 günü saat 8.00'de, battaniye kenarından sökülmüş bir iple demir parmaklıklara asılı olarak hücrelerinde ölü bulunmuştur. Polisler saat 8.30'da Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi (DGM) Cumhuriyet Savcılığı'na olayı bildirmişlerdir. Saat 10.00'da olay yerine gelen Cumhuriyet Savcısı'nın adıgeçen kişinin öldüğünü saptamasının ardından B.Akdoğdu'nun cesedi Cebeci Adli Tıp morguna kaldırılmıştır.

2. Mevcut davada yürütülen ceza soruşturması

a. Burhanettin Akdoğdu'nun cesedi üzerinde yapılan adli tıp muayeneleri

13 Aralık 1997 tarihinde Adli Tıp doktorları B. Akdoğdu'nun cesedi üzerinde otopsi yapmış, bu esnada Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Savcısı da hazır bulunmuştur. Adli tıp raporuna göre ölüm sabah saat 5-8 arasında gerçekleşmiştir. Ayrıntılı muayene sonucu B. Akdoğdu'nun vücudunun çeşitli yerlerinde değişik ebatlarda hafif sıyrık ve yaraya rastlanmıştır. Diğer yandan boyun çevresinde ipin yaptığı baskı sonucunda meydana gelen bir iz tespit edilmiştir.

B. Akdoğdu'nun şiddete maruz kaldığına dair herhangi bir iz tespit edemeyen Adli Tıp doktorları, B. Akdoğdu'nun mekanik asfiksi sonucu öldüğünü rapor etmişlerdir. Aynı zamanda Adli Tıp doktorları, iç organların incelenmesine ve kan toksikoloji tetkiklerinin yapılmasına karar vermişlerdir.

Ertesi gün B. Akdoğdu'nun cesedi ailesine teslim edilmiştir. Başvuran ikinci bir Adli Tıp raporu düzenlenmesi istemiyle Bandırma Devlet Hastanesi'ne başvurmuştur. Bandırma

* Dışişleri Bakanlığı Çok taraflı Siyasî İşler Genel Müdürlüğü tarafından Türkçe'ye çevrilmiş olup, gayriresmî tercümedir.

Cumhuriyet Savcısı'nın da hazır bulunduğu muayenede, cesedin çeşitli yerlerinde farklı boyutlarda çizik, morluk ve yaralara rastlanmıştır.

Adli tıp muayenesi sonucunda başvuran Savcılığa başvurarak, oğlunun göz altında öldüğü haberini aldığını, fakat intihar etmesi için herhangi bir neden bulunmadığını belirtmiş ve sorumlular hakkında şikayetçi olmuştur. Cumhuriyet Savcısı şikayet dilekçesini, Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde re'sen açılmış olan dava dosyasına eklemek üzere göndermiştir.

19 Aralık 1997 tarihinde Cumhuriyet Savcısı, yukarıda belirtilen toksikoloji tetkiklerinin sonuçlarını talep etmiştir. 12 Ocak 1998'de Cebeci Adli Tıp Kurumu, doku ve kan örneklerinde hiçbir uyuşturucu maddeye rastlanılmadığına ilişkin ek raporu Cumhuriyet Savcılığı'na iletmiştir.

b. Tanıkların ifadelerinin alınması

13 Aralık 1997 tarihinde, Cumhuriyet Savcısı, Terörle Mücadele Şubesi Baş Komiseri İ.Ö.'yü ve polis memuru N.T.'yi dinlemiştir. 15 Aralık 1997 tarihinde, polis memuru M.Ç.'yi dinlemek üzere çağırılmıştır. Olayın meydana geldiği gece nöbetçi olan N.T. ve M.Ç. (nöbetçi memurlar) sorgulamayı yapan kişilerin, saat 20:00 sularında, Burhanettin Akdoğdu'yu 9 numaralı hücrelerinden almak üzere geldiklerini ve saat 23:30 sularında Burhanettin

Akdoğdu'yu geri getirdiklerini belirtmektedirler. Nöbetçi memurlar, genelde sık sık hücreleri kontrol ettiklerini ve ihtiyaç duyulması halinde tutukluların kapılarını tıklatmak suretiyle kendilerini çağırabildiklerini ifade etmektedirler. M.Ç.'nin ifadesine göre, Burhanettin Akdoğdu sabaha karşı saat 02:00 sularında kendilerine seslenmiş ve isteği üzerine N.T. kendisini tuvalete götürmüştür. Oysa N.T., saat 02:00'da Burhanettin Akdoğdu'nun yiyecek istediğini ve saat 5:00'da yapılan sayım sırasında, M.A.Y ile aynı zamanda tekrar tuvalete gitmek istediğini ifade etmektedir. N.T. önce M.A.Y.'yi, sonra da Burhanettin Akdoğdu'yu tuvalete götürmüştür. Yapılan birkaç kontrol sırasında, nöbetçi memurlar Burhanettin Akdoğdu'yu uyanık bir halde yatağında otururken görmüşlerdir. Burhanettin Akdoğdu ölmeden önce onu gören son kişi olan N.T., saat 05:00'da Burhanettin Akdoğdu'dan kazağını giymesini istemiş, Burhanettin Akdoğdu ise yeni uyandığını ve kazağını giyeceğini söylemiştir. Saat 09:00'da nöbet değişimi yapıldığından, saat 08:00'da nöbetçi memurlar son bir yoklama yapmışlardır. N.T. Burhanettin Akdoğdu'nun bulunduğu hücreye gittiğinde, Burhanettin Akdoğdu'yu demir parmaklıklara asılı olarak bulmuş, nabzının atmadığını fark ederek, amirini haberdar etmiştir. Sonrasında, M.Ç. Cumhuriyet Savcısı'na, 14 Aralık 1997 tarihinde, 9 numaralı hücreyi başka bir tutuklu için hazırladığı sırada, yatakların altındaki battaniyeden koparılmış ve birbirlerine düğümlü olan 78-80 cm.'lik 6 adet ip bulunduğunu ifade etmiştir.

13 Ocak 1998 tarihinde, Cumhuriyet Savcısı, o tarihte cezaevinde olan ve olayların geçtiği sırada Burhanettin Akdoğdu'nun hücrelerinin yanındaki bir hücrede bulunan M.A.Y.'yi çağırmıştır. M.A.Y.'nin çağırılmasının sebebi, 21 Aralık 1997 tarihinde M.Y.A.'nin, B. Akdoğdu'nun intihar etmediğinin, fakat işkence altında öldüğünün İnsan Hakları Derneği'ne bildirilmesi talebiyle *Kaldıraç* dergisinde yayınlanmak üzere bir mektup yazmasıdır.

5 Şubat ve 23 Şubat 1998 tarihlerinde, Cumhuriyet Savcısı 13 Aralık 1997 tarihinde Terörle Mücadele Şubesi'nde gözaltında bulunan tanık M. ve İ.'nin ifadelerini almıştır. M. Burhanettin Akdoğdu'yla şubede karşılaşmadığını ama bu kişinin kendisini astığını duyduğunu söylemiştir. İ. adındaki tanık da bu yönde ifade vermiş, Burhanettin Akdoğdu'nun ölümünün fark edilmesinden yarım saat sonra, diğer tutuklularla birlikte başka bir odaya götürüldüklerini belirtmiştir.

c. Soruşturmanın sonucu ve ardından yapılan yargılama

1 Mayıs 1998 tarihinde Cumhuriyet Savcısı, muhakemenin men-i kararı vermiştir. Bu sonuca varmadan önce, Cumhuriyet Savcısı 9 numaralı hücrenin dikey parmaklıklarının paralel 3 adet demir ile birbirlerine bağlandıklarını hatırlatmaktadır. Sonrasında, olay yerinde çekilen fotoğraflara ve kayıtlara dayanarak, kendisini öldürebilmesi için Burhanettin Akdoğdu'nun kendisini en yüksek parmaklığa astığı sonucunu çıkarmıştır. Battaniye kenarından sökülmüş bir ipi bu parmaklığa bağlamış, ipi boynuna düğümleyerek, boynunun tüm vücudunun ağırlığını alacak şekilde, sağ ayağıyla alttaki parmaklıktan, sol ayağıyla ortadaki parmaklıktan destek almıştır. Yapılan toksikoloji tetkiklerinin şüphe uyandıracak hiçbir unsur taşımadığını gözlemleyen Cumhuriyet Savcısı, aynı zamanda 14 Aralık 1997 tarihinde, Bandırma Hastanesi'nde, Burhanettin Akdoğdu'nun vücudunda tespit edilen izlere ve nöbetçi memurlar M. ile İ.'nin ifadelerine atıfta bulunmaktadır. Sonrasında, M.A.Y.'nin mektubundan alıntıları ve ifadelerini sunarak, bunların görgü tanıklığı sonucunda ortaya koyulan ifadeler değil sadece kişisel gözlemler olduğunu ve tıbben ortaya koyulduğu şekliyle ölümün nedenlerini ortaya koyamayacaklarını belirtmektedir. Bu noktada, Cumhuriyet Savcısı, *Kaldıraç* dergisine yazdığı mektubun aksine, M.A.Y.'nin kendisine, birinci sorgulama sonrasında polislerin Burhanettin Akdoğdu'yu geri almaya geldikleri iddiasında bulunmadığının altını çizmektedir.

20 Mayıs 1998 tarihinde, başvuran verilen bu karara İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin 6. dairesinde itiraz etmiş ve oğlunun gözaltından sorumlu olan polisler hakkında soruşturma başlatılmasını talep etmiştir. Başvuran, özellikle de Cumhuriyet Savcısı'nın, yapılan ikinci tektik sırasında Burhanettin Akdoğdu'nun vücudunda tespit edilen ekimozları dikkate almamasından dolayı, sürdürülen ceza soruşturmasının yetersiz olduğunu iddia etmektedir. Başvurana göre, bu izler Burhanettin Akdoğdu'nun ayaklarının önceden bağlandığını ve asılma olayının birkaç kişinin yardımıyla daha sonra gerçekleştiğini göstermektedir. Bu konuyla ilgili olarak başvuran, şayet olay bir intihar olsaydı, mantıken düğümün ensede değil, boynun önünde ya da yanında olması gerektiğini belirtmektedir. Bu nedenle başvuran, maktulün cesedinin yeri değiştirilmeden, tarafsız bir uzmanın cesedin pozisyonunu incelemesi gerektiğini iddia etmektedir. Başvurana göre, oğlunun önce bu kişiler tarafından boğulup daha sonra asıldığı varsayımı bir kenara bırakılmamıştır ve bu varsayım yürütülen soruşturmada da çürütülememiştir. Başvuran aynı zamanda, Cumhuriyet Savcısı'nın oğlunun sorgulamasından sorumlu olan hiçbir polisin ifadesini almadığını belirtmektedir. Başvuran, oğlunun sağlam mizaçlı olduğunu ve intihar etmesini gerektirecek hiçbir sebebin olmadığını savunmaktadır.

18 Haziran 1998 tarihli bir kararla, İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi, itirazda bulunmak için tanınan yedi günlük süre içinde itirazını yapmadığı gerekçesiyle, başvuranın itirazını reddetmiştir. Hâkimler sunulan itirazların esasını incelemiş ve kamu davası açılması için yeterli gerekçelerin bulunmadığı kanaatine varmışlardır.

9 Eylül 1998 tarihinde, Emniyet Müdürlüğü başvurana itirazının reddedildiğini bildirmişlerdir.

3. Başvuran tarafından yapılan ceza yargılaması alanındaki başvurular

Başvuran, Bandırma Cumhuriyet Savcısı önünde 14 Aralık 1997 tarihinde sözlü olarak dile getirdiği şikâyetten ayrı olarak, 31 Mayıs 1999 tarihinde Ankara Cumhuriyet Savcısı'na oğlunun gözaltından sorumlu olan işkence ve kasten adam öldürmekle suçladığı polis memurları aleyhine resmi olarak şikayette bulunmuştur. 1 Mayıs 1998 tarihinde verilen muhakemenin men-i kararının geçersiz olduğunu ifade eden başvuran, bu konudaki mevzuata atıfta bulunarak, yeniden bir ceza soruşturması açılmasını talep etmektedir. Bu nedenle başvuran, Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Savcılığı'nın sürdürülen soruşturmada *ratione materiae* açısından yetkisiz olduğunu ifade ederek, oğlunun ölümüne benzer vakaların genel ceza hukuku alanına girdiğini belirtmektedir. Başvuran ayrıca, mevcut soruşturmadan sorumlu N.M.T. adındaki Cumhuriyet Savcısı'nın, oğlunun ceza soruşturmasından sorumlu olan kişi olduğunu ve bu nedenle tarafsızlığının şüpheli olduğunu iddia etmektedir.

11 Haziran 1999 tarihinde başvuran, aynı gerekçelerle, görevini kötüye kullanmak ve cinayeti örtbas etmekle suçladığı N.M.T. aleyhine Adalet Bakanlığı'na, ikinci bir şikayette bulunmuştur.

30 Haziran 1999 tarihinde, ilk şikayetin yapıldığı, Ankara Cumhuriyet Savcısı, başvuranın tartışmaya açtığı Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Savcılığı lehine görevsizlik kararı vermiştir.

Müdürlük, 23 Temmuz 1999 tarihinde, isteği üzerine yürütülen soruşturmaların ardından Cumhuriyet Savcısı olan N.M.T. aleyhine hiçbir ceza soruşturmasının yapılmasına gerek duyulmadığını başvurana bildirmiştir.

HUKUK AÇISINDAN

I. AİHS'İNİN 2. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

Başvuran oğlunun gözaltında öldüğü koşullardan ve bu olayla ilgili olarak yürütülen soruşturmanın etkisizliğinden şikayetçi olmakta, AİHS'nin 2. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

A. Tarafların Argümanları

1. Başvuran

Başvuran, oğlu Burhanettin Akdoğdu'nun Ankara Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesi'nde gözaltında tutulurken polis memurları tarafından kasti olarak öldürüldüğünü ileri sürmektedir. Başvuran iddiasını desteklemek için, intihar varsayımı kabul edilse bile, güvenlik görevlilerinin yine sorumlu olacaklarını, zira böyle bir riski önlemek ve oğlunun yaşamını korumak için gerekli tedbirleri almadıklarını belirtmektedir.

Mevcut dava kapsamında yürütülen ceza soruşturması konusunda ise başvuran, peşinen oğlunun intihar ettiği düşüncesine dayanan bu soruşturmada ulaşılan sonuçların, ne Devlet görevlileri tarafından işlenen bir cinayet varsayımını hariç tutmaya yettiğini, ne de Hükümet'in, oğlunun yaşamını koruma yükümlülüğünden kaçmasına izin verdiğini iddia etmektedir. Başvuran soruşturmanın yetkisiz bir Savcı tarafından yürütüldüğünü, dahası ilgili kişinin daha önceden Burhanettin Akdoğdu'nun yakalanması emrini vermiş olduğu düşünüldüğünde, tarafsız kabuledilemeyeceğini belirtmektedir.

2. Hükümet

Hükümet başvuranın iddialarının dayanaktan yoksun olduğunu ileri sürmektedir. Hükümet otopsi raporuna ve soruşturmalar sırasında toplanan delillere dayanarak, başvuranın oğlunun asılma sonucu öldüğünü ve bu intihar olayından hiçbir Devlet görevlisinin sorumlu tutulamayacağını savunmaktadır. Hükümete göre, o dönemde 27-28 yaşlarına olan B. Akdoğdu, yasadışı DSİH örgütüne üye olmasına bağlı olarak gelişen olaylardan ötürü yaşadığı psikolojik ve moral dengesizliğin etkisiyle hareket etmiştir.

Hükümet ayrıca, Ankara DGM Cumhuriyet Savcısı'nın intihar olayı ile ilgili olarak derin ve titiz bir cezai soruşturma yürüttüğünü belirtmektedir. Mevcut davada oluşturulan dosyasının içeriğinden, hiçbir özensizlik görünümü ortaya çıkmamaktadır.

Hükümet İçişleri Bakanlığı tarafından yayınlanan "Gözaltı ve Sorgulama Talimatı" başlıklı yönergenin bir kopyasını sunmuş ve gece nöbet tutan memurlar tarafından gerçekleştirilen kontrollerin bu yönergeye uygun olduğuna dikkat çekmiştir.

B. AİHM'nin Takdiri

1. Başvuranın oğlunun ölümü hakkında

a. Kasten adam öldürme

AİHM, AİHS'nin 2. maddesinin, Sözleşme'nin ana maddeleri arasında yer aldığını ve sözkonusu maddenin, 3. madde ile birlikte Avrupa Konseyi'ni oluşturan demokratik

toplumların temel değerlerinden birini ifade ettiğini hatırlatır (Bkz., *Çakıcı- Türkiye* [GC], n° 23657/94, § 86, CEDH 1999-IV, et *Finucane – Birleşik Krallık*, n° 29178/95, §§ 67-71, CEDH 2003-VIII). AİHS'nin 2. maddesi ile tanınan korumanın önemi dolayısıyla AİHM, yaşam hakkına ilişkin şikayetleri son derece büyük bir titizlikle inceleyerek bir görüş oluşturmak zorunda olduğunu belirtmektedir (Bkz., *Ekinci- Türkiye*, n° 25625/94, § 70, 18 Temmuz 2000).

AİHM, AİHS'nin 2. maddesi açısından davaya ilişkin olaylardan çıkarılacak sonuçların iki farklı yorumu ile karşı karşıya olduğunu ortaya koyar.

AİHM, ortaya çıkan soruları, başta yürütülen adli soruşturmalara ilişkin Hükümet tarafından sunulan belgeler olmak üzere, dava dosyasında yer alan yazılı belgeler ile tarafların sunmuş olduğu gözlemler ışığı altında inceleyecektir. AİHM delilleri değerlendirirken “her türlü makul şüphenin ötesinde” ilkesinden yararlanmaktadır. Fakat bu türden bir delil, yeteri kadar ciddi, açık ve birbiriyle uyumlu bir dizi emarenden ya da çürütülemeyecek karinelere oluşabilir; diğer yandan delillerin araştırılması esnasında tarafların tutumları da gözönünde bulundurulabilir (Bkz., *mutatis mutandis*, *İrlanda- Birleşik Krallık*, 18 Ocak 1978, A serisi n° 25, ss. 64-65, §§ 160-161).

Başvurana göre Burhanettin Akdoğdu, polisler tarafından kasten öldürülmüştür.

AİHM bu iddiaların somut ve doğrulanabilir olgulara dayanmadığını ve herhangi bir tanık ifadesiyle ya da diğer delil unsurları ile kesin bir şekilde desteklenmediğini saptamıştır.

Dosyada yer alan unsurlara göre 12 Aralık 1997 tarihinde B. Akdoğdu, üç buçuk saat süren bir sorgulamanın ardından saat 23.30'da tekrar hücrelerine getirilmiştir. Akdoğdu sabah saat 02:00'de ve 05:00'te tuvalete gitmek istediğini söylemiştir. Nöbetçi memurlar, saat 05:00'te ve 08:00'de yaptıkları kontrollerde ilgili kişinin hâlâ hayatta olduğunu gözlemlemişlerdir. Saat 08:00'deki yoklamada nöbetçi memurlardan biri, B. Akdoğdu'nun demir parmaklıklara asılı cesedini bulmuştur.

Derhal olaydan haberdar edilen Ankara DGM Cumhuriyet Savcısı olay yerine gelmiştir. Aynı gün Ankara Cebeci Adli Tıp Kurumu'ndan iki doktor ceset üzerinde otopsi yapmış ve B. Akdoğdu'nun mekanik asfiksi sonucu öldüğünü tespit etmişlerdir.

AİHM ayrıca gözaltındaki kişilerin gözetimiyle görevli nöbetçi memurların Cumhuriyet Savcısı tarafından dinlendiklerini ve ifadelerin birbiri ile uyumlu olduğunu gözlemlemiştir. B. Akdoğdu ile birlikte gözaltında tutulan iki kişinin de ifadesi aynı şekilde bu beyanlara uymaktadır. Görgü tanığı olmayan M.A.Y. adlı tutuklunun, olayların tümünü kapsamayan ifadesinde yaptığı suçlamalar, özetle varsayım olarak nitelendirilebilir. Adı geçen iddiaları, B. Akdoğdu'nun intihar ederek öldüğünü gösteren diğer delil unsurlarına şüphe düşürememiştir.

b. Gözaltındaki bir kişinin gözetimde tutulması yükümlülüğü

AİHS'nin 2. maddesinden kaynaklanan pozitif yükümlülük konusunda AİHM, bu hükmün ilk cümlesinin, Devlet'in yalnızca kasti ve hukuka aykırı ölüme sebebiyet vermekten kaçınmasını değil, aynı zamanda yargı yetkisi dahilindeki kişilerin yaşamlarının korunması için gerekli tedbirleri almasını da zorunlu kıldığını hatırlatır. Dolayısıyla AİHM, mevcut davanın koşullarında, başvuranın oğlunun hayatının gereksiz yere tehlikeye atılmasının engellenmesi için Devlet'in gerekli tüm önlemleri alıp almadığını tespit edecektir (bkz., örneğin, *L.C.B.- Birleşik Krallık*, 9 Haziran 1998, *Derleme Kararlar ve Hükümler* 1998-III, s.

1403, §36). AİHM aynı zamanda, AİHS'nin 2. maddesinin, iyi tanımlanmış bazı koşullarda, bir bireyin diğerine karşı, hatta bazı özel durumlarda Devlet'in kendisine karşı korunması için yetkili mercilere, uygulamaya ilişkin bir takım önleyici tedbirler almalarını içeren pozitif yükümlülük yükleyebileceği kanaatindedir (*Tanrıbilir-Türkiye*, no: 21422/95, § 70, 16 Kasım 2000).

Bununla birlikte bu hüküm, yetkili mercilere katlanılmaz veya aşırı bir yük yüklemeyecek şekilde ve güvenlik güçlerinin günümüz toplumlarında görevlerini ifa ederken karşılaştıkları güçlükler, insan davranışının öngörülemezliği ve öncelikler ile kaynaklar konusunda yapılacak işlevsel seçimler gözardı edilmeden yorumlanmalıdır. Dolayısıyla, AİHS açısından, yaşama karşı her tehdit varsayımı, bunun gerçekleşmesine engel olmak için yetkili mercileri somut önlemler almak zorunda bırakmamaktadır (*Tanrıbilir* kararı, §§ 70-71; *Kenan-Birleşik Krallık*, no: 27229/95, § 90, CEDH 2001-III).

Yetkili mercilerin, tutukluları gözetim altında tutma ve intiharları önleme görevleri çerçevesinde gözaltındaki bir kişinin yaşam hakkını korumaya ilişkin pozitif yükümlülüklerini yerine getirmedikleri iddiası karşısında, AİHM'nin, sözkonusu mercilerin, tutuklunun o anda böyle bir davranışta bulunabileceğini biliyor olmaları gerektiğine, fakat bu mercilerin yetkileri dahilinde, makul bir bakış açısıyla bakıldığında sözkonusu riski ortadan kaldıracak önlemleri almadıklarına ikna olması gerekmektedir. AİHM'ye göre ve 2. madde ile korunan hakkın niteliği dikkate alındığında, başvuranın, yetkili mercilerin fark ettikleri ya da fark etmiş olmaları gereken, yaşam hakkı açısından ortaya çıkabilecek belirli ve ani bir riskin gerçekleşmesinin önlenmesi için, kendilerinden makul olarak beklenen her şeyi yerine getirmediklerini göstermesi yeterlidir. Burada sözkonusu olan, cevabı mevcut davaya ilişkin koşulların tümüne bağlı olan bir sorudur. Dolayısıyla AİHM davaya ait özel koşulları inceleyecektir (*Tanrıbilir* kararı, § 72).

AİHM özgürlükten fiziksel olarak yoksun bırakılmanın doğası gereği tutuklularda psikolojik sarsıntılara, dolayısıyla da intihar riskine sebep olabileceğini hatırlatır. Tutukluların yaşamının korunması açısından bu türlü risklerin önüne geçilmesi amacıyla, ceza ve tutukevleri rejimlerinde kesici aletlerin, kemer ve bağların teslim edilmesi öngörülmektedir (*Tanrıbilir* kararı, §74).

Mevcut davada AİHM ilk olarak, Burhanettin Akdoğdu'nun Ankara Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesi'nde gözaltına alındığını ve dolayısıyla iç hukukta bu türden tutuklamalar için öngörülen kuralların, bu dava açısından da geçerli olduğunu kaydeder. Dava dosyasında yer alan unsurlar, tutuklunun intihar etmesinin önlenmesi için gereken rutin önlemlerin alınmadığına ve olağan bir gözetimin temin edilmediğine işaret etmektedir.

Diğer yandan AİHM, Burhanettin Akdoğdu'nun psikolojik durumu hakkında o anda nöbetçi memurların elinde bulunan göstergeler dikkate alındığında, adigeçen kişinin gözetimi konusunda nöbetçi memurlar tarafından alınan önlemlerin 2. madde açısından sözkonusu edilebileceğine ikna olmuş değildir. B. Akdoğdu'nun kendini öldürmek için kullandığı yöntemi, yani battaniyesinin kenarından bir ip yapabileceğini öngörmek güçtür. İntihar hazırlığı ve intiharın kendisi sessizlik içinde gerçekleşmiştir (karşılaştırınız *Tanrıbilir* kararı, § 76).

Tutuklu intihar eğilimleri göstermediğinden yetkililer, B. Akdoğdu'nun hücresinde daimi bir gözetim sağlamak veya battaniyesine el koymak gibi bazı özel önlemleri almamakla eleştirilemez. Dosyada yer alan hiçbir ilgili unsur, polis memurlarının makul olarak B.

Akdoğdu'nun intihar edebileceğini öngörerek, hücrelerinin önünde sürekli bir görevli bulundurmaları gerektiğine inandıracak yönde değildir.

Bu koşullarda AİHM, AİHS'nin bu açıdan 2. maddesinin ihlal edilmediği sonucuna varmıştır.

2. Ulusal merciler tarafından yürütölen soruştırmalar

AİHM, AİHS'nin 2. maddesinde şart koşulan yaşam hakkının korunması yükümlölüğünün, 1. madde ile Devletlere yüklenen "kendi yetki alanları içinde bulunan herkese bu Sözleşme[de] açıklanan hak ve özgürlükleri tanı[maları]" yükümlölüğü ile birlikte, zora başvuranın bir kişinin ölümüne neden olması halinde etkili bir soruştırma yürütölmesini öngördüğünü ve bunu zorunlu kıldığını hatırlatır (Bkz., *mutatis mutandis*, *McCann ve diğerleri- Birleşik Krallık*, 27 Eylül 1995, A serisi n° 324, s. 49, § 161; *Kaya-Türkiye*, 19 Şubat 1998, *Derleme* 1998-I, s. 329, § 105; *Tarıbilir* kararı, § 83).

AİHM bu yükümlölüğün, yalnızca ölüme bir devlet görevlisinin neden olduğu durumlar için geçerli olmadığını vurgular. Yetkili mercilerin ölümden haberdar olmaları bile, yalnız bu nedenle, AİHS'nin 2. maddesinden kaynaklanan, ölümün hangi koşullarda meydana geldiğine ilişkin etkili bir soruştırma yürütme yükümlölüğü doğurur (Bkz., *mutatis mutandis*, *Ergi-Türkiye*, 28 Temmuz 1998, *Derleme* 1998-IV, s. 1778, § 82; *Yaşa- Türkiye*, 2 Eylül 1998, *Derleme* 1998-VI, s. 2438, § 100; *Hugh Jordan –Birleşik Krallık*, n° 24746/94, §§ 107-109, CEDH 2001-III; *A. ve diğerleri-Türkiye*, no: 30015/96, § 53, 27 Temmuz 2004).

Yürütölen soruştırma aynı zamanda sorumluların tespit edilip cezalandırılmasını sağlayabilmesi anlamında da etkili olmalıdır (*Oğur-Türkiye*, [GC], n° 21594/93, CEDH 1999-III, § 88). Burada sözkonusu olan sonuca ilişkin değil, araçlara ilişkin bir yükümlölüktür. Yetkili merciler, başta görgü tanıklarının ifadelerinin alınması, emniyetin teknik birimlerince kan ve doku örnekleri alınması ve gerektiğinde, ölen kişinin vücudundaki lezyonların tam ve açık bir şekilde tanımlanmasının yanı sıra ölüm nedeninin açığa çıkarılması için klinik bulguların nesnel bir şekilde analiz edilmesi olmak üzere, olaya ilişkin delillerin toplanması için mümkün olan tüm tedbirleri almış olmak zorundadırlar (bkz., örneğin, *Salman- Türkiye* [GC], n° 21986/93, § 106, CEDH 2000-VII ; *Tarıkulu- Türkiye* [GC], n° 23763/94, § 109, CEDH 1999-IV ; *Gül- Türkiye*, n° 22676/93, § 89, 14 Aralık 2000).

Mevcut durumda soruştırmayı yürütmekle görevli yetkililerin olaydan sonra yaptıkları girişimler, anlaşmazlık konusu teşkil etmemektedir.

AİHM başvurunun yapılmasının ardından, Hükümet tarafından, soruştırma dosyasının bir kopyasının sunulduğunu ve soruştırmanın seyri hakkında bilgi verildiğini kaydeder.

Bu unsurlardan, B. Akdoğdu'nun cesedi bulunur bulunmaz Cumhuriyet Savcısı'nın olay yerine geldiği ve ayrıntılı bir tutanak hazırlandığı, fotoğraf çekildiği, video kaydı yapıldığı ve bir kroki çizildiği anlaşılmaktadır. Tam ve ayrıntılı iki otopsi gerçekteştirilmiş, adli tabipler ölümün mekanik boğulmaya bağlı olarak gerçekteştiğini tespit etmiş ve ölümün asılmadan önce meydana geldiği varsayımını ortadan kaldırmışlardır. Cumhuriyet Savcısı bir hazırlık soruştırması başlatmıştır. Bu yargılama usulü çerçevesinde Terörlle Mücadele Şubesi'nde gözaltından sorumlu nöbetçi memurlar ile diğer tutukluların ifadeleri alınmıştır. Yukarıda anlatılanların ışığı altında AİHM, Burhanettin Akdoğdu'nun intiharıyla ilişkili olarak nöbetçi memurların sorumluluklarının saptanması amacıyla adli merciler tarafından yürütölen ayrıntılı hazırlık soruştırmasının, yeterince derin ve etkili olduğu sonucuna varmıştır.

Başvuranın soruşturmaya tam anlamıyla katılmamış olması soruşturmanın eksiksiz olduğu gerçeğini değiştirmez, zira ilgili kişi, soruşturmanın en iyi şekilde yürütülmesi için gereken delil unsurlarını sağlayacak durumda değildir.

Ayrıca AİHM, mevcut davanın gereği açısından, başvuranın, davada görev alan Savcı'nın yetkili olmadığı yönündeki iddiaları hakkında hüküm vermeye gerek olmadığı kanaatine varmıştır. AİHM bu iddiaların davada kendisine başvurulmuş yargı mercii tarafından reddedildiğini ve bunun, Cumhuriyet Savcısı tarafından yürütülen soruşturmanın etkinliği hususuyla bir ilgisinin olmadığını gözlemlemiştir.

Sonuç olarak AİHS'nin 2. maddesi bu açıdan da ihlal edilmemiştir.

II. AİHS'NİN 3. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

Başvuran, Ankara Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesi'nde gözetim altında tutulduğu sırada, polisler tarafından, oğlu Burhanettin Akdoğan'a kötü muamelede bulunduğu iddia ederek, AİHS'nin 3. maddesine atıfta bulunmaktadır.

Başvuran, özellikle Bandırma Hastanesi'nde düzenlenen, maktulün ayaklarında ve bacaklarında izlerin tespit edildiğinin ifade edildiği adli tıp raporlarına ve sanık M.A.Y.'nin ifadelerine atıfta bulunmaktadır.

Hükümet, kötü muamele ve işkence yapıldığına ilişkin iddiaların dayanaktan yoksun olduğunu belirtmektedir. İkinci adli tıp raporunda belirtilen ekimozların nedeninin belirlenmesinin mümkün olmadığını ifade etmektedir. Uygulamadan, otopsi yapılmasından sonra, vücutta ekimoz izlerinin ortaya çıkmasının gözardı edilemeyeceği sonucu çıkmaktadır.

AİHM bir kimse tamamen polis memurlarının kontrolü altında olduğu halde gözetim altında yaralandığında, bu süreçte meydana gelen her türlü yaralanmanın, olaylara dair güçlü karinelere sebebiyet verdiğini hatırlatır (*Salman* kararı, § 100). Dolayısıyla bu yaraların kaynağı hakkında makul bir açıklama getirmek ve mağduru iddialarını - özellikle de bu iddialar tıbbi belgelerle desteklenmişse - şüpheye düşürebilecek olayları doğrulayan kanıtlar sunmak Hükümet'in sorumluluğundadır (Bkz., diğerleri arasında, *Selmouni-Fransa* [GC], no: 25803/94, § 87, CEDH 1999-V; *Berktaş-Türkiye*, no: 22493/93, § 167, 1 Mart 2001; ve *Altay-Türkiye*, no: 22279/93, § 50, 22 Mayıs 2001).

AİHM, esasında Hükümet'in ikinci adli tıp raporunda, bir avukatla görüşmeksizin, ölümünden evvel üç gün süresince tutuklu bulunan başvuranın vücudunda tespit edilen izlerin neden meydana gelmiş olabileceği hakkında hiçbir açıklamada bulunmamıştır. Hükümet'e göre, bir otopsi sonrasında vücutta ekimoz izlerinin ortaya çıkması gözardı edilemez. Bununla birlikte, AİHM vücudun iç kısmında özellikle de dizkapağı, bilek ve baldır çevresinde, ilk otopsideki izlerden farklı olarak, çok sayıda küçük ekimoz ve sıyrıkların tespit edildiğini not etmektedir. Bu izler, sanık M.Y.A.'nın beyanlarıyla bir takım benzerlikler taşımaktadır. M.Y.A., Burhanettin Akdoğan'ın 12 Aralık 1997 tarihli sorgulama sırasında kötü muameleyle maruz kaldığını duyduğunu beyan etmiş, Hükümet bu beyanlara karşı çıkmamıştır.

AİHM değerlendirmesine sunulan unsurların tümü ışığında ve Hükümet'in açıklamada bulunmamasını dikkate alarak, 14 Aralık 1997 tarihinde yapılan ikinci adli tıp inceleme raporunda saptanan izlerden Savunmacı Hükümet'in sorumlu olduğu kanaatine varmıştır.

AİHM, sonuç olarak AİHS'nin 3. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir.

III. AİHS'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI HAKKINDA

A. Tazminat

Başvuran, 200.000 (iki yüz bin) Fransız Frangı yani 30.489 Euro (otuz bin dört yüz seksen dokuz) değerinde maddi ve manevi zarara uğradığını iddia etmektedir.

Hükümet bu iddialara karşı çıkmıştır.

Maddi zararlar ilgili olarak AİHM, AİHS'nin 3. maddesinin ihlal edildiğinin tespiti ile maddi tazminat talebi arasında doğrudan hiçbir nedensellik bağı görmemektedir. Bu nedenle maddi tazminat adı altında herhangi bir ödemenin yapılmasının gerekli olmadığına karar vermiştir.

Manevi tazminatla ilgili olarak AİHM, AİHS'nin ihlal edilmesinden doğan sonuçlar nedeniyle kuşkusuz mağdurun sıkıntıya girmiş olduğu kanaatindedir. AİHM hakkaniyete uygun olarak manevi zararın 9.000 Euro (dokuz bin) tutarında olduğuna ve bu tutarın Burhanettin Akdoğdu'nun hak sahiplerine ödenmesine karar vermiştir.

B. Masraf ve Harcamalar

Başvuran, masraf ve harcamalar için, AİHM'nin, saptanan ihlallerin tazmini için vereceği tazminat bedelinin %15' ini talep etmekte ve dayanak olarak avukatıyla yaptığı sözleşmenin bir fotokopisini sunmaktadır. Bu durumda talep edilen tutar 1.350 (bin üç yüz elli) Euro'dur

Hükümet bu iddiaya karşı çıkmaktadır.

Mahkemenin bu konudaki içtihadı ve mevcut unsurlar doğrultusunda AİHM, tüm masraflar için, 1.350 (bin üç yüz elli) Euro'dan, Avrupa Konseyi tarafından adli yardım olarak verilen 630 (altı yüz otuz) Euro'nun düşürülerek, kalan meblağın başvurana ödenmesinin makul olduğuna karar vermiştir.

C. Gecikme Faizi

AİHM, Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal kredi kolaylıklarına uyguladığı faiz oranına üç puanlık bir artışın ekleneceğini belirtmektedir.

BU GEREKÇELERE DAYALI OLARAK AİHM, OYBİRLİĞYLE,

1. AİHS'nin 2. maddesinin *ihlal edilmediğine*;
2. AİHS'nin 3. maddesinin *ihlal edildiğine*;
3. a) AİHS'nin 44 § 2 maddesi gereğince kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde, ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden TL'ye çevrilmek üzere Savunmacı Hükümet tarafından başvurana,
 - i. Burhanettin Akdoğdu'nun mirasçıları için, manevi tazminat olarak 9.000 Euro (dokuz bin) *ödenmesine*;
 - ii. masraf ve harcamalar için 1.350 (bin üç yüz elli) Euro'dan, 630 (altı yüz otuz) Euro tutarındaki adli yardım düşülerek kalan miktarın *ödenmesine*;
 - iii. yukarıdaki miktarların her türlü vergiden *muaf tutulmasına*;

b) sözkonusu sürenin bittiği tarihten itibaren ödemenin yapılmasına kadar Hükümet tarafından, Avrupa Merkez Bankası'nın o dönem için geçerli olan faiz oranının üç puan fazlasına eşit oranda faiz uygulanmasına;

4. Oybirliğiyle, adil tazmine ilişkin diğer taleplerin *reddine*.

Karar vermiştir.

İşbu karar Fransızca olarak hazırlanmış ve AİHM'nin iç tüzüğü'nün 77 §§ 2 ve 3 maddesine uygun olarak 18 Ekim 2005 tarihinde yazıyla bildirilmiştir.

— • —

 [İçindekilere dön](#)

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararı

ÇELİK ve YILDIZ/Türkiye Davası*

Başvuru no: 51479 / 99

Strazburg

10 Kasım 2005

OLAYLAR

Başvuranlar sırasıyla 1966 ve 1949 doğumlu olup Ankara'da ve Diyarbakır'da ikamet etmektedirler.

PKK'nın elebaşı Abdullah Öcalan'ın yakalanmasının ertesinde 16 Şubat 1999 tarihinde polis kimliği belirsiz birçok kişinin ihbarları ve *MED TV*'nin HADEP'in (*Halkın Demokrasi Partisi*) şiddet gösterilerine hazırlanmasına ilişkin televizyon yayınları üzerine harekete geçmiş ve parti binasını kuşatma altına almıştır. Saat 17'den itibaren düzenlenen tutanağa göre, polis binanın boşaltılması için ihtarda bulunmuş ve Devlet Güvenlik Mahkemesi (DGM) yetkili hakiminin izniyle arama işlemini başlatmıştır.

Olayların meydana geldiği dönemde Feridun Çelik Diyarbakır Belediyesi Başkanı ve Mehmet Salih Yılmaz ise HADEP'in İdari Kurulu Üyesi olarak bina içindeydiler ve binayı terk etmemeye karar verdiler. Yasadışı bir gösteriyi düzenlemekle suçlanan başvuranlar Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü yerel şubesinde gözaltına alınmışlardır.

Başvuranlar 19 Şubat 1999 tarihinde polis tarafından Abdullah Öcalan ile bağlantıları hakkında sorgulanmıştır.

Cumhuriyet Savcısı tarafından 22 Şubat 1999 tarihinde dinlenilmesinin ardından başvuran Çelik serbest bırakılmıştır. Başvuran Yıldız serbest bırakılmadan önce 26 Şubat 1999 tarihinde Diyarbakır DGM Cumhuriyet Savcısı karşısına çıkarılmıştır. Başvuranlar hakkında hiçbir hukuki işlem başlatılmamıştır.

HUKUK AÇISINDAN

I. AİHS'NİN 5 §§ 1. VE 3. MADDESİ'NİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvuran AİHS'nin 5 §§ 1. ve 3. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

A.Hükümetin itirazı

Hükümet, iç hukuk yollarının tüketilmediğine itiraz etmektedir. Başvuranlar gözaltı süresinin yasallığının denetlenmesi bakımından CMUK'un 128 § 4. maddesince Asliye Hukuk Mahkemesi önünde başvuruda bulunmuşlardır. Bu hüküm 6 Mayıs 1997 tarihinden bu yana Devlet Güvenlik Mahkemeleri tarafından uygulanmaktadır. Hükümet bu anlamda ulusal yargı mercilerinin almış olduğu kararlardan örnekler sunmaktadır.

* Dışişleri Bakanlığı Çok taraflı Siyasî İşler Genel Müdürlüğü tarafından Türkçe'ye çevrilmiş olup, gayriresmî tercümedir.

Başvuran, bu tespite karşı çıkmaktadır.

AİHM, terörist eylemlere ilişkin sürdürülen soruşturma kapsamında gözaltına alınan kişiler hakkında alınan hukuki kararları incelemiştir. Mahkeme, ulusal yargının bir yandan dört günlük gözaltı süresinin uzatılmasını reddettiğini, diğer yandan kırk sekiz saatlik süreyi geçen hallerde Cumhuriyet Savcılığı'nın yazılı uzatma izni olmaksızın ilgili kişilerin Savcı önüne çıkarıldıklarını ifade etmektedir. İlgililerin istenilen sürede mahkeme karşısına çıkarılmalarının mümkün olmadığı hallerde, hakim doğrudan bu kişilerin serbest bırakılması kararını almalıdır. Bununla birlikte, bütün bu örnekler başvuranların gözaltı süresi ile değil, 2001 yılını takip eden yıllarla ilgilidir.

Bu nedenle AİHM, Hükümet'in itirazını reddetmekte ve bu şikayetin AİHS'nin 35 § 3. maddesi uyarınca kabuledilemez olması için hiçbir gerekçenin bulunmadığı değerlendirmesini yapmaktadır. Mahkeme bu şikayetin kabul edildiğini belirtmektedir.

B. Esas hakkında

1. Madde 5 § 1

Başvuranlar yasadışı olarak özgürlüklerinden yoksun bırakıldıklarından şikayetçi olmaktadırlar.

Hükümet, başvuranların Abdullah Öcalan'ın yakalanmasını protesto etmek için yasadışı eylemlerin hazırlığı içerisinde olduklarını savunmaktadır.

AİHM, mahkemenin bu yöndeki yerleşik içtihadını hatırlatarak buna göre olaylarla ilgili öngörülecek makul şüphelerin ya da özel bilgilerin tarafsız bir gözlemciye sözkonusu kişinin bu suçu işlediğini değerlendirmesine olanak tanıdığını hatırlatır. Bu durumun «makul» sayılması olayların bütününe bağlıdır (Bkz. Fox, Campbell ve Hartley-İngiltere kararı, 30 Ağustos 1990, seri: A no: 182, s. 16, § 32).

Mevcut durumda, Hükümetin görüşlerinin ekinde o dönemin özel koşullarına değin, objektif olarak ve ciddiyetle değerlendirilmesi gereken birçok özel bilginin ve uyarının yer aldığını ifade etmek gerekir.

Sunulan unsurlar ışığında, somut olayların (beyanlar ve televizyondan şiddet gösterilerine yapılan çağrıların kayıtları) temeline dayalı olarak duyulan bu şüphelerin belirli bir zorunluluk seviyesinin bulunduğu sonucu çıkmaktadır. Hürriyetten yoksun bırakma, sonucu itibariyle ilgililer üzerindeki şüpheleri doğrulamak veya uzaklaştırmak içindir.

Bu nedenle, AİHS'nin 5 § 1. maddesi ihlal edilmemiştir.

2. Madde 5 § 3

Başvuranlar gözaltı süresinin uzunluğundan yakınmaktadırlar.

Hükümet, bu sürenin olayların meydana geldiği dönemdeki yasaya uygun olduğunu savunmaktadır. Birinci başvuranın gözaltı süresi AİHS içtihadında yer alan sınırları aşmamıştır. Hükümet, 17 Ekim 2001 tarihinde gerçekleştirilen Anayasal değişiklikten bu yana gözaltı süresinin hiçbir zaman dört günü geçmediğini eklemektedir.

AİHM, sözkonusu gözaltı süresinin polis tarafından başvuranların gözaltına alındığına dair hazırlanan 16 Şubat 1999 tarihli tutuklama tutanağı ile başladığını ve 22 ve 26 Şubat 1999 tarihinde sona erdiğini not etmektedir. İlk başvuran altı gün, ikinci başvuran on gün gözaltında kalmış, haklarında hukuki bir işlem yapılmaksızın serbest bırakılmışlardır.

AİHM'nin Brogan ve diğerleri-İngiltere kararında (29 Kasım 1988, seri:A no:145-B, s. 33, § 62) da dile getirdiği üzere, 5 § 3. maddesinde belirlenen kesin sınırların ötesinde hatta terörle mücadelede kolektif amaçlı suçların önlenmesi amacıyla dahi ilgili kişinin yetkili bir hakim önüne çıkarılmadan gözaltında tutulma süresi dört gün altı saattir.

Mevcut haliyle başvuranların bir «hakim karşısına çıkarılmadan» altı ve on gün boyunca gözaltında tutulmaları kabul edilememektedir.

Bu nedenle, AİHS'nin 5 § 3. maddesi ihlal edilmiştir.

II. AİHS'NİN 41. MADDESİ'NİN UYGULANMASI

A. Tazminat

Başvuranlar maruz kaldıkları maddi ve manevi zararlar için hiçbir talepte bulunmamakta bu konuda takdiri AİHM'ye bırakmaktadırlar.

AİHM, hakkaniyete uygun olarak başvuran Çelik'e 1.500 Euro, başvuran Yıldız'a 3.500 Euro manevi tazminat ödenmesini kararlaştırmıştır.

B. Masraf ve harcamalar

Başvuranlar AİHM nezdinde yapmış oldukları giderler için 6.957 Euro talep etmiş, bu yönde kanıtlayıcı hiçbir belgeyi sunmamışlardır.

Hükümet bu miktara karşı çıkmaktadır.

AİHM, mahkemeye sunulan unsurlar ışığında ve makul olarak, yapmış oldukları tüm masraf ve harcamalar için başvuranlara birlikte 500 Euro ödenmesine karar vermiştir.

C. Gecikme Faizi

AİHM, Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal kredi kolaylıklarına uyguladığı faiz oranına 3 puanlık bir artışın ekleneceğini belirtmektedir.

BU GEREKÇELERE DAYALI OLARAK, MAHKEME, OYBİRLİĞİYLE,

1. Başvurunun kalan kısmının *kabuledilebilir* olduğuna;
2. AİHS'nin 5 §1. maddesinin *ihlal edilmediğine*;
3. AİHS'nin 5 § 3. maddesinin *ihlal edildiğine*;
4. a) AİHS'nin 44 § 2. maddesi gereğince kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde, ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden Y.T.L.'ye çevrilmek suretiyle Savunmacı Hükümetin;

- i. manevi tazminat için başvuran Feridun Çelik'e 1.500 (bin beş yüz) ve başvuran Mehmet Salih Yıldız'a 3.500 (üç bin beş yüz) Euro;
- ii. masraf ve harcamalar için başvuranlara birlikte 500 (beş yüz) Euro *ödemesine* ;
- iii. belirtilen miktarların her türlü vergiden *muaf tutulmasına*;

b) Söz konusu sürenin bittiği tarihten itibaren ve ödemenin yapılmasına kadar, Avrupa Merkez Bankasının o dönem için geçerli faizinin üç puan fazlasına eşit oranda basit faizin *uygulanmasına*;

5. Adil tazmine ilişkin diğer taleplerin *reddine*;

KARAR VERMİŞTİR.

İşbu karar Fransızca olarak hazırlanmış ve AİHM'nin iç tüzüğü'nün 77 §§ 2. ve 3. maddelerine uygun olarak 10 Kasım 2005 tarihinde yazıyla bildirilmiştir.

Mevcut karar ekinde AİHS'nin 45 § 2. ve İçtüzüğü'nün 74 § 2. maddeleri uyarınca Yargıç R. Türmen'in mutabık görüşü yer almaktadır.

— • —

 [İçindekilere dön](#)

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararı

TALATTİN AKKOÇ/Türkiye Kararı*

Başvuru no. 50037/99

Strazburg

10 Kasım 2005

USULİ İŞLEMLER

1. Davanın nedeni, Türk vatandaşı Talattin Akkoç'un ("başvuran"), 14 Haziran 1999 tarihinde, İnsan Hakları ve Temel Özgürlükleri Korumaya Dair Sözleşme'nin ("Sözleşme") 34. maddesi uyarınca, Türkiye aleyhine Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne yaptığı başvurudur (başvuru no. 50037/99).

2. Başvurayı, görevini İstanbul'da ifa etmekte olan avukat N. Baylav temsil etmiştir. Türk Hükümeti ("Hükümet"), AİHM huzurundaki davalar için bir Ajan tayin etmemiştir.

3. 28 Ocak 2004 tarihinde AİHM, başvuruyu Hükümet'e bildirmeye karar vermiştir. AİHS'nin 29 § 3. maddesinin hükümleri uyarınca başvurunun esaslarını ve kabuledilebilirliğini birlikte incelemeye karar vermiştir.

4. 1 Kasım 2004 tarihinde AİHM, Dairelerinde değişiklik yapmıştır (İç Tüzüğü'nün 25 § 1. maddesi). Söz konusu dava ile ilgili olarak yeni oluşturulmuş Üçüncü Daire görevlendirilmiştir.

OLAYLAR

I. DAVA OLAYLARI

5. Başvuran 1957 doğumludur ve Kocaeli'de yaşamaktadır.

6. 14 Aralık 1995 tarihinde Kocaeli İl Özel İdare Müdürlüğü, başvurana ait bir parsel toprağı kamulaştırmıştır. Bilirkişi komitesi, sözkonusu toprağın değerini tayin etmiş ve ilgili miktar, 22 Kasım 1996 tarihinde başvurana ödenmiştir.

7. 22 Ekim 1996 tarihinde başvuran, Gebze Asliye Hukuk Mahkemesi'ne tazminat davası açmıştır.

8. 20 Şubat 1998 tarihinde ilk derece Mahkemesi, idarenin başvurana, toprak sahipliğinin idareye havale edildiğı 22 Kasım 1996 tarihinden başlamak üzere kanuni oran üzerinden uygulanacak faizle birlikte 4,619,997,360 Türk Lirası (TRL) ödemesine karar vermiştir.

9. 22 Eylül 1998 tarihinde Yargıtay, ilk derece Mahkemesi'nin kararını onamıştır.

* Dışişleri Bakanlığı Çok taraflı Siyasî İşler Genel Müdürlüğü tarafından Türkçe'ye çevrilmiş olup, gayıresmî tercümedir.

10. 15 Aralık 1998 tarihinde Yargıtay, başvuranın kararın düzeltilmesine ilişkin talebini reddetmiştir.

11. 29 Temmuz 1999 tarihinde Kocaeli İl Özel İdare Müdürlüğü, başvurana faizi ile birlikte ilgili miktarı ödemiştir.

II. İLGİLİ İÇ HUKUK VE UYGULAMASI

12. İlgili iç hukuk ve uygulaması, 23 Eylül 1998 tarihli *Aka/Türkiye* kararında belirtilmiştir (*Hüküm ve Karar Raporları* 1998-VI, sayfa 2674-76, § 17-25) ve 9 Temmuz 1997 tarihli *Akkuş/Türkiye* kararı (*Raporlar* 1997-IV, §§ 13-16).

HUKUK

I. 1 NO.LU PROTOKOL'ÜN 1. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

13. Başvuran, kamulaştırma için alacağı ek tazminat ile ödenecek gecikme faizi oranının, çok düşük olduğuna ve kamulaştırma hususunda yetkili makamların, ilgili miktarları belirlemede geciktiğine dair şikayette bulunmuştur. Şikayetini, 1 No.lu Protokol'ün aşağıda kaydedilen 1. maddesine dayandırmıştır:

“Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Herhangi bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.

Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka halel getirmez.”

A. Kabuledilebilirlik

14. Hükümet, Borçlar Kanunu'nun 105. maddesi uyarınca kendisine tanınan iç hukuk yolunu uygun şekilde kullanmadığı için başvuranın, AİHS'nin 35. maddesince öngörülen iç hukuk yollarını tüketmemiş olduğunu belirtmiştir.

15. AİHM, *Aka* davasında benzer bir itirazı reddetmiş olduğunu gözlemler (sayfa 2678-79, §§ 34-37). Söz konusu davada farklı bir karara varmak için gerekçe görmemektedir ve bu nedenle, Hükümet'in itirazını reddetmektedir.

16. İçtihadında belirlenen ilkeler (bkz., diğer içtihatlar yanında, *Aka* ve *Akkuş*) ve sunulan tüm deliller ışığında AİHM, başvurunun esaslara ilişkin inceleme gerektirdiği ve başvurunun kabuledilemez olduğu sonucuna varmak için gerekçe olmadığı kanısındadır.

B. Esaslar

17. AİHM, söz konusu davada günışığına çıkan konulara benzer konuların ortaya çıktığı birçok davada 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin ihlal edilmiş olduğu sonucuna varmıştır (bkz. *Akkuş*, sayfa 1317, § 31, ve *Aka*, sayfa 2682, §§ 50-51).

18. Hükümet tarafından sunulan delil ve iddiaları inceleyen AİHM, daha önceki davalarda varmış olduğu sonuçlardan farklı bir sonuca varmak için gerekçe görmemektedir. Yerel Mahkemelerce ödenmesine karar verilen ek tazminatın ödenmesindeki gecikmenin, kamulaştırmadan sorumlu makamlara atfedilebileceği ve toprak sahibinin, kamulaştırılan toprak yanında ek kayba uğramasına yol açtığı kanısındadır. Genel olarak dava işlemlerinin uzunluğu ve söz konusu gecikme sonucu AİHM, umumi menfaat talepleri ve mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkının korunması arasında korunması gereken hassas dengenin bozulmasına yol açan kişisel ve haddinden fazla bir yüke maruz bırakıldığı kanısındadır.

19. Sonuç olarak, 1 no.lu Protokol'ün 1. maddesi ihlal edilmiştir.

II. AİHS'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI

20. AİHS'nin 41. maddesi aşağıda kaydedilmiştir:

“Mahkeme işbu Sözleşme ve protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Tarafın iç hukuku bu ihlali ancak kısmen telafi edebiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, hakkaniyete uygun bir surette, zarar gören tarafın tatminine hükmeder.”

21. AİHM, AİHM İç Tüzüğü'nün 60. maddesi uyarınca, adil tazmin talebinin, “sunulmaması halinde Heyet'in talebi kısmen ya da tamamen reddedebileceği” destekleyici nitelikte uygun belgeler veya makbuzlarla birlikte yazılı olarak belirtilmesi ve sunulması gerektiğini belirtir.

22. Söz konusu davada, 22 Haziran 2004 tarihinde, Hükümet'in başvurunun kabuledilebilirliği ve esaslarına ilişkin görüşlerinin alınması ardından başvuran, adil tazmin taleplerini sunmaya davet edilmiş ancak, gereken zaman içerisinde sunmamıştır. Dolayısıyla AİHM, AİHS'nin 41. maddesi uyarınca tazminat ödenmemesine karar vermiştir.

YUKARIDAKİ GEREKÇELERE DAYALI OLARAK, AİHM

1. Başvurunun kabuledilebilir olduğuna,

2. 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin ihlal edilmiş olduğuna *karar vermiştir*.

İşbu karar İngilizce olarak hazırlanmış ve AIHM İç Tüzüğü'nün 77 §§ 2. ve 3. maddeleri uyarınca 10 Kasım 2005 tarihinde yazılı olarak tebliğ edilmiştir.

Vincent BERGER
Sekreter

Boštjan M. ZUPANČIČ
Başkan

— • —

 [İçindekilere dön](#)

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararı

ŞEHMUS YAŞAR VE DİĞERLERİ/Türkiye Davası*

Başvuru no: 44763/98
Strazburg
8 Kasım 2005

OLAYLAR

Devlet Su İşleri, 1988 yılında başvuranlara ait Çınar'da (Diyarbakır) bulunan arazinin hisselerini istimlak etmiştir.

Başvuranlar kendilerine ödenen miktarın yetersiz olduğu gerekçesiyle Çınar Asliye Hukuk Mahkemesi'ne (Mahkeme) ek bedel artırımını talebiyle başvurmuşlardır.

Mahkeme tarafından 30 Aralık 1994 tarihinde alınan karar Yargıtay tarafından bozulmuş ve İlk derece mahkemesi'ne gönderilmiştir.

Mahkeme kararı 22 Mart 1996'da incelemesinin ardından, ek bedel talebinde bulunulan 11 Haziran 1991 tarihinden itibaren hesaplanmak ve yıllık % 30 yasal faiz eklenmek üzere başvuranlara 196.278.261 TL. ek bedel ödenmesini kararlaştırmıştır.

Yargıtay 9 Aralık 1996 tarihli kararıyla bu hükmü onamıştır.

Yıllık yasal faiziyle birlikte ek istimlak bedeli başvuranlara 19 Aralık 1997 tarihinde ödenmiş, bu esnada bu miktar 556.818.000 TL.'ye yükselmiştir.

HUKUK AÇISINDAN

I. EK 1 NO'LU PROTOKOL'ÜN 1. MADDESİ'NİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvuranlar, Türkiye'deki yüksek enflasyon oranı karşısında yetersiz kalan gecikme faizi nedeniyle ek bedelin değer kaybettiğinden şikayetçi olmakta ve bu itibarla 1 No'lu Ek Protokol'ün 1. maddesine gönderme yapmaktadırlar.

A. Kabul edilebilirlik hakkında

Başvuranlar, yalnızca Çınar Asliye Hukuk Mahkemesi'nin hükmettiği ek istimlak bedelini İdarenin geç ödemediğinden değil, özellikle Mahkeme'nin vermiş olduğu karar ile sözkonusu miktarın alınması arasında geçen süre zarfında uğradıkları maddi zarardan şikayetçi olmaktadır. Başvuranlar, bu doğrultuda AİHM'den davayı *Aka* kararı ışığında incelemesini talep etmektedirler.

* Dışişleri Bakanlığı Çok taraflı Siyasî İşler Genel Müdürlüğü tarafından Türkçe'ye çevrilmiş olup, gayriresmî tercümedir.

Hükümet, bu talebin daha önce ek istimlak bedelinin geç ödenmesi ile sınırlı bulunan önceki şikayetin kapsamını genişleteceğini savunmaktadır. Her halükârda, bu türden bir şikayetin Yargıtay'ın 9 Aralık 1996 tarihli kararının ardından altı ay içinde dile getirilmesi gerekmektedir. 17 Haziran 1998 tarihinde yapılan başvuru bu açıdan geç yapılmıştır.

Mahkeme'ye sunulan unsurların değerlendirilmesinde, AİHM mahkemenin bu yöndeki yerleşik içtihadına göndermede bulunmakta ve geçmişte de pek çok kararda incelendiği üzere, mevcut başvurunun Bayan Akkuş'un ek kamulaştırma bedeli talebi ile altı ay kuralının dışında yaptığı ve nihai olarak sonuçlandığı sözü edilen *Akkuş* kararı ışığında ayrıca incelenmesini gerektirecek hiçbir özel durumu içermediğini hatırlatmaktadır.

Daha önceki olaylara dayalı başvurunun bu bölümü ile ilgili sürecin 9 Aralık 1996 tarihli Yargıtay kararı ile sona erdiğini belirtmek gerekir. Başvuru 16 Mayıs 1998 tarihinde gecikmeli olarak yapılmıştır. Sonuç itibarıyla başvurunun bu kısmı kabul edilemez bulunmaktadır. AİHM, bu durumda başvuruyu yalnızca ek kamulaştırma bedelinin geç ödenmesi açısından inceleyecektir.

Hükümet başvuranların iç hukuk yollarını tüketmediğini ortaya koymaktadır: başvuranlar gecikme faizinin ötesinde maruz kaldıklarını ileri sürdükleri zararın tazmini için Borçlar Kanunu'nun 105. maddesi uyarınca tazminat davası açabilirlerdi.

AİHM, *Aka* kararında buna benzer şikayetin reddedildiğini hatırlatmaktadır (Bkz. sözü edilen karar, s. 2678-2679, §§ 34-37). AİHM bu sonucu farklı kılacak hiçbir gerekçe görmemekte ve Hükümetin itirazını reddetmektedir.

AİHM, içtihatlarından doğan kriterler ışığında (Bkz., özellikle *Aka*, adı geçen karar) ve mevcut unsurların tümünü gözönüne alarak, başvurunun bu bölümünün esastan incelenmesi gerektiği görüşündedir. Başvuruda hiçbir kabul edilemezlik gerekçesi tespit edilmemiştir.

B. Esas hakkında

AİHM, daha önce bu davadakine benzer sorunları gündeme getiren başka davaları da incelemiş ve Ek I No'lu Protokol'ün 1. maddesi'nin ihlal edildiği sonucuna varmıştır (Bkz., *Akkuş*, adigeçen karar, s. 1310, §§ 30-31 ve *Aka*, adigeçen karar, s. 2682, §§ 50-51).

AİHM mevcut davayı incelemiş ve Hükümet'in davayı farklı şekilde sonuçlandırarak hiçbir tespiti ve delili sunmadığı kanaatine varmıştır. Ulusal mahkemelerin kararına göre kamulaştırmayı yapan idare tarafından başvuranlara verilmesi gereken ek tazminatın ödenmesindeki gecikme, başvuranları, mülkünün kamulaştırılmasına ilaveten ayrı bir zarara daha sokmuştur. Sözkonusu davanın toplam fiili süresi ile ikiye katlanan bu gecikme, AİHM'yi, başvuranların genel yararını gerektirdikleri ile mülkiyet hakkına saygının korunması

arasında hüküm sürmesi gereken adil dengeyi bozan alışılmışın dışında ve ölçsüz bir yüke katlanmak zorunda kaldığı yönünde düşünmeye sevk etmektedir.

Sonuç olarak, Ek I No'lu Protokol'ün 1. maddesi ihlal edilmiştir.

II. AİHS'İN 41. MADDESİ'NİN UYGULANMASI HAKKINDA

A. Maddi ve manevi tazminat

Başvuranlar toplam 44.041 Amerikan Doları'na (USD) yükselen maddi zarara uğradıklarını ileri sürmekte ayrıca, manevi zarar için 51.000 USD talep etmektedirler.

Akkuş kararında (Bkz. sözü edilen karar, s. 1311, §§ 35-36 ve 39) kabul edilen hesaplama yöntemi ve ilgili ekonomik veriler ışığında AİHM, 2.032 Euro maddi tazminat ödenmesini kararlaştırmıştır.

Manevi tazminatla ilgili olarak AİHM, olayların mevcut koşulları dikkate alındığında ihlal kararının tespitinin adil tazmin için başlı başına yeterli olacağına itibar etmektedir.

B. Masraf ve harcamalar

Başvuranlar, iç hukukta ve AİHM yetkili organları nezdinde yapmış oldukları giderler için 6.459 USD talep etmektedirler.

Hükümet bu talebin ispat edilmediğine itibar etmektedir.

Mahkeme'ye sunulan unsurlar ve bu yöndeki yerleşik içtihat çerçevesinde AİHM, başvuranlara yapmış oldukları tüm harcamalar için toplam 1.000 Euro ödenmesine karar vermiştir.

C. Gecikme faizi

AİHM, Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal kredi kolaylıklarına uyguladığı faiz oranına 3 puanlık bir artışın ekleneceğini belirtmektedir.

BU GEREKÇELERE DAYALI OLARAK , AİHM, OYBİRLİĞİYLE,

1. Ek kamulaştırma bedelinin geç ödenmesine ilişkin başvurunun *kabuledilebilir*, kalan kısmının *kabuledilemez* olduğuna;

2. Ek I No'lu Protokol'ün 1. maddesi'nin *ihlal edildiğine*;

3. Mevcut kararın başlı başına manevi tazmini *oluşturduğuna*;

4 a) AİHS'nin 44 § 2. maddesi gereğince kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde, ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden Y.T.L.'ye çevrilmek ve başvuranların belirteceği bir banka hesabına yatırılmak üzere Savunmacı Hükümetin başvuranlara birlikte:

- i. maddi zarar için 2.032 (iki bin otuz iki) Euro;
- ii. masraf ve harcamalar için 1.000 (bin) Euro *ödemesine*;
- iii. belirtilen miktarların her türlü vergiden muaf *tutulmasına*;

b) Söz konusu sürenin bittiği tarihten itibaren ve ödemenin yapılmasına kadar, Avrupa Merkez Bankasının o dönem için geçerli faizinin üç puan fazlasına eşit oranda basit faizin *uygulanmasına*;

5. Adil tazmine ilişkin diğer taleplerin *reddine*;

KARAR VERMİŞTİR.

İşbu karar Fransızca olarak hazırlanmış ve AİHM'nin iç tüzüğünün 77 §§ 2. ve 3. maddelerine uygun olarak 8 Kasım 2005 tarihinde yazıyla bildirilmiştir.

 [İçindekilere dön](#)

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararı

SINIRLI SORUMLU ÖZULAŞ YAPI KOOPERATİFİ/Türkiye Davası*

Başvuru no: 42913/98
Strazburg
8 Kasım 2005

OLAYLAR

Karayolları Genel Müdürlüğü (KGM) 1995 yılında başvurana ait Ankara'da bulunan araziye çevre yolu yapımı dolayısıyla kamulaştırmıştır.

Kamulaştırma bedeli aynı yıl başvurana ödenmiştir. Başvuran ödenen miktarın yetersiz olduğu gerekçesiyle ek istimlak bedeli istemiyle Ankara Asliye Hukuk Mahkemesi'ne başvurmuştur.

Asliye Hukuk Mahkemesi 23 Ekim 1996 tarihli kararla, İdarenin sözkonusu araziyi aldığı 1 Ekim 1993 tarihinden itibaren hesaplanacak yıllık % 30'luk yasal faiziyle birlikte başvurana 6.394.685.000 TL. ek bedel ödenmesini kararlaştırmıştır.

Yargıtay 10 Mart 1997 tarihinde, yasal faiz oranının sözü edilen arazinin kullanılmaya başlandığı önceki tarihten değil, istimlak edildiği 9 Kasım 1995 tarihinden itibaren hesaplanması kaydıyla İlk derece mahkemesi'nin kararını onamıştır.

Yasal faiz oranıyla birlikte ek istimlak bedeli 27 Ocak 1998 tarihinde başvurana ödenmiş, bu miktar 10.646.750.000 TL.'ye yükselmiştir.

HUKUK AÇISINDAN

I. EK 1 NO'LU PROTOKOL'ÜN 1., VE AİHS'İNİN 14. MADDELERİ'NİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

Başvuran, Kamulaştırıcı İdare tarafından verilen ek bedelin geç ödenmesi ve Türkiye'deki yüksek enflasyon oranı nedeniyle bahsekonu miktarın değer kaybetmesinden şikayetçi olmaktadır. Başvuran aynı zamanda, yasal faiz uygulanacak miktar ile Devletin borcu arasındaki farkın orantısız olduğunu eleştirerek bu yönde Ek 1 no'lu Protokol'ün 1. ve bu maddeyle birlikte ve ayrı olarak AİHS'nin 14. maddesi'nin ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

A. Kabuledilebilirliğe ilişkin

Hükümet, başvuranın Borçlar Kanunu'nun 105. maddesinde öngörülen başvuru yolunu tam olarak kullanmadığından AİHS'nin 35 § 1. maddesi uyarınca iç hukuk yollarını tüketmediğini savunmaktadır. Ödemenin geç yapılması nedeniyle uğranılan gelir kaybı, ilgilinin bu başvuru yolunu kullanması ve ileri sürdüğü zararın ek kamulaştırma bedelinin dışında olduğunu kanıtlaması durumunda tazmin edilebilir.

* Dışişleri Bakanlığı Çok taraflı Siyasî İşler Genel Müdürlüğü tarafından Türkçe'ye çevrilmiş olup, gayriresmî tercümedir.

AİHM, *Aka* kararında benzer itirazın reddedildiğini hatırlatmaktadır (Bkz. sözü edilen karar, s. 2678-2679, §§ 34-37). AİHM, bu sonucu değiştirecek hiçbir gerekçe bulunmadığını belirterek Hükümetin itirazını reddetmiştir.

AİHM, yerleşik içtihatlarından doğan kriterler ışığında (Bkz. özellikle *Akkuş*, adı geçen karar) ve eldeki mevcut unsurların tümünü gözönüne alarak, başvurunun esastan incelenmesi gerektiği kanaatine varmıştır. AİHM başvuruda hiçbir kabuledilemezlik gerekçesi ile karşılaşılmadığını tespit etmiştir.

B. Esas hakkında

AİHM, daha önceki kararlarda benzer şikayetlerin dile getirildiğini ve bunların Ek 1 no'lu Protokol'ün 1. maddesinin ihlali ile sonuçlandığını dile getirmektedir (Bkz. sözü edilen *Akkuş* kararı, s. 1317, §§ 30-31, ve *Aka* kararı, s. 2682, §§ 50-51).

AİHM, mevcut davada Hükümetin davanın seyrini farklı şekilde sonuçlandırarak hiçbir tespiti ve delili sunmadığını incelemektedir. Mahkeme, yerel merciler tarafından ek istimlak bedelinin geç ödenmesi hususunun mülkiyet sahibinin gelir kaybına neden olan idareye yükleneceği tespitini yapmaktadır. Bu gecikme sözkonusu sürecin etkinliğini daha da artırmıştır ki bu durumda Mahkeme, kamu yararının zarureti ve mülkiyet haklarının korunması bakımından başvuranın özel bir görev üstlendiği görüşündedir.

Sonuç olarak Ek 1 no'lu Protokol'ün 1. maddesi ihlal edilmiştir.

Bu tespit ışığında, AİHM, AİHS'nin 14. maddesi uyarınca yapılan şikayeti incelemeyi gerekli görmemektedir.

III. AİHS'NİN 41. MADDESİ'NİN UYGULANMASI

A. Maddi ve manevi tazminat

Başvuran, 134.288 ABD Doları'na yükselen ki yaklaşık 111.322 Euro'ya karşılık gelmekte, maddi zarara uğradığını ileri sürmektedir. Başvuran ayrıca manevi zarar için 50.000 ABD Doları talep etmektedir.

Hükümet bu miktarların aşırı ve ispat edilmemiş olduğunu savunmakta, ayrıca, AİHM'nin öngöreceği tazminin sebepsiz zenginleşmeye neden olmaması gerektiğini ifade etmektedir.

AİHM, *Akkuş* kararında (sözü edilen, s. 1311, §§ 35-36 ve 39) belirlenen ilgili ekonomik hesaplama yönteminin uygulanacağına itibar ederek başvurana maddi zarar için 20.203 Euro ödenmesini kararlaştırmıştır.

Manevi zarara gelince AİHM, olayların mevcut koşulları gözönünde bulundurulduğunda, ihlal kararının tespitinin adil tazmin için başlı başına yeterli olacağına karar vermiştir.

B. Masraf ve harcamalar

Başvuran, Komisyon ve AİHM önünde yapmış olduğu giderler için 20.000 ABD Doları talep etmektedir.

Hükümet bu miktarın kanıtlanmadığına itibar etmektedir.

Mahkemeye sunulan unsurlar ve mahkemenin bu yöndeki içtihadı doğrultusunda AİHM, başvurana masraf ve harcamalara ilişkin toplam 1.000 Euro ödenmesine karar vermiştir.

C. Gecikme Faizi

AİHM, Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal kredi kolaylıklarına uyguladığı faiz oranına 3 puanlık bir artışın ekleneceğini belirtmektedir.

BU GEREKÇELERE DAYALI OLARAK, AİHM, OYBİRLİĞİYLE,

1. Başvurunun *kabuledilebilir olduğuna*;

2. AİHS'nin Ek 1 no'lu Protokolü'nün 1. maddesinin *ihlal edildiğine*;

3. AİHS'nin 14. maddesine dair şikayetin incelenmesine *gerek olmadığına*;

4. Mevcut kararın manevi zarar için tek başına adil bir tazmini *oluşturduğuna*;

5. a) AİHS'nin 44 § 2. maddesi gereğince kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde, ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden Y.T.L.'ye çevrilmek üzere Savunmacı Hükümetin başvurana;

- i. maddi zarar için 20.203 (yirmi bin iki yüz üç) Euro;
- ii. masraf ve harcamalar için 1.000 (bin) Euro *ödemesine*;
- iii. belirtilen miktarların her türlü vergiden *muaf tutulmasına*;

b) Söz konusu sürenin bittiği tarihten itibaren ve ödemenin yapılmasına kadar, Avrupa Merkez Bankasının o dönem için geçerli faizinin üç puan fazlasına eşit oranda basit faizin *uygulanmasına*;

6. Adil tazmine ilişkin diğer taleplerin *reddine*;

KARAR VERMİŞTİR.

İşbu karar Fransızca olarak hazırlanmış ve AİHM'nin iç tüzüğü'nün 77 §§ 2. ve 3. maddelerine uygun olarak 8 Kasım 2005 tarihinde yazıyla bildirilmiştir.

— • —

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararı

KARAGÖZ/Türkiye Davası*

Başvuru no: 5701/02
STRAZBURG
20 Ekim 2005

USUL

1.Dava, Gönül Karagöz (“başvuran”) isimli Türk vatandaşının, 25 Aralık 2001 tarihinde, İnsan Hakları ve Temel Hürriyetlerin Korunması Sözleşmesi’nin 34. maddesine dayanarak Türkiye Cumhuriyeti aleyhine AİHM’ye yaptığı başvurudan (no. 5701/02) kaynaklanmaktadır.

2. Başvuran, İstanbul Barosu’na bağlı E. Kanar ve Y. Başara isimli avukat tarafından temsil edilmiştir. Türk Hükümeti (“Hükümet”) AİHM’deki yargılamalar için bir Ajan tayin etmemiştir.

3.Başvuran, polis gözetiminde bulunduğu ve tutuklu yargılandığı sürelerin, AİHS’nin makul süre şartını aştığını iddia etmiştir. Ayrıca, kendisine yönelik cezai işlemlerin uzun sürdüğünü ifade etmiştir.

4.27 Mayıs 2004 tarihinde, AİHM, başvurunun kısmen kabuledilebilir olduğunu ilan etmiş ve tutuklu yargılanma süresi ile cezai işlemlere ilişkin şikayeti, Hükümet’e bildirmeye karar vermiştir.

5. 1 Kasım 2004 tarihinde, AİHM, Dairelerinin kompozisyonunu değiştirmiştir (25 § 1. madde). Bu dava, yeni oluşturulmuş olan Üçüncü Daire’ye tevzi edilmiştir (52 § 1. madde).

6.24 Mart 2005 tarihinde, AİHS’nin 29 § 3. maddesinin hükümleri çerçevesinde, AİHM, başvurunun esaslarını, kabuledilebilirliği ile aynı anda incelemeye karar vermiştir.

7.Başvuran ve Hükümet, kabuledilebilirlik ve esaslara ilişkin ayrı ayrı görüş bildirmiştir (59 § 1. madde).

OLAYLAR

8.Başvuran 1974 doğumludur ve İstanbul’da ikamet etmektedir.

9.22 Şubat 1997 tarihinde, başvuran, İstanbul Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesi’ne bağlı polisler tarafından yakalanmış ve yasa dışı silahlı bir örgüt olan MLKP (Marksist Leninist Komünist Partisi)’ne üye olduğu şüphesiyle gözaltına alınmıştır.

* Dışişleri Bakanlığı Çok taraflı Siyasî İşler Genel Müdürlüğü tarafından Türkçe’ye çevrilmiş olup, gayriresmî tercümedir.

10.6 Mart 1997 tarihinde, başvuran İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi (“Devlet Güvenlik Mahkemesi”) hakimi huzuruna çıkarılmıştır. Ardından, hakim başvuranın tutuklu yargılanmasına karar vermiştir.

11.10 Mart 1997 tarihinde, başvuran, Devlet Güvenlik Mahkemesi’nde tutuklu yargılanmasına itiraz etmiştir. Başvuran, dilekçesinde, adresinin bilindiğini ve kaçma ya da kanıtlara zarar verme ihtimalinin bulunmadığını ifade etmiştir. Devlet Güvenlik Mahkemesi, verilmiş olan tutuklu yargılanma kararını onaylayarak başvuranın itirazlarını reddetmiştir.

12.18 Mart 1997 tarihinde, İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi Savcısı, 23 kişi ile birlikte başvuranı, MLKP mensubu olmak ve patlayıcı madde bulundurmaya suçlayan iddianamesini aynı mahkemeye sunmuştur. Cumhuriyet Savcısı, başvuranın, Türk Ceza Kanunu’nun 168 § 1. ve 264 § 5. maddeleri ile 3713 no’lu Kanun’un 5. maddesi uyarınca cezalandırılmasını talep etmiştir (Terörle Mücadele Kanunu).

13.1 Nisan 1997 tarihinde, Devlet Güvenlik Mahkemesi, başvuranın yargılanmasına başlamış ve itham edildiği suçları dikkate alarak tutuklu yargılanmasının devam etmesine karar vermiştir.

14.8 Ekim 1997 tarihinde, mahkeme, başvuranın ifadesini almış ve başvuran kendisine yöneltilen suçları reddetmiştir. Başvuran, ayrıca baskı ile alındığını iddia ederek, poliste verdiği ifadesinin doğruluğuna itiraz etmiştir. Aynı duruşmada, mahkeme “suçun niteliği, dava dosyasının içeriği ve delil yetersizliği” gerekçesiyle başvuranın tutukluluk halinin devam etmesine karar vermiştir.

15.3 Aralık 1997 tarihli duruşmada, mahkeme başvuranla birlikte suçlananlar arasından bir kişi tarafından çağrılan üç tanığın ifadesini almıştır. Başvurana el yazısı ile yazılmış belgeler gösterilmiştir. Başvuran, bunların kendisine ait olduğunu ve kitaplardan alınmış notlarla ilgili olduğunu kabul etmiştir. Aynı duruşmada, mahkeme, bir hırsızlık olayında kullanılmış olan bir aracın sahibinin, müdahil müşteki olarak alınmasını kabul etmiştir. Mahkeme ayrıca, başvuran ve diğer suçlananlara yönelik ön soruşturmayı yürüten polisler için cezai işlemlerin sonucu için İstanbul 7. Ağır Ceza Mahkemesi’nden bilgi istemeye karar vermiştir. Duruşma sonrasında, mahkeme, “suçun niteliği, kanıtların durumu ve tutukluluk süresi”ni gerekçe göstererek başvuranın tutuksuz yargılanma talebini reddetmiştir.

16.11 Şubat 1998 tarihinde, mahkeme, başvuranla birlikte yargılanan iki kişinin davalarını, dosyadan ayırmaya karar vermiş ve bunları İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi’nin diğer dairelerinde sürmekte olan davalarla birleştirmeye karar vermiştir. Duruşma sonunda, mahkeme, “suçun niteliği, kanıtların durumu ve tutukluluk süresi”ni gerekçe göstererek başvuranın tutukluluk halinin devam etmesine karar vermiştir.

17.29 Mayıs 1998 tarihinde, mahkeme, 19 Mayıs 1996 gösterilerinde polis tarafından çekilen fotoğrafları başvurana göstermiştir. Başvuran, gösteriye katıldığını ve fotoğrafta yer aldığını kabul etmiştir. Aynı duruşmada, mahkeme yukarıda anılan gerekçelerden dolayı başvuranın tutuksuz yargılanma talebini reddetmiştir.

18.31 Temmuz 1998 tarihinde, iddia makamı, davanın esaslarına ilişkin görüşlerini bildirmiş ve başvuranın MLKP üyesi olmaktan ötürü cezalandırılmasını talep etmiştir. Mahkeme, savunmaya görüş bildirmek için on beş gün süre tanımıştır. Duruşma sonunda, “suçun niteliği, kanıtların durumu ve karar aşamasında bulunduğu” gerekçesiyle başvuranın tutuklu yargılanmasının devamına karar vermiştir.

19.Başvuran, 30 Eylül ve 27 Kasım 1998 tarihli duruşmalara kendi isteğiyle katılmamıştır. Mahkeme, sonraki duruşmalarda yazılı veya bizatihi savunmasını bildirmesi için başvurana yazı göndermiştir. Ayrıca, “suçun niteliği, kanıtların durumu ve tutukluluk süresi”ni gerekçe göstererek başvuranın tutukluluk halinin devam etmesine karar vermiştir.

20.17 Şubat ve 9 Temmuz 1999 tarihli duruşmalarda, mahkeme, İstanbul 7. Ağır Ceza Mahkemesi’nden talep edilen bilginin gönderilmediğini not etmiştir. Dolayısıyla, daha evvelki talebi yinelemiştir. Ayrıca, aynı gerekçelerden dolayı, yani “suçun niteliği, kanıtların durumu ve tutukluluk süresi”ni gerekçe göstererek, başvuranın tutukluluk halinin devam etmesine karar vermiştir.

21.22 Eylül ve 1 Aralık 1999 tarihli duruşmalarda, mahkeme, İstanbul 7. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından gönderilen ve polislere yönelik cezai soruşturmanın halen devam ettiğini bildiren yazıları not etmiştir. Mahkeme, işlemlerin sonucuna ilişkin yeni bilgi ile, verildiğinde, kararın bir kopyasının kendilerine iletilmesini talep ettiği yazıları İstanbul 7. Ağır Ceza Mahkemesi’ne göndermiştir.

22.11 Şubat 2000 tarihinde, başvuranın avukatı, AİHM’nin içtihadına atıfta bulunmuş ve başvuranın tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakılmasına karar vermiştir. Bu talebe itiraz edilmiştir.

23.21 Nisan 2000 tarihinde, mahkeme aynı yazıyı İstanbul 7. Ağır Ceza Mahkemesi’ne göndermeye karar vermiştir.

24.21 Haziran 2000 tarihinde başvuranın avukatı, mahkemeye müvekkilinin kırk aydır tutuklu bulundurulduğunu ve bunun AİHM’nin içtihadına aykırı olduğunu hatırlatmıştır. Mahkeme, “suçun niteliği, kanıtların durumu ve tutukluluk süresi”ni gerekçe göstererek başvuranın tutukluluk halinin devam etmesine karar vermiştir.

25.18 Nisan 2001 tarihli duruşmada, mahkeme, heyet üyelerinden birinin muhalefet şerhi ile, başvuranın tutukluluk halinin devam etmesine karar vermiştir. Muhalefet şerhi şöyledir:

“Davalılara ilişkin kanıtlar dosyada toplandığından, dolayısıyla bunlara zarar verme ihtimali bulunmadığından ve davalıların tutuklu kaldıkları süre yeterince uzun olduğundan, saygıdeğer çoğunluğun tutukluluk halinin uzatılmasına ilişkin görüşüne itiraz ediyorum.”

26.29 Haziran 2001 tarihinde, mahkeme, sağlık sorunları sebebiyle başvuranın serbest bırakılmasına karar vermiştir.

27.16 Ekim 2002 tarihinde, başvuran, yasadışı silahlı bir örgüte mensup olmaktan hüküm giymiş ve on iki yıl altı ay hapis cezasına çarptırılmıştır.

28.Başvuran temyize gitmiştir.

29.15 Ocak 2004 tarihinde, Yargıtay, İstanbul 7. Ağır Ceza Mahkemesi’nde başvuran ve diğer sanıklara yönelik ön soruşturmayı yürüten polislerle ilişkin cezai işlemlerin sonucunu beklemeden ve dikkate almadan karar verdiği gerekçesiyle Devlet Güvenlik Mahkemesi’nin başvuranı mahkum ettiği kararını bozmuştur. Dava dosyası, yeniden incelenmek üzere İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi’ne gönderilmiştir.

30.17 Mart 2004 tarihinde, İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi başvuranın yargılanmasına başlamıştır. İstanbul 7. Ağır Ceza Mahkemesi'ne yaptığı talebini yinelemiştir.

31.İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin kaldırılmasından sonra, dava, İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesi'ne nakledilmiştir ve halen sürmektedir.

HUKUK

I.AİHS'NİN 5 § 3. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

32.Başvuran, tutuklu yargılanmasının süresinin, AİHS'nin 5 § 3. maddesinde ifade bulan "makul süre" şartını ihlal ettiğini öne sürerek şikayetçi olmuştur; sözkonusu madde şöyledir:

"Bu maddenin 1.c fıkrasında öngörülen koşullar uyarınca yakalanan veya tutulu durumda bulunan herkes hemen bir yargıç veya adli görev yapmaya yasayla yetkili kılınmış diğer bir görevli önüne çıkarılır; kendisinin makul bir süre içinde yargılanmaya veya adli kovuşturma sırasında serbest bırakılmaya hakkı vardır. Salıverilme, ilgilinin duruşmada hazır bulunmasını sağlayacak bir teminata bağlanabilir."

33.Hükümet, bu iddiaya itiraz etmiştir.

A.Kabuledilebilirlik

34.AİHM, sözkonusu şikayetin, AİHS'nin 5 § 3. maddesi çerçevesinde temelsiz olmadığını not eder. Ayrıca, herhangi bir gerekçeden dolayı kabuledilmez olmadığını not eder. Dolayısıyla kabuledilebilir ilan edilmesi gereklidir.

B.Esaslar

35.Hükümet, Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin, başvuranın tutuklu yargılanmasını sebepsiz olarak uzatmadığını belirtmiştir. Başvuranın itham edildiği suç, ciddi bir suç idi, tutuklu yargılanması da başka suçlar işlemesini ve bunları işledikten sonra kaçmasını engellemek için gerekli idi. Devlet Güvenlik Mahkemesi, başvuranın kaçmasına ve kanıtları ve izleri yok etmesine ilişkin çok ciddi risk bulunduğunu dikkate almıştır. Ayrıca, başvuranın tutuklu yargılanmasına ilişkin kamu ilgisi mevcuttu, zira kendisine yüklenen suçun ciddi bir niteliği bulunmaktaydı.

36.Başvuran, İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin, kendisinin kanıtlara zarar verme veya kaçma ihtimali üzerinde durmaksızın, tutuksuz yargılanmaya ilişkin yaptığı çok sayıda talebi reddettiğinde, "suçun niteliği, kanıtların durumu ve tutukluluk süresi"ni gerekçe gösterdiğini ileri sürmüştür.

37.AİHM, öncelikle, belirli bir davada, suçlanan şahsın tutuklu yargılanma süresinin makul süreyi geçmemesinin sağlanmasının, ulusal yargı makamlarının görevi olduğunu tekrarlar. Bu amaçla, masumiyet karinesi ilkesini gerektiği gibi dikkate alarak, bireysel özgürlüğe saygı kuralından sapmayı haklı gösteren, kamu yararı açısından gerekli olan bir durumun varlığının lehinde veya aleyhindeki tüm olguları incelemeli ve bunları serbest bırakılma başvurularına ilişkin kararlarında ortaya koymalıdır. AİHM, bu kararlardaki gerekçeleri ve başvuranın başvurularında değindiği belirli olguları temel alarak, AİHS'nin 5 § 3. maddesinin ihlal edilip edilmediğini belirlemelidir (bkz. *Assenov ve Diğerleri - Bulgaristan*, 28 Ekim 1998 kararı, *Reports of Judgments and Decisions* 1998-VIII, § 154).

38. Yakalanmış kişinin bir suç işlemiş olduğuna dair makul şüphenin bulunması, devam eden tutukluluk halinin geçerliliği için bir *sine qua non* durumudur, ancak bir süre sonra bu yeterli olmaz. AİHM'nin, bu durumda, yargı makamlarının özgürlüğün elden alınmasını haklı çıkarmak bağlamında atıfta bulunduğu diğer gerekçeleri belirlemesi gereklidir (bkz diğerlerinin yanı sıra, *Ilijkov - Bulgaristan*, no. 33977/96, § 26 Temmuz 2001, ve *Labita - İtalya* [BD], no. 26772/95, §§ 152-153, AİHM 2000-IV).

39. AİHM, bu davada, dikkate alınacak sürenin, 22 Şubat 1997'de başlayıp, başvuranın serbest bırakıldığı 29 Haziran 2001'de sona erdiğini not etmiştir. Dolayısıyla, bu süre, 4 yıl 4 aydan fazla sürmüştür. Bu süre zarfında, İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi "suçun niteliği, kanıtların durumu ve tutukluluk süresi" gibi benzer, kalıp ifadelerle başvuranın tutukluluk süresini uzatmıştır. Bir defasında, dava hakkında karar verileceğini belirtmiştir (18. paragraf).

40. AİHM, başvurana yönelik suçun ciddiyetini ve ilgili cezanın ağırlığını not eder. Ancak, kaçma tehlikesinin yalnızca karşı karşıya olunan cezanın ağırlığı temelinde değil, bu tür bir tehlikenin varlığını teyit eden veya onun tutuklu yargılanmayı haklı göstermeyecek kadar küçük olduğunu gösteren başka unsurlar temelinde de incelenmesi gerektiğini hatırlatır (bkz *Muller - Fransa*, 17 Mart 1997 kararı, *Reports* 1997 II; *Letellier - Fransa*, 26 Haziran 1991, Seri A no. 201, § 43). Bu açıdan, AİHM, yerel mahkemenin başvuranın tutuklu yargılanmasını uzatma kararlarında bu nitelikte yeterli gerekçenin bulunmadığını not eder.

41. Davanın karar aşamasında olduğu gerekçesine gelince, AİHM, yerel mahkemenin bu gerekçeyi açıkladığından beri altı yıldan fazla bir sürenin geçtiğini ve başvurana yönelik cezai işlemlerin birinci derece yargılamada halen devam ettiğini not eder (31. paragraf).

42. Son olarak, genelde, "kanıtların durumu" ifadesinin, ciddi suç emarelerinin mevcudiyeti bağlamında, alakalı bir unsur olabilmesine rağmen, bu davada, kendi başına, başvuranın şikayetçi olduğu tutukluluk süresini haklı çıkaramaz (bkz yukarıda anılan *Letellier; Tomasi - Fransa*, 27 Ağustos 1992 kararı, Seri A no. 241-A; *Mansur - Türkiye*, 8 Haziran 1995, Seri A no. 319-B, § 55, ve *Demirel - Türkiye*, no. 39324/98, § 59, 28 Ocak 2003).

43. Yukarıdaki mülahazalar, AİHM'nin, mahkemenin kalıplaşmış gerekçesi karşısında, başvuranın 4 yıl 4 aydan fazla süren yargılama öncesi tutukluluk süresinin, haklı olduğunun ispatlanmadığı sonucuna varması için yeterlidir.

Dolayısıyla, AİHS'nin 5 § 3. maddesi ihlal edilmiştir.

II. AİHS'NİN 6 § 1. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

44. Başvuran ayrıca, kendisine yönelik cezai işlemlerin, AİHS'nin 6 § 1. maddesinin gerektirdiği gibi makul bir süre için sonuçlandırılmadığını belirterek şikayetçi olmuştur. Söz konusu maddenin ilgili bölümleri şöyledir:

"Herkes, ..., gerek cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan ... bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, ..., görülmesini istemek hakkına sahiptir..."

45. Hükümet, bu iddiaya itiraz etmiştir.

A.Kabuledilebilirlik

46.AİHM, bu şikayetin, belirlenmesi, esasların incelenmesini gerektiren, AİHS çerçevesinde ciddi olgusal ve hukuki konular ortaya koyduğu kanısındadır. Dolayısıyla, başvurunun bu bölümünün AİHS'nin 35 § 3. maddesi kapsamında temelsiz olmadığı sonucuna varmıştır. Kabuledilmez olduğunun ilanı için başka hiçbir gerekçe tespit edilmemiştir.

B.Esaslar

47.Hükümet, davanın süresinin, yargı mercilerinin ihmali sebebiyle gereksiz yere uzatılmadığını belirtmiştir. Başvuranla birlikte yargılanan diğer sanıkların sayısı ve kanıt toplamanın güçlüğü dikkate alındığında, dava karmaşık bir dava idi ve tebligat süreci başvuranın yargılanmasının uzamasına sebebiyet vermişti.

48.Başvuran, iddiasını muhafaza etmiştir.

49.AİHM, başvurana yönelik cezai işlemlerin 22 Şubat 1997'de başvuranın yakalanmasıyla başladığını ve halen birinci derece mahkemesinde devam ettiğini gözlemler. Dolayısıyla, halihazırda 8 yıldan fazla sürmüştür.

50.AİHM, bu başvurudakine benzer konular ortaya koyan davalarda sıklıkla AİHS'nin 6 § 1. maddesinin ihlal edildiğini tespit ettiğini tekrarlar (bkz. Örneğin, *Pelissier ve Sassi - Fransa* [BD], no. 25444/94, § 67, AİHM 1999-II, ve *Dereci - Türkiye*, no. 77845/01, 24 Mayıs 2005).

51.Kendisine iletilen tüm belgeleri inceleyerek, AİHM, Hükümet'in bu davada farklı bir sonuca varmayı sağlayacak herhangi bir olgu veya argüman ortaya koymadığı sonucuna varmıştır. Konuya ilişkin içtihadını dikkate alarak, AİHM, bu davada işlemlerin uzunluğunun aşırı olduğunu ve "makul üsre" şartını karşılamadığı kanısına varmıştır.

Dolayısıyla, AİHS'nin 6 § 1. maddesi ihlal edilmiştir.

III.AİHS'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI

52.AİHS'nin 41. maddesi şöyledir:

"Mahkeme işbu Sözleşme ve protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeciler Tarafın iç hukuku bu ihlali ancak kısmen telafi edebiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, hakkaniyete uygun bir surette, zarar gören tarafın tatminine hükmeder."

A.Tazminat

53.Başvuran, 100.000 YTL maddi, 50.000 YTL manevi tazminat talep etmiştir.

54.Hükümet, bu taleplere itiraz etmiştir.

55.AİHM, tespit edilen ihlalle talep edilen maddi tazminat arasında herhangi bir sebep sonuç bağ bulmamaktadır; dolayısıyla maddi tazminat talebini reddeder. Öte yandan, başvurana 7.000 Euro manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir.

B.Mahkeme masrafları

56. Başvuran, ayrıca, iletişim ve çeviri masrafları için 500 YTL, yerel işlemler ve AIHM'deki işlemler sırasında yapılan adli masraflar için 25.500 YTL talep etmiştir. Bu ikinci meblağın, avukatının ziyaret ve seyahat masrafları ile başvuruyu ve kabuledilebilirlikle esaslara ilişkin görüşleri hazırlamak bağlamında AIHM'deki işlemlere ilişkin olarak otuz beş saatlik çalışmayı kapsadığını belirtmiştir. Hukuki mümessilinin, AIHM'ye yapılan başvurular için İstanbul Barosu'nun tavsiye ettiği çizelgeyi uyguladığını iddia etmiştir.

57. Hükümet, başvuranın bu başlık altındaki talebine itiraz etmiştir.

58. AIHM'nin içtihadına göre, bir başvuran, masraf ve harcamalarının ancak gerçekten ve gerektiği için yapıldığı ve miktar açısından makul olduğunun kanıtlanması halinde bunların ödenmesine hak kazanacaktır (*Sawicka - Polonya*, no. 37645/97, § 54, 1 Ekim 2002). Bu davada, elindeki bilgileri ve yukarıdaki ölçütleri dikkate alarak, AIHM, masraf ve harcamalar için 2.500 Euro ödenmesine karar vermiştir.

C. Gecikme faizi

59. AIHM, gecikme faizi olarak Avrupa Merkez Bankası'nın kısa vadeli kredilere uyguladığı faiz oranına üç puan eklemek suretiyle elde edilecek oranın uygun olduğuna karar vermiştir.

YUKARIDAKİ GEREKÇELERE DAYANARAK AIHM OYBİRLİĞİYLE,

1. Başvurunun kalan kısmının kabulüne;

2. AIHS'nin 5 § 3. maddesinin ihlal edildiğine;

3. AIHS'nin 6 § 1. maddesinin ihlal edildiğine;

4.(a) Sorumlu Devlet'in, AIHS'nin 44 § 2. maddesi uyarınca kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde, başvurana, ödeme tarihinde geçerli olan kur üzerinden Yeni Türk Lirası'na çevrilmek üzere aşağıdaki meblağları ödemesine;

(i) 7.000 (yedi bin Euro) manevi tazminat;

(ii) mahkeme masrafları için 2.500 (iki bin beş yüz Euro);

(iii) yukarıdaki miktarlara uygulanabilecek her türlü vergi;

(b) yukarıda anılan üç aylık sürenin aşılmasından ödeme gününe kadar geçen süre için Avrupa Merkez Bankası'nın kısa vadeli kredilere uyguladığı faiz oranına üç puan eklemek suretiyle elde edilecek oranın gecikme faizi olarak uygulanmasına;

5. Başvuranın adil tazmin talebinin kalan kısmının reddine

KARAR VERMİŞTİR.

İngilizce hazırlanmış, Mahkeme İç Tüzüğü'nün 77 §§ 2. ve 3. maddeleri uyarınca 20 Ekim 2005 tarihinde yazılı olarak tebliğ edilmiştir.

Vincent BERGER
Bostjan ZUPANCIC

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararı

KARAGÖZ/Türkiye Davası*

Başvuru no: 5701/02
STRAZBURG
20 Ekim 2005

USUL

1.Dava, Gönül Karagöz (“başvuran”) isimli Türk vatandaşının, 25 Aralık 2001 tarihinde, İnsan Hakları ve Temel Hürriyetlerin Korunması Sözleşmesi’nin 34. maddesine dayanarak Türkiye Cumhuriyeti aleyhine AİHM’ye yaptığı başvurudan (no. 5701/02) kaynaklanmaktadır.

2. Başvuran, İstanbul Barosu’na bağlı E. Kanar ve Y. Başara isimli avukat tarafından temsil edilmiştir. Türk Hükümeti (“Hükümet”) AİHM’deki yargılamalar için bir Ajan tayin etmemiştir.

3.Başvuran, polis gözaltında bulunduğu ve tutuklu yargılandığı sürelerin, AİHS’nin makul süre şartını aştığını iddia etmiştir. Ayrıca, kendisine yönelik cezai işlemlerin uzun sürdüğünü ifade etmiştir.

4.27 Mayıs 2004 tarihinde, AİHM, başvurunun kısmen kabuledilebilir olduğunu ilan etmiş ve tutuklu yargılanma süresi ile cezai işlemlere ilişkin şikayeti, Hükümet’e bildirmeye karar vermiştir.

5. 1 Kasım 2004 tarihinde, AİHM, Dairelerinin kompozisyonunu değiştirmiştir (25 § 1. madde). Bu dava, yeni oluşturulmuş olan Üçüncü Daire’ye tevzi edilmiştir (52 § 1. madde).

6.24 Mart 2005 tarihinde, AİHS’nin 29 § 3. maddesinin hükümleri çerçevesinde, AİHM, başvurunun esaslarını, kabuledilebilirliği ile aynı anda incelemeye karar vermiştir.

7.Başvuran ve Hükümet, kabuledilebilirlik ve esaslara ilişkin ayrı ayrı görüş bildirmiştir (59 § 1. madde).

OLAYLAR

8.Başvuran 1974 doğumludur ve İstanbul’da ikamet etmektedir.

9.22 Şubat 1997 tarihinde, başvuran, İstanbul Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesi'ne bağlı polisler tarafından yakalanmış ve yasa dışı silahlı bir örgüt olan MLKP (Marksist Leninist Komünist Partisi)'ne üye olduğu şüphesiyle gözaltına alınmıştır.

* Dışişleri Bakanlığı Çok taraflı Siyasî İşler Genel Müdürlüğü tarafından Türkçe'ye çevrilmiş olup, gayriresmî tercümedir.

10.6 Mart 1997 tarihinde, başvuran İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi (“Devlet Güvenlik Mahkemesi”) hakimi huzuruna çıkarılmıştır. Ardından, hakim başvuranın tutuklu yargılanmasına karar vermiştir.

11.10 Mart 1997 tarihinde, başvuran, Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde tutuklu yargılanmasına itiraz etmiştir. Başvuran, dilekçesinde, adresinin bilindiğini ve kaçma ya da kanıtlara zarar verme ihtimalinin bulunmadığını ifade etmiştir. Devlet Güvenlik Mahkemesi, verilmiş olan tutuklu yargılanma kararını onaylayarak başvuranın itirazlarını reddetmiştir.

12.18 Mart 1997 tarihinde, İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi Savcısı, 23 kişi ile birlikte başvuranı, MLKP mensubu olmak ve patlayıcı madde bulundurmakla suçlayan iddianamesini aynı mahkemeye sunmuştur. Cumhuriyet Savcısı, başvuranın, Türk Ceza Kanunu'nun 168 § 1. ve 264 § 5. maddeleri ile 3713 no'lu Kanun'un 5. maddesi uyarınca cezalandırılmasını talep etmiştir (Terörle Mücadele Kanunu).

13.1 Nisan 1997 tarihinde, Devlet Güvenlik Mahkemesi, başvuranın yargılanmasına başlamış ve itham edildiği suçları dikkate alarak tutuklu yargılanmasının devam etmesine karar vermiştir.

14.8 Ekim 1997 tarihinde, mahkeme, başvuranın ifadesini almış ve başvuran kendisine yöneltilen suçları reddetmiştir. Başvuran, ayrıca baskı ile alındığını iddia ederek, poliste verdiği ifadesinin doğruluğuna itiraz etmiştir. Aynı duruşmada, mahkeme “suçun niteliği, dava dosyasının içeriği ve delil yetersizliği” gerekçesiyle başvuranın tutukluluk halinin devam etmesine karar vermiştir.

15.3 Aralık 1997 tarihli duruşmada, mahkeme başvuranla birlikte suçlananlar arasından bir kişi tarafından çağrılan üç tanığın ifadesini almıştır. Başvurana el yazısı ile yazılmış belgeler gösterilmiştir. Başvuran, bunların kendisine ait olduğunu ve kitaplardan alınmış notlarla ilgili olduğunu kabul etmiştir. Aynı duruşmada, mahkeme, bir hırsızlık olayında kullanılmış olan bir aracın sahibinin, müdahil müşteki olarak alınmasını kabul etmiştir. Mahkeme ayrıca, başvuran ve diğer suçlananlara yönelik ön soruşturmayı yürüten polisler için cezai işlemlerin sonucu için İstanbul 7. Ağır Ceza Mahkemesi'nden bilgi istemeye karar vermiştir. Duruşma sonrasında, mahkeme, “suçun niteliği, kanıtların durumu ve tutukluluk süresi”ni gerekçe göstererek başvuranın tutuksuz yargılanma talebini reddetmiştir.

16.11 Şubat 1998 tarihinde, mahkeme, başvuranla birlikte yargılanan iki kişinin davalarını, dosyadan ayırmaya karar vermiş ve bunları İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin diğer dairelerinde sürmekte olan davalarla birleştirmeye karar vermiştir. Duruşma sonunda, mahkeme, “suçun niteliği, kanıtların durumu ve tutukluluk süresi”ni gerekçe göstererek başvuranın tutukluluk halinin devam etmesine karar vermiştir.

17.29 Mayıs 1998 tarihinde, mahkeme, 19 Mayıs 1996 gösterilerinde polis tarafından çekilen fotoğrafları başvurana göstermiştir. Başvuran, gösteriye katıldığını ve fotoğrafta yer

aldığını kabul etmiştir. Aynı duruşmada, mahkeme yukarıda anılan gerekçelerden dolayı başvuranın tutuksuz yargılanma talebini reddetmiştir.

18.31 Temmuz 1998 tarihinde, iddia makamı, davanın esaslarına ilişkin görüşlerini bildirmiş ve başvuranın MLKP üyesi olmaktan ötürü cezalandırılmasını talep etmiştir. Mahkeme, savunmaya görüş bildirmek için on beş gün süre tanımıştır. Duruşma sonunda, “suçun niteliği, kanıtların durumu ve karar aşamasında olunduğu” gerekçesiyle başvuranın tutuklu yargılanmasının devamına karar vermiştir.

19.Başvuran, 30 Eylül ve 27 Kasım 1998 tarihli duruşmalara kendi isteğiyle katılmamıştır. Mahkeme, sonraki duruşmalarda yazılı veya bizatihi savunmasını bildirmesi için başvurana yazı göndermiştir. Ayrıca, “suçun niteliği, kanıtların durumu ve tutukluluk süresi”ni gerekçe göstererek başvuranın tutukluluk halinin devam etmesine karar vermiştir.

20.17 Şubat ve 9 Temmuz 1999 tarihli duruşmalarda, mahkeme, İstanbul 7. Ağır Ceza Mahkemesi’nden talep edilen bilginin gönderilmediğini not etmiştir. Dolayısıyla, daha evvelki talebi yinelemiştir. Ayrıca, aynı gerekçelerden dolayı, yani “suçun niteliği, kanıtların durumu ve tutukluluk süresi”ni gerekçe göstererek, başvuranın tutukluluk halinin devam etmesine karar vermiştir.

21.22 Eylül ve 1 Aralık 1999 tarihli duruşmalarda, mahkeme, İstanbul 7. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından gönderilen ve polislere yönelik cezai soruşturmanın halen devam ettiğini bildiren yazıları not etmiştir. Mahkeme, işlemlerin sonucuna ilişkin yeni bilgi ile, verildiğinde, kararın bir kopyasının kendilerine iletilmesini talep ettiği yazıları İstanbul 7. Ağır Ceza Mahkemesi’ne göndermiştir.

22.11 Şubat 2000 tarihinde, başvuranın avukatı, AİHM’nin içtihadına atıfta bulunmuş ve başvuranın tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakılmasına karar vermiştir. Bu talebe itiraz edilmiştir.

23.21 Nisan 2000 tarihinde, mahkeme aynı yazıyı İstanbul 7. Ağır Ceza Mahkemesi’ne göndermeye karar vermiştir.

24.21 Haziran 2000 tarihinde başvuranın avukatı, mahkemeye müvekkilinin kırk aydır tutuklu bulundurulduğunu ve bunun AİHM’nin içtihadına aykırı olduğunu hatırlatmıştır. Mahkeme, “suçun niteliği, kanıtların durumu ve tutukluluk süresi”ni gerekçe göstererek başvuranın tutukluluk halinin devam etmesine karar vermiştir.

25.18 Nisan 2001 tarihli duruşmada, mahkeme, heyet üyelerinden birinin muhalefet şerhi ile, başvuranın tutukluluk halinin devam etmesine karar vermiştir. Muhalefet şerhi şöyledir:

“Davalılara ilişkin kanıtlar dosyada toplandığından, dolayısıyla bunlara zarar verme ihtimali bulunmadığından ve davalıların tutuklu kaldıkları süre yeterince uzun olduğundan, saygıdeğer çoğunluğun tutukluluk halinin uzatılmasına ilişkin görüşüne itiraz ediyorum.”

26.29 Haziran 2001 tarihinde, mahkeme, sağlık sorunları sebebiyle başvuranın serbest bırakılmasına karar vermiştir.

27.16 Ekim 2002 tarihinde, başvuran, yasadışı silahlı bir örgüte mensup olmaktan hüküm giymiş ve on iki yıl altı ay hapis cezasına çarptırılmıştır.

28. Başvuran temyize gitmiştir.

29.15 Ocak 2004 tarihinde, Yargıtay, İstanbul 7. Ağır Ceza Mahkemesi'nde başvuran ve diğer sanıklara yönelik ön soruşturmayı yürüten polislerle ilişkin cezai işlemlerin sonucunu beklemeden ve dikkate almadan karar verdiği gerekçesiyle Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin başvuranı mahkum ettiği kararını bozmuştur. Dava dosyası, yeniden incelenmek üzere İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi'ne gönderilmiştir.

30.17 Mart 2004 tarihinde, İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi başvuranın yargılanmasına başlamıştır. İstanbul 7. Ağır Ceza Mahkemesi'ne yaptığı talebini yinelemiştir.

31. İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin kaldırılmasından sonra, dava, İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesi'ne nakledilmiştir ve halen sürmektedir.

HUKUK

I. AİHS'NİN 5 § 3. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

32. Başvuran, tutuklu yargılanmasının süresinin, AİHS'nin 5 § 3. maddesinde ifade bulan "makul süre" şartını ihlal ettiğini öne sürerek şikayetçi olmuştur; sözkonusu madde şöyledir:

"Bu maddenin 1.c fıkrasında öngörülen koşullar uyarınca yakalanan veya tutulu durumda bulunan herkes hemen bir yargıç veya adli görev yapmaya yasayla yetkili kılınmış diğer bir görevli önüne çıkarılır; kendisinin makul bir süre içinde yargılanmaya veya adli kovuşturma sırasında serbest bırakılmaya hakkı vardır. Salıverilme, ilgilinin duruşmada hazır bulunmasını sağlayacak bir teminata bağlanabilir."

33. Hükümet, bu iddiaya itiraz etmiştir.

A. Kabuledilebilirlik

34. AİHM, sözkonusu şikayetin, AİHS'nin 5 § 3. maddesi çerçevesinde temelsiz olmadığını not eder. Ayrıca, herhangi bir gerekçeden dolayı kabuledilmez olmadığını not eder. Dolayısıyla kabuledilebilir ilan edilmesi gereklidir.

B. Esaslar

35. Hükümet, Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin, başvuranın tutuklu yargılanmasını sebepsiz olarak uzatmadığını belirtmiştir. Başvuranın itham edildiği suç, ciddi bir suç idi, tutuklu yargılanması da başka suçlar işlemesini ve bunları işledikten sonra kaçmasını engellemek için gerekli idi. Devlet Güvenlik Mahkemesi, başvuranın kaçmasına ve kanıtları ve izleri yok etmesine ilişkin çok ciddi risk bulunduğunu dikkate almıştır. Ayrıca, başvuranın tutuklu yargılanmasına ilişkin kamu ilgisi mevcuttu, zira kendisine yüklenen suçun ciddi bir niteliği bulunmaktaydı.

36. Başvuran, İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin, kendisinin kanıtlara zarar verme veya kaçma ihtimali üzerinde durmaksızın, tutuksuz yargılanmaya ilişkin yaptığı çok sayıda talebi reddettiğinde, "suçun niteliği, kanıtların durumu ve tutukluluk süresi"ni gerekçe gösterdiğini ileri sürmüştür.

37. AİHM, öncelikle, belirli bir davada, suçlanan şahsın tutuklu yargılanma süresinin makul süreyi geçmemesinin sağlanmasının, ulusal yargı makamlarının görevi olduğunu tekrarlar. Bu amaçla, masumiyet karinesi ilkesini gerektiği gibi dikkate alarak, bireysel özgürlüğe saygı kuralından sapmayı haklı gösteren, kamu yararı açısından gerekli olan bir durumun varlığının lehinde veya aleyhindeki tüm olguları incelemeli ve bunları serbest bırakılma başvurularına ilişkin kararlarında ortaya koymalıdır. AİHM, bu kararlardaki gerekçeleri ve başvuranın başvurularında değindiği belirli olguları temel alarak, AİHS'nin 5 § 3. maddesinin ihlal edilip edilmediğini belirlemelidir (bkz. *Assenov ve Diğerleri - Bulgaristan*, 28 Ekim 1998 kararı, *Reports of Judgments and Decisions* 1998-VIII, § 154).

38. Yakalanmış kişinin bir suç işlemiş olduğuna dair makul şüphenin bulunması, devam eden tutukluluk halinin geçerliliği için bir *sine qua non* durumudur, ancak bir süre sonra bu yeterli olmaz. AİHM'nin, bu durumda, yargı makamlarının özgürlüğün elden alınmasını haklı çıkarmak bağlamında atıfta bulunduğu diğer gerekçeleri belirlemesi gereklidir (bkz diğerlerinin yanı sıra, *Ilijkov - Bulgaristan*, no. 33977/96, § 26 Temmuz 2001, ve *Labita - İtalya* [BD], no. 26772/95, §§ 152-153, AİHM 2000-IV).

39. AİHM, bu davada, dikkate alınacak sürenin, 22 Şubat 1997'de başlayıp, başvuranın serbest bırakıldığı 29 Haziran 2001'de sona erdiğini not etmiştir. Dolayısıyla, bu süre, 4 yıl 4 aydan fazla sürmüştür. Bu süre zarfında, İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi "suçun niteliği, kanıtların durumu ve tutukluluk süresi" gibi benzer, kalıp ifadelerle başvuranın tutukluluk süresini uzatmıştır. Bir defasında, dava hakkında karar verileceğini belirtmiştir (18. paragraf).

40. AİHM, başvurana yönelik suçun ciddiyetini ve ilgili cezanın ağırlığını not eder. Ancak, kaçma tehlikesinin yalnızca karşı karşıya olunan cezanın ağırlığı temelinde değil, bu tür bir tehlikenin varlığını teyit eden veya onun tutuklu yargılanmayı haklı göstermeyecek kadar küçük olduğunu gösteren başka unsurlar temelinde de incelenmesi gerektiğini hatırlatır (bkz *Muller - Fransa*, 17 Mart 1997 kararı, *Reports* 1997 II; *Letellier - Fransa*, 26 Haziran 1991, Seri A no. 201, § 43). Bu açıdan, AİHM, yerel mahkemenin başvuranın tutuklu yargılanmasını uzatma kararlarında bu nitelikte yeterli gerekçenin bulunmadığını not eder.

41. Davanın karar aşamasında olduğu gerekçesine gelince, AİHM, yerel mahkemenin bu gerekçeyi açıkladığından beri altı yıldan fazla bir sürenin geçtiğini ve başvurana yönelik cezai işlemlerin birinci derece yargılamada halen devam ettiğini not eder (31. paragraf).

42. Son olarak, genelde, "kanıtların durumu" ifadesinin, ciddi suç emarelerinin mevcudiyeti bağlamında, alakalı bir unsur olabilmesine rağmen, bu davada, kendi başına, başvuranın şikayetçi olduğu tutukluluk süresini haklı çıkaramaz (bkz yukarıda anılan *Letellier; Tomasi - Fransa*, 27 Ağustos 1992 kararı, Seri A no. 241-A; *Mansur - Türkiye*, 8 Haziran 1995, Seri A no. 319-B, § 55, ve *Demirel - Türkiye*, no. 39324/98, § 59, 28 Ocak 2003).

43. Yukarıdaki mülahazalar, AİHM'nin, mahkemenin kalıplaşmış gerekçesi karşısında, başvuranın 4 yıl 4 aydan fazla süren yargılama öncesi tutukluluk süresinin, haklı olduğunun ispatlanmadığı sonucuna varması için yeterlidir.

Dolayısıyla, AİHS'nin 5 § 3. maddesi ihlal edilmiştir.

II. AİHS'NİN 6 § 1. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

44. Başvuran ayrıca, kendisine yönelik cezai işlemlerin, AİHS'nin 6 § 1. maddesinin gerektirdiği gibi makul bir süre için sonuçlandırılmadığını belirterek şikayetçi olmuştur. Söz konusu maddenin ilgili bölümleri şöyledir:

“Herkes, ..., gerek cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan ... bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, ..., görülmesini istemek hakkına sahiptir...”

45. Hükümet, bu iddiaya itiraz etmiştir.

A. Kabul edilebilirlik

46. AİHM, bu şikayetin, belirlenmesi, esasların incelenmesini gerektiren, AİHS çerçevesinde ciddi olgusal ve hukuki konular ortaya koyduğu kanısındadır. Dolayısıyla, başvurunun bu bölümünün AİHS'nin 35 § 3. maddesi kapsamında temelsiz olmadığı sonucuna varmıştır. Kabul edilmez olduğunun ilanı için başka hiçbir gerekçe tespit edilmemiştir.

B. Esaslar

47. Hükümet, davanın süresinin, yargı mercilerinin ihmali sebebiyle gereksiz yere uzatılmadığını belirtmiştir. Başvuranla birlikte yargılanan diğer sanıkların sayısı ve kanıt toplamanın güçlüğü dikkate alındığında, dava karmaşık bir dava idi ve tebligat süreci başvuranın yargılanmasının uzamasına sebebiyet vermişti.

48. Başvuran, iddiasını muhafaza etmiştir.

49. AİHM, başvurana yönelik cezai işlemlerin 22 Şubat 1997'de başvuranın yakalanmasıyla başladığını ve halen birinci derece mahkemesinde devam ettiğini gözlemler. Dolayısıyla, halihazırda 8 yıldan fazla sürmüştür.

50. AİHM, bu başvurudakine benzer konular ortaya koyan davalarda sıklıkla AİHS'nin 6 § 1. maddesinin ihlal edildiğini tespit ettiğini tekrarlar (bkz. Örneğin, *Pelissier ve Sassi - Fransa* [BD], no. 25444/94, § 67, AİHM 1999-II, ve *Dereci - Türkiye*, no. 77845/01, 24 Mayıs 2005).

51. Kendisine iletilen tüm belgeleri inceleyerek, AİHM, Hükümet'in bu davada farklı bir sonuca varmayı sağlayacak herhangi bir olgu veya argüman ortaya koymadığı sonucuna varmıştır. Konuya ilişkin içtihadını dikkate alarak, AİHM, bu davada işlemlerin uzunluğunun aşırı olduğunu ve “makul üsre” şartını karşılamadığı kanısına varmıştır.

Dolayısıyla, AİHS'nin 6 § 1. maddesi ihlal edilmiştir.

III. AİHS'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI

52. AİHS'nin 41. maddesi şöyledir:

“Mahkeme işbu Sözleşme ve protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Tarafın iç hukuku bu ihlali ancak kısmen telafi edebiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, hakkaniyete uygun bir surette, zarar gören tarafın tatminine hükmeder.”

A. Tazminat

53. Başvuran, 100.000 YTL maddi, 50.000 YTL manevi tazminat talep etmiştir.

54. Hükümet, bu taleplere itiraz etmiştir.

55. AİHM, tespit edilen ihlalle talep edilen maddi tazminat arasında herhangi bir sebep sonuç bağ bulmamaktadır; dolayısıyla maddi tazminat talebini reddeder. Öte yandan, başvurana 7.000 Euro manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir.

B. Mahkeme masrafları

56. Başvuran, ayrıca, iletişim ve çeviri masrafları için 500 YTL, yerel işlemler ve AİHM'deki işlemler sırasında yapılan adli masraflar için 25.500 YTL talep etmiştir. Bu ikinci meblağın, avukatının ziyaret ve seyahat masrafları ile başvuruyu ve kabuledilebilirlikle esaslara ilişkin görüşleri hazırlamak bağlamında AİHM'deki işlemlere ilişkin olarak otuz beş saatlik çalışmayı kapsadığını belirtmiştir. Hukuki mümessilinin, AİHM'ye yapılan başvurular için İstanbul Barosu'nun tavsiye ettiği çizelgeyi uyguladığını iddia etmiştir.

57. Hükümet, başvuranın bu başlık altındaki talebine itiraz etmiştir.

58. AİHM'nin içtihadına göre, bir başvuran, masraf ve harcamalarının ancak gerçekten ve gerektiği için yapıldığı ve miktar açısından makul olduğunun kanıtlanması halinde bunların ödenmesine hak kazanacaktır (*Sawicka - Polonya*, no. 37645/97, § 54, 1 Ekim 2002). Bu davada, elindeki bilgileri ve yukarıdaki ölçütleri dikkate alarak, AİHM, masraf ve harcamalar için 2.500 Euro ödenmesine karar vermiştir.

C. Gecikme faizi

59. AİHM, gecikme faizi olarak Avrupa Merkez Bankası'nın kısa vadeli kredilere uyguladığı faiz oranına üç puan eklemek suretiyle elde edilecek oranın uygun olduğuna karar vermiştir.

YUKARIDAKİ GEREKÇELERE DAYANARAK AİHM OYBİRLİĞİYLE,

1. Başvurunun kalan kısmının kabulüne;

2. AİHS'nin 5 § 3. maddesinin ihlal edildiğine;

3. AİHS'nin 6 § 1. maddesinin ihlal edildiğine;

4.(a) Sorumlu Devlet'in, AİHS'nin 44 § 2. maddesi uyarınca kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde, başvurana, ödeme tarihinde geçerli olan kur üzerinden Yeni Türk Lirası'na çevrilmek üzere aşağıdaki meblağları ödemesine;

(i) 7.000 (yedi bin Euro) manevi tazminat;

(ii) mahkeme masrafları için 2.500 (iki bin beş yüz Euro);

(iii) yukarıdaki miktarlara uygulanabilecek her türlü vergi;

(b) yukarıda anılan üç aylık sürenin aşılmasından ödeme gününe kadar geçen süre için Avrupa Merkez Bankası'nın kısa vadeli kredilere uyguladığı faiz oranına üç puan eklemek suretiyle elde edilecek oranın gecikme faizi olarak uygulanmasına;

5.Başvuranın adil tazmin talebinin kalan kısmının reddine

KARAR VERMİŞTİR.

İngilizce hazırlanmış, Mahkeme İç Tüzüğü'nün 77 §§ 2. ve 3. maddeleri uyarınca 20 Ekim 2005 tarihinde yazılı olarak tebliğ edilmiştir.

Vincent BERGER
Bostjan ZUPANCIC
Sekreter
Başkan

— • —

 [İçindekilere dön](#)

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararı

ŞİMŞEK/Türkiye Davası*

Başvuru no. 72520/01
Strazburg
22 Aralık 2005

USULİ İŞLEMLER

1.Davanın nedeni, Türk vatandaşı Piryar Şimşek'in ("başvuran"), 7 Ocak 2000 tarihinde, İnsan Hakları ve Temel Özgürlükleri Korumaya Dair Sözleşme'nin ("Sözleşme") 34. maddesi uyarınca, Türkiye Cumhuriyeti aleyhine Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne yaptığı başvurudur (başvuru no. 72520/01).

2.Başvurayı, görevini Afyon'da ifa etmekte olan avukat A. Akdağ temsil etmiştir. Türk Hükümeti ("Hükümet"), bu dava için bir Ajan tayin etmemiştir.

3. 24 Eylül 2004 tarihinde AİHM, başvuruyu Hükümet'e bildirmeye karar vermiştir. AİHS'nin 29 § 3. maddesinin hükümleri uyarınca, başvurunun esasları ile kabuledilebilirliğini birlikte incelemeye karar vermiştir.

OLAYLAR

I. DAVA OLAYLARI

4. Başvuran, 1941 doğumludur ve Almanya'da Freising'de yaşamaktadır.

5. 8 Şubat 1996 tarihinde Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, 1 Ekim 1995 tarihinde gerçekleşen deprem ardından Afyon'a bağlı bir kaza olan Dinar'da başvurana ait bir parsel taşınmaz alan için kamulaştırma emri çıkarmıştır. Bilirkişi komitesi, taşınmazın değerini belirlemiş ve belirlenen miktar, başvurana ödenmiştir.

6. 2 Nisan 1997 tarihinde başvuran, Dinar Asliye Hukuk Mahkemesi huzurunda ek tazminat almak için dava açmıştır.

7. 14 Ağustos 1997 tarihinde Asliye Mahkemesi, başvurana 2 Nisan 1997 tarihinden itibaren hesaplanmak üzere Mahkeme'nin sonuca vardığı tarihte uygulanabilir oran üzerinden işleyecek yasal faiz ile birlikte 3,330,990,000 Türk Lirası (TRL) ek tazminat ödenmesine karar vermiştir.

8. 22 Ekim 1997 tarihinde Yargıtay, Dinar Asliye Hukuk Mahkemesi'nin kararını onamıştır.

9. Belirsiz bir tarihte, başvuran Yargıtay kararının düzeltilmesini talep etmiştir.

* Dışişleri Bakanlığı Çok taraflı Siyasî İşler Genel Müdürlüğü tarafından Türkçe'ye çevrilmiş olup, gayiresmî tercümedir.

10. 8 Aralık 1997 tarihinde Yargıtay, başvuranın talebini reddetmiştir.

11. 20 Nisan ve 19 Temmuz 1999 tarihlerinde Bakanlık, faizi ile birlikte ek tazminat olarak başvurana 6,242,830,425 TRL ödemiştir.

II. İLGİLİ İÇ HUKUK VE UYGULAMASI

12. İlgili iç hukuk ve uygulaması, 23 Eylül 1998 tarihli *Aka/Türkiye* kararında açıklanmaktadır (*Hüküm ve Karar Raporları* 1998-VI, sayfa 2674-76, §§ 17-25).

HUKUK

I. 1 NO.LU PROTOKOL'ÜN 1. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI,

13. Başvuran, kamulaştırmaya karşılık olarak yetkili makamlardan davanın görülmesinden sekiz ay sonra aldığı ek tazminatın, ödenebilir gecikme faizinin Türkiye'deki yüksek enflasyon oranı ile orantılı olmaması nedeniyle değer kaybettiği hususunda şikayette bulunmuştur. Şikayeti, 1 No.lu Protokol'ün aşağıda kaydedilmiş olan 1. maddesine dayanmaktadır:

“Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Herhangi bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.

Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka halel getirmez.”

A. Kabul edilebilirlik

14. Hükümet, öncelikle, AİHS'nin 35. maddesi bağlamındaki altı aylık süre limiti kuralına uymaması nedeniyle AİHM'den, başvuruyu reddetmesini istemiştir. Söz konusu madde hususunda süre, 20 Nisan 1999 tarihinden itibaren işlemeye başlamıştır. Ancak başvuran, Dinar Asliye Hukuk Mahkemesi'nin ödenmesine karar verdiği ek tazminatın ödenmesinden sekiz ay on yedi gün sonra, 7 Ocak 2000 tarihine kadar başvurusunu AİHM'ye sunmamıştır.

15. AİHM, Asliye Mahkemesi tarafından ödenmesine karar verilen tazminatın başvuran tarafından 20 Nisan 1999 tarihinde kabul edilmesine rağmen, faiz ödemesinin yetkili makamlarca 19 Temmuz 1999 tarihinde yapıldığını gözlemlemektedir. Başvurusunu

AİHM'ye 7 Ocak 2000 tarihinde sunan başvuran, AİHS'nin 35. maddesince öngörülen gereklere uymuştur. Bu nedenle, sözkonusu ilk itiraz reddedilmelidir.

16. İçtihadında tesis ettiği ilkeler (bkz., diğer içtihatlar yanında, *Akkus/Türkiye*, 9 Temmuz 1997 tarihli karar, *Raporlar* 1997-IV) ve huzurunda sunulan tüm deliller ışığında AİHM başvurunun esasının incelenmesi gerektiğine ve kabuledilemez olduğu yönünde bir sonuca varılması için hiçbir gerekçe olmadığına karar vermiştir.

B. Esas

17. AİHM, sözkonusu davada ortaya konan meselelere benzer meselelerin gün ışığına çıktığı birçok davada 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin ihlal edilmiş olduğunu tespit etmiştir (bkz. *Akkus*, sayfa 1317, § 31, ve *Aka*, sayfa 2682, §§ 50-51).

18. Hükümet tarafından sunulan delilleri ve iddiaları değerlendiren AİHM, daha önceki davalarda vardığı sonuçlardan farklı bir sonuca varmasına neden olacak bir gerekçe bulunmadığı kanısındadır. AİHM, yerel mahkemelerce ödenmesine karar verilen ek tazminatın ödenmesindeki gecikmenin kamulaştırmadan sorumlu makama atfedilebilir olduğu ve mülk sahibinin kamulaştırılan toprağa ek bir zarara maruz kalmasına neden olduğu kanısındadır. Bir bütün olarak sözkonusu gecikme ve dava işlemlerinin aldığı sürenin bir sonucu olarak AİHM, başvuranın, genel yararın gerekleri ve mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkının korunması arasında gözetilmesi gereken hassas dengenin bozulmasına yol açan kişisel ve haddinden fazla bir yüke maruz bırakıldığı kanısındadır.

19. Sonuç olarak, 1 no.lu Protokol'ün 1. maddesi ihlal edilmiştir.

II. AİHS'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI

20. AİHS'nin 41. maddesi aşağıda kaydedilmiştir:

“Mahkeme işbu Sözleşme ve protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Tarafın iç hukuku bu ihlali ancak kısmen telafi edebiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, hakkaniyete uygun bir surette, zarar gören tarafın tatminine hükmeder.”

A. Maddi ve Manevi Zarar

21. Başvuran, maddi zarar için toplam 12,181 Alman Markı tazminat talep etmiştir. Manevi zarar için de 1,500 Alman Markı tazminat talep etmiştir.

22. Hükümet, başvuranın taleplerine itiraz etmiştir.

23. *Akkus* kararındaki hesaplama yöntemini kullanan (sayfa 2683-84, §§ 55-56) ve ilgili ekonomik veriyi gözönüne alan AİHM, başvurana maddi zarar için 4,850 Euro tazminat ödenmesine karar vermiştir.

24. AİHM, ihlal kararının tek başına, başvuranın maruz kaldığı manevi zarar için tazminat talep ettiği sonucuna varmıştır.

B. Mahkeme Masrafları

25. Başvuran, AİHM huzurunda maruz bırakıldığı masraflar için 2,000 yeni Türk Lirası (YTL) tazminat talep etmiştir.

26. Hükümet, bu hususta görüş bildirmemiştir.

27. Mevcut bilgilere dayanarak değerlendirmede bulunan AİHM, başvurana sözkonusu başlık altında toplam 500 Euro tazminat ödenmesini adil görmektedir.

B. Gecikme Faizi

28. AİHM, gecikme faizinin, Avrupa Merkez Bankası'nın uyguladığı faiz oranına üç puan eklemek suretiyle oluşacak faiz oranına göre belirlenmesini uygun bulmuştur.

YUKARIDAKİ NEDENLERDEN DOLAYI, AİHM OYBİRLİĞİ İLE

1. Başvurunun kabuledilebilir olduğuna,
2. 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin ihlal edilmiş olduğuna,
3. İhlal bulgusunun, kendi başına, manevi zarar için yeterli tazminat teşkil ettiğine,
4. (a) Sorumlu Devlet'in, AİHS'nin 44/2. maddesi uyarınca, kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde başvuranlara, ödeme gününde uygulanabilecek her tür vergi ile birlikte, ödeme tarihinde uygulanan kur üzerinden Türk Lirası'na çevrilerek aşağıda belirtilen miktarları ödemesi gerektiğine:
 - a. Maddi zarar için 4,850 EURO (dört bin sekiz yüz elli Euro);
 - b. Masraf ve harcamalar için 500 EURO (beş yüz Euro);(b) Yukarıda bahsedilen üç aylık sürenin bitiminden ödeme gününe kadar basit faizin, gecikme süresince, Avrupa Merkez Bankası'nın uyguladığı faiz oranına üç puan eklemek suretiyle oluşacak faiz oranı temel alınarak yukarıdaki miktarlara uygulanması gerektiğine karar vermiş,
5. Başvuranın adil tazmin talebinin kalan kısmını reddetmiştir.

İşbu karar, AİHM İç Tüzüğü'nün 77§§ 2. maddesi uyarınca, 22 Aralık 2005 tarihinde İngilizce olarak hazırlanmış ve yazılı olarak tebliğ edilmiştir.

Vincent BERGER
Sekreter

Boštjan M. ZUPANČIČ
Başkan

 [İçindekilere dön](#)

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ KARARI

GÜNAYDIN/Türkiye Davası*

(Başvuru no: 27526 / 95)

Strazburg

13 Ekim 2005

OLAYLAR

Başvuranlar Vedat ve Şahin Günaydın sırasıyla 1965 ve 1968 doğumludurlar ve Diyarbakır'da ikamet etmektedirler.

Güvenlik güçleri 18 Temmuz 1992 tarihinde gece yarısına doğru, Diyarbakır'da yapılan bir düğüne yasadışı bir gösteriye dönüştüğü gerekçesiyle müdahale etmişlerdir.

Ertesi gün saat bir sularında hazırlanan tutanakta, davetlilerin başvuranların kışkırtmasıyla PKK yanlısı sloganlar attıklarına, havaya ateş açarak Devlet aleyhine ve terör örgütünü destekleyen pankartlar açtıklarına yer verilmiştir. Yapılan uyarılara rağmen elleri sopalı kalabalık grup, taşlar atarak saldırmaya başlamış, polis şefini tartaklayarak üniformasını yırtmış ve telsiz antenini parçalamıştır. Olay yerine gelen elli üç polis memuru aralarında başvuranların da yer aldığı on kişiyi tutuklamıştır.

Aynı gün saat 4.20'de başvuranlar adli tıp doktoru tarafından muayene edilmiş, hazırlanan raporda başvuran Vedat Günaydın'ın vücudunda çeşitli ebat ve çaplarda çizik ve eziklerin bulunduğu ifade edilmiştir.

Polisler tarafından 19 Temmuz 1992 tarihinde alınan ifadelerinde başvuranlar suçsuz olduklarını ve polislere saldıran kişileri tanımadıklarını ileri sürmüşlerdir. Vedat Günaydın bu arbede sırasında başından yaralandığını eklemiştir.

Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi (DGM) Cumhuriyet Savcısı, 20 Temmuz 1992 tarihinde başvuranların ifadelerini almış, adı geçenler güvenlik güçlerine karşı şiddet kullanımını hiçbir zaman desteklemediklerini yinelemiştir. Vedat Günaydın bu olaylar sırasında polisler tarafından dövüldüğünü iddia etmiştir.

Başvuranlar, aynı gün Diyarbakır DGM yetkili hakimi karşısında vermiş oldukları ifadelerini tekrarlamışlardır. Mahkeme, başvuranların tutuklu olarak yargılanmalarına karar vermiştir.

Cumhuriyet Savcısı, 30 Temmuz 1992 tarihli iddianamesi ile 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 8 § 1. maddesi uyarınca bölücülük propagandası yapma, TCK'nın 258. ve 516. maddelerine dayalı olarak memura aktif mukavemet ve mala zarar verme suçları ile başvuranlar ve yirmi altı sanık hakkında kamu davası açmıştır.

* Dışişleri Bakanlığı Çok taraflı Siyasî İşler Genel Müdürlüğü tarafından Türkçe'ye çevrilmiş olup, gayriresmî tercümedir.

Başvuranlar 30 Eylül 1992 tarihli duruşmada serbest bırakılmışlardır. Bu süreç boyunca polisler hakkında sekiz kapalı duruşma gerçekleştirilmiştir.

Diyarbakır DGM, 21 Şubat 1994 tarihli kararı ile yapılan ithamlardan başvuranları suçlu bulmuş ve bir yıl sekiz ay hapis ve para cezasına çarptırmıştır.

Yargıtay, 14 Eylül 1994 tarihli karar ile İlk derece mahkemesi'nin kararını onamıştır. Bu kararın gerekçesi 7 Ekim 1994 tarihinde DGM'deki dava dosyasına eklenmiş ve tarafların bilgisine sunulmuştur. Karar başvuranlara tebliğ edilmemiş, başvuranlar karardan 21 Kasım 1994 tarihinde haberdar olmuşlardır.

Başvuranlar 12 Haziran 1995 tarihinde cezaevine gönderilmiştir.

Diyarbakır DGM 16 Kasım 1995 tarihinde, 27 Ekim 1995 tarihinde 3713 sayılı Kanun'un 8. maddesinde gerçekleştirilen yasal değişikliğe uygun olarak dava dosyasını yeniden incelemiş ve başvuranların hapis cezasının on aya indirilerek ertelenmesine karar vermiştir.

Başvuranlar 26 Kasım 1995 tarihinde tahliye edilmişlerdir.

HUKUK AÇISINDAN

I. AİHS'NİN 3. MADDESİ'NİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvuran Vedat Günaydın, tutuklandığı sırada dövüldüğünü ve gözaltında polislerin kötü muamelesine maruz kaldığını ileri sürmektedir.

AİHS'nin 3. maddesinin uygulanması bakımından belirli bir ciddiyet derecesi bulunan, 19 Temmuz 1995 tarihinde yapılan tıbbi muayene esnasında başvuran Vedat Günaydın'ın vücudundaki yara izlerine itiraz edilmemektedir (Bkz.Labita-İtalya kararı, no: 26772/95, § 120, AİHM 2000-IV).

Bununla birlikte, AİHM başvuran Vedat Günaydın'ın Türk hukuk mercileri karşısında düğün sırasında meydana gelen atışmalarda polisler tarafından şiddetli bir biçimde dövüldüğünden şikayetçi olduğu tespitini yapmaktadır. Başvuran yargı önünde hiçbir zaman gözaltında kötü muameleye maruz kaldığından söz etmemiş, bu şikayetini ilk kez AİHM önünde dile getirmiştir. Başvuran bununla, ulusal mahkemelere davanın esası bakımından incelemeye elverişli bir durum sağlamamıştır. Sonuç olarak, AİHM şikayetin bu kısmını dikkate almamaktadır, üstelik dava dosyasında yer alan unsurlardan hiçbiri Vedat Günaydın'ın gözaltında kötü muameleye maruz kaldığını ortaya koyamamaktadır.

Bu şikayetin ilk bölümü ile ilgili olarak Hükümet, başvuruların tutuklanmaları sırasında oluşan arbedeye göndermede bulunmakta ve hazırlanan tutanağa dayalı olarak AİHM'nin yerleşik içtihadı doğrultusunda, başvuran Vedat Günaydın'ın sergilediği tutum nedeniyle fiziksel güç kullanımının zorunluluk arz ettiğini savunmaktadır.

Başvuranlar 18 Temmuz 1992 tarihli düğün töreninin bazı davetlilerin havaya ateş açıp, PKK lehine slogan attıkları bir gösteriye dönüştürdüklerine karşı çıkmamakta, kalabalık grup ile bu gruba müdahale etmek isteyen güvenlik güçleri arasında tartışma çıktığını kabul etmektedirler. Vedat Günaydın, polislerin gözü dönmüşçesine şahsına yaptıkları muamelenin haklı gösterilemeyeceğini ve sonucu itibarıyla hayatının tehlikeye girdiğini ileri sürmektedir.

AİHM'nin geçmişte de birçok defa dile getirdiği üzere, bir kimse güvenlik güçlerinin kontrolü altında bulunduğu halde yaralandığında, ilke olarak bu dönemde meydana gelen her türlü yaralanma olayının güçlü karinelere dayanması gerekir (Bkz. Salman-Türkiye kararı, no: 21986/93, § 100, AİHM 2000-VII).

AİHM'nin yerleşik içtihadına göre, sözkonusu dönem yalnızca gözaltı süresini değil, aynı zamanda tutukluluk halini de kapsamaktadır (Bkz. örneğin Klaas-Almanya kararı, 22 Eylül 1993, seri:A no: 269, §§ 23 ve 24; Hulki Güneş-Türkiye kararı, no: 28490/95, § 71, AİHM 2003-VII, ve Rehbock-Slovenya kararı, no: 29462/95, §§ 68-78, AİHM 2000-XII).

Benzer bu durumda, yetkililere kanıt zorunluluğu getirilmekte ve Hükümete tutukluluk dönemini de içeren, mağdurun öne sürdüğü ve özellikle tıbbi dayanağı bulunan iddialar karşısında delil teşkil eden unsurları da dikkate alarak gözaltı süresinde oluşan yaralanmaların kaynağına makul bir açıklık getirme sorumluluğu yüklenmektedir. (Bkz. diğerleri arasında, Tekin-Türkiye kararı 9 Haziran 1998, 1998-IV, s. 1517-1518, §§ 52 ve 53; Altay-Türkiye kararı, no: 22279/93, § 50, 22 Mayıs 2001, ve Esen-Türkiye kararı, no: 29484/95, § 25, 22 Temmuz 2003).

Bununla birlikte, Hükümetin ifade ettiği gibi güç kullanımının mutlak surette gerekli olduğu hallerde bu kullanımın orantılı olup olmadığını belirlemek gerekir (Bkz. sözü edilen Altay § 54, ve Hulki Güneş kararı § 70).

Bunun yanı sıra, AİHM yerleşik içtihadı uyarınca başvuran polisin gözetiminde bulunduğu ve kalabalık kitleye güç kullanımı zorunlu olduğundan, Vedat Günaydın'a uygulanan gücün orantılılığı sorununa değinmek gerekir.

AİHM, polisin hazırlıksız yakalandığı ve öngörülemeyen bir müdahale sırasında başvuranın yaralandığı hususunu göz ardı etmemektedir (Bkz. *a contrario*, sözü edilen Rehbock kararı, §§ 71-72). Bu anlamda, çağdaş toplumlarda polisin üstlendiği görevin zorluğu ve insanoğlunun öngörülemeyen tutumu dikkate alındığında, iç hukuk yetkililerine yüklenen sorumluluğun ağırlığı tahammül edilemez bir boyutu oluşturmamalıdır (Bkz. *mutatis mutandis*, Makaratzis-Yunanistan kararı, no: 50385/99, § 69, AİHM 2004-...).

Başvuran Vedat Günaydın'ın sözkonusu arbede sırasındaki tutumunun güç kullanımını gerektirdiği farz edilse dahi, AİHM, olayların koşulları göz önünde bulundurulduğunda adı geçenin gözaltına alınması esnasında sergilenen gücün orantısız olduğuna itibar etmektedir.

Bununla birlikte, mevcut olayda yaşanan atışmaya taraf olan çok sayıda kişinin olduğu net ve bunlardan yirmi sekiz kişinin Devlet Güvenlik Mahkemesi karşısına çıkarılarak itham edildiği gerçek olsa dahi – olay yerine gelerek müdahalede bulunan elli üç güvenlik görevlisi – bu kimseler karşısında azımsanamayacak sayıdadır.

Ayrıca, başvuranın kalabalık grubu güvenlik güçlerine karşı şiddete tahrik ettiği düşünülse bile başvuruda tespit edilen yaralanmalar güvenlik güçlerinin aşırı güç kullandığını teyit etmektedir. Başvuran hayati organları olan başından ve ensesinden yaralanmıştır. Adli tıp doktoruna göre ortaya çıkan lezyonların sayısı ve ciddiyet derecesi hayati bir tehlikeyi oluşturmaktaydı.

Son olarak, başvuran Vedat Günaydın'da görülen lezyonların meydana gelişi ve yoğunluğu bu kişinin tutumu nedeniyle zor kullanımın orantılılığını karşılamamaktadır. (Bkz. Selmouni-Fransa no: 25803/94, § 99, AİHM 1999-V; sözü edilen Rehbock kararı, no: 44568/98, §§ 72, 73, 19 Mayıs 2004 ve Zülcihan Şahin ve diğerleri-Türkiye, no: 53147/99, § 51-54, 3 Şubat 2005).

Mahkemeye sunulan unsurların tamamının incelenmesi ışığında, AİHM, başvuran Vedat Günaydın'da tespit edilen yaralanmalar nedeniyle yapılan açıklamaların 3. madde bakımından Hükümetin sorumluluğunu gidermediğine itibar etmektedir.

AİHS'nin bu hükmü başvuran açısından ihlal edilmiştir.

II. AİHS'NİN 6. MADDESİ'NİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvuranlar iki açıdan AİHS'nin 6. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmektedirler. Bir yandan kendilerini yargılayıp mahkum eden Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin yapısında mevcut bulunan askeri hakim varlığı nedeniyle hakkaniyete uygun olarak yargılanmadıklarını, diğer yandan kendilerinin bulunmadığı bir duruşmada polislerin tanıklıklarına dayalı olarak haklarında mahkumiyet kararı verilmesi nedeniyle adil yargılanma haklarının ihlal edildiğinden şikayetçi olmaktadır.

Başvuranlar bu yönde AİHS'nin 6 §§ 1. ve 3 d) maddelerini ileri sürmektedirler.

AİHM, Devlet Güvenlik Mahkemelerinin bağımsızlıklarına ve tarafsızlıklarına ilişkin daha önceki kararlarda buna benzer pek çok şikayetlerin dile getirildiğini ve bunların AİHS'nin 6 § 1. maddesinin ihlali ile sonuçlandığını ifade etmektedir. (Bkz. Özel-Türkiye kararı, no: 42739/98, §§ 33-34, 7 Kasım 2002, ve Özdemir-Türkiye kararı, no: 59659/00, § 35-36, 6 Şubat 2003).

Mahkeme, mevcut davada Hükümetin davanın seyrini farklı şekilde sonuçlandırarak hiçbir tespiti ve delili sunmadığını incelemekte, bunun yanı sıra başvuranların aralarında askeri bir hakim de yer aldığı Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin TCK'ya dayalı yapmış olduğu yargılama konusunda endişe duymasının anlaşılabilir olduğu tespitinde bulunmaktadır. Üstelik bu durum, Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin davanın gerekçesine yabancı gerekçeler ışığında başvurular hakkında sebepsiz bir yargı kararı aldığı şüphesine varmalarına neden olmaktadır. Bu nedenle başvuranların bu yargı makamının tarafsız ve bağımsız olmadığı yönündeki şüphelerinin dikkate alınması gerekmektedir (sözü edilen Incal kararı s. 1573, § 72).

AİHM, başvuruları yargılayıp mahkum eden Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin AİHS'nin 6 § 1. maddesi uyarınca bağımsız ve tarafsız bir mahkeme olmadığı sonucuna varmıştır.

Bu nedenle AİHS'nin bu hükmü başvuranlar açısından ihlal edilmiştir.

Görgü tanıklarının sorgulanmasında savunma haklarına riayet edilmemesi ile ilgili olarak AİHM, daha önce de benzer kararlarda dile getirdiği üzere bağımsızlıktan ve tarafsızlıktan yoksun bir mahkemenin verdiği kararlara tabi olan kişilere her halükârda adil bir yargılamayı garanti edemeyeceği hükmüne varmaktadır. Bu ihlal tespiti ışığında, AİHM savunma haklarının ihlal edildiği yönündeki şikayetleri ayrıca incelemeyi gerekli görmemektedir (Bkz. diğerleri arasında, Çıraklar-Türkiye kararı, 28 Ekim 1998, 1998-VII, s. 3074, §§ 44-45; sözü edilen Özdemir kararı, §§ 40-41, ve Okutan-Türkiye kararı, no: 43995/98, §§ 30-31, 29 Temmuz 2004).

III. AİHS'NİN 41. MADDESİ'NİN UYGULANMASI

A. Tazminat

Başvuranlar 8.000 Euro maddi, kanıtlayıcı belge sunmaksızın 50.000 Euro manevi zarara uğradıklarını ileri sürmektedirler.

İddia edilen maddi zararlar ilgili hiçbir kanıt bulunmadığından, AİHM başvuranlara bu yönde bir tazminat ödenmesini gerekli görmemektedir. (Findlay-İngiltere kararı, 25 Şubat 1997, 1997-I, s.284, § 85).

AİHS'nin 3. maddesinin ihlal edildiği tespiti ışığında, AİHM başvuran Vedat Günaydın'a manevi zarar olarak 10.000 Euro ödenmesini kararlaştırmıştır.

Manevi tazminatla ilgili olarak AİHM, olayların mevcut koşulları dikkate alındığında ihlal kararının tespitinin adil tazmin için başlı başına yeterli olduğuna karar vermiştir. (Sözü edilen Çıraklar kararı, s. 3074, § 49).

B. Masraf ve harcamalar

Başvuranlar, iç hukuktaki yargılamalar için 2.000, iletişim giderleri ve diğer masraflar için 318 olmak üzere toplam 3.100 Euro talep etmektedirler. Başvuranlar kanıtlayıcı belge niteliğinde hiçbir belge sunmamışlardır.

AİHM'nin yerleşik içtihadına göre, 41. maddeye uygun olarak yapılan masraf ve harcamaların tutarı makul, gerçekliği ve gerekliliği kanıtlandığı ölçüde bir ödeme yapılmakta, ayrıca yalnızca ihlal kararının tespitini kapsamaktadır (Bkz. Beyeler-İtalya (dostane çözüm) kararı, no: 33202/96, 27, 28 Mayıs 2002).

Başvuran taraftan sunulan kanıtlayıcı belge olmadığından, AİHM, bu yönde hakkaniyete uygun olarak 2.000 Euro ödenmesini kararlaştırmıştır.

C. Gecikme Faizi

AİHM, Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal kredi kolaylıklarına uyguladığı faiz oranına 3 puanlık bir artışın ekleneceğini belirtmektedir.

BU GEREKÇELERE DAYALI OLARAK, MAHKEME, OYBİRLİĞİYLE,

1. AİHS'nin 3. maddesinin Vedat Günaydın açısından *ihlal edildiğine*;

2. Başvuranların Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin tarafsız ve bağımsızlığına ilişkin şikayetleri ile ilgili olarak AİHS'nin 6 § 1. maddesinin başvuranlar açısından *ihlal edildiğine*;

3. AİHS'nin 6 § 3 d) maddesine yönelik şikayetlerin ayrıca incelenmesinin *gerekli olmadığına*;

4. Başvuranların maruz kaldıkları manevi zararın tazmini için AİHS'nin 6 § 1. maddesinin ihlalinin başlı başına *yeterli olduğuna*;

5. a) AİHS'nin 44 § 2 maddesi gereğince kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde, ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden Y.T.L.'ye çevrilmek suretiyle Savunmacı Hükümetin;

- iv. manevi tazminat olarak başvuran Vedat Günaydın'a 10.000 (on bin) Euro;
- v. masraf ve harcamalar için başvuranlara toplam 2.000 (iki bin) Euro *ödemesine*;
- vi. ödenecek miktarların her türlü vergiden *muaf tutulmasına* ;

b) Söz konusu sürenin bittiği tarihten itibaren ve ödemenin yapılmasına kadar, Avrupa Merkez Bankasının o dönem için geçerli faizinin üç puan fazlasına eşit oranda basit faizin *uygulanmasına*;

6. Adil tazmine ilişkin diğer taleplerin *reddine*;

KARAR VERMİŞTİR

İşbu karar Fransızca olarak hazırlanmış ve AİHM'nin iç tüzüğü'nün 77 §§ 2. ve 3. maddelerine uygun olarak 13 Ekim 2005 tarihinde yazıyla bildirilmiştir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararı

DELİGÖZ/Türkiye Davası*

Başvuru no. 67586/01
Strazburg
26 Ocak 2006

USUL

1.Dava, Salim Deligöz (“başvuran”) isimli Türk vatandaşının, 15 Kasım 2000 tarihinde, İnsan Hakları ve Temel Hürriyetlerin Korunması Sözleşmesi’nin (“Sözleşme”) 34. maddesine dayanarak Türkiye Cumhuriyeti aleyhine AİHM’ye yaptığı başvurudan (no. 67586/01) kaynaklanmaktadır.

2.Başvuran, Mersin Barosu’na bağlı Mahmut Akdoğan isimli avukat tarafından temsil edilmiştir. Türk Hükümeti (“Hükümet”) AİHM’deki yargılama için bir Ajan tayin etmemiştir.

3.15 Eylül 2004 tarihinde, AİHM, başvuruyu Hükümet’e bildirmeye karar vermiştir. AİHS’nin 29 § 3. maddesi uyarınca, başvurunun kabuledilebilirliği ve esaslarını aynı anda ele alarak bir sonuca varmaya karar vermiştir.

OLAYLAR

I.DAVA ŞARTLARI

4.Başvuran, 1994 doğumludur ve Mersin’de ikamet etmektedir.

5.2 Kasım 1993 tarihinde, Karayolları Genel Müdürlüğü, otoyol inşası için başvuranın Mersin’deki arsasını kamulaştırmıştır. Bir bilirkişi komitesi, arsanın değerini incelemiş ve kamulaştırma gerçekleştiğinde ilgili meblağ başvurana ödenmiştir.

6.Başvuranın artırma talebinden sonra, 25 Nisan 1997 tarihinde, Mersin Asliye Hukuk Mahkemesi, başvurana, tapuların nakledildiği tarih olan 2 Kasım 1993’ten itibaren geçerli olmak üzere, 305.201.400 TL artırma bedelini ve mahkeme kararı tarihinde geçerli olan yasal faiz oranını ödenmesine karar vermiştir.

7.23 Mart 1998 tarihinde, Yargıtay, Mersin Asliye Mahkemesi’nin kararını onamıştır.

8.17 Mayıs 2000 tarihinde, Karayolları Genel Müdürlüğü, başvurana faiz dahil 1.167.070.000 TL ödemiştir.

* Dışişleri Bakanlığı Çok taraflı Siyasî İşler Genel Müdürlüğü tarafından Türkçe’ye çevrilmiş olup, gayriresmî tercümedir.

II.İLGİLİ İÇ HUKUK VE UYGULAMA

9.İlgili iç hukuk ve uygulaması, *Akkuş – Türkiye* (9 Temmuz 1997 kararı, *Judgments and Decisions* 1997-IV).

HUKUK

I.1 NO'LU PROTOKOL'ÜN 1. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

10.Başvuranlar, yaklaşık üç yıl süren mahkeme işlemlerinden sonra yetkililerden alabildikleri artırma bedelinin, gecikme faizinin Türkiye'deki yüksek enflasyona paralel seyretmemesi sebebiyle, değerinin düştüğünü ifade ederek şikayetçi olmuşlardır. 1 no'lu Protokol'ün 1. maddesine atıfta bulunmuşlardır. Bu maddenin ilgili bölümlerine göre:

“Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Herhangi bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.”

A. Kabuledilebilirlik

11. Hükümet AİHM'den, AİHS'nin 35 § 1. maddesi bağlamındaki altı aylık zaman sınırı kuralına uymadığı için başvurunun kabuledilemez olduğuna karar vermesini ve reddetmesini istemiştir. Söz konusu madde uyarınca, zaman 23 Mart 1998 tarihinden itibaren işlemeye başlamıştır. Ancak başvuran, 15 Kasım 2000 tarihine kadar AİHM'ye başvurusunu sunmamıştır ve söz konusu tarih üzerinden nihai yerel kararın verilmesinden itibaren iki yıl yedi aydan fazla zaman geçmiştir.

12. AİHM, huzurunda sunulan şikayetin, yalnızca yetkili makamların ek tazminatı ödemesindeki gecikmeye ve sonuç olarak başvuranın uğradığı zarara ilişkin olduğunu belirtir.

13. Ödeme, yetkili makamlarca 17 Mayıs 2000 tarihinde yapılmıştır. 15 Kasım 2000 tarihinde AİHM'ye başvuruda bulunan başvuran, AİHS'nin 35 § 1. maddesinde ortaya konan gereğe uymuştur. Bu nedenle Hükümet'in ilk itirazı reddedilmelidir.

14. AİHM, içtihatında oluşturduğu ilkeler (bkz., diğer içtihatlar yanında, *Akkuş/Türkiye*) ve huzurunda sunulan deliller ışığında, söz konusu şikayetin esaslara ilişkin incelemeyi gerekli kıldığı ve başvurunun, kabuledilemez olduğu sonucuna varılması için gerekçe bulunmadığı kanısındadır.

B. Esaslar

15. AİHM, söz konusu davada ortaya konan konulara benzer konuların açığa çıktığı bir grup davada 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin ihlal edilmiş olduğunu tespit etmiştir (bkz. *Akkuş*, sayfa 1317, § 31).

16. Hükümet tarafından sunulan olayları ve iddiaları inceleyen AİHM, daha önceki davalarda vardığı sonuçlardan farklı bir sonuca varmak için gerekçe olmadığı kanısındadır. Yerel mahkemelerce ödenmesine karar verilen ek tazminatın ödenmesindeki gecikmenin, kamulaştırmadan sorumlu makama atfedilebilir olduğu ve mülk sahibinin, kamulaştırılan toprağa ek olarak bir kayıp yaşamasına neden olduğu kanısındadır. Söz konusu gecikme ve genel olarak dava işlemlerinin uzunluğu sonucu AİHM başvuranın, kamu yararı talepleri ve kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkının korunması arasında kurulması gereken adil dengeyi sarsan kişisel ve haddinden fazla bir yüke maruz kaldığı sonucuna varmaktadır.

17. Sonuç olarak, 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi ihlal edilmiştir.

II. AİHS'İNİN 6 § 1. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

18. Başvuran ayrıca AİHS'nin 6 § 1. maddesine dayanarak dava işlemlerinin makul olmayan derece uzun sürmesi hususunda şikayette bulunmuştur.

A. Kabuledilebilirlik

19. Yargıtay, ilk derece mahkemesinin kararını 23 Mart 1998 tarihinde onanmış olduğu halde başvuran AİHM'ye, iç hukukta nihai kararın verilmesi ardından altı aydan fazla bir süre geçtikten sonra, 15 Kasım 2000 tarihinde başvuruda bulunmuş olduğu için Hükümet, AİHM'den altı ay kuralına uymaması nedeniyle sözkonusu şikayetin kabuledilemez olduğuna karar vermesini talep etmiştir.

20. AİHM, dava işlemlerinin uzunluğuna ilişkin davalarda, herhangi bir mahkeme tarafından verilen kararın yürürlüğe konmasının, 6. madde uyarınca "duruşma"nın ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilmesi gerektiğine dair ilkeyi kabul etmiş olduğunu yineler (bkz. 26 Eylül 1996 tarihli the *Di Pede/İtalya* ve *Zappia/İtalya* kararları, *Hüküm ve Karar Raporları* 1996-IV, sırasıyla sayfa 1383-1384, § 20-24, ve sayfa 1410-1411, §§ 16-20).

21. AİHM, yerel mahkemelerce başvurana ödenmesine karar verilen ek tazminatın, 17 Mayıs 2000 tarihinde başvuran ödenmiş olduğunu gözlemler. Sonuç olarak AİHM, 6. madde bağlamındaki "mahkeme kararı"nın, sözkonusu tarihte sona ermiş olduğu kanısındadır. AİHM başvurunun, ödeme üzerinden altı ay geçmesi ardından 15 Kasım 2000 tarihinde yapılmış olduğunu belirtir.

22. Yukarıda kaydedilenler ışığında AİHM, Hükümet'in ilk itirazını reddeder.

23. AİHM, sözkonusu şikayetin AİHS'nin 35 § 3. maddesi bağlamında temelden yoksun olduğunu belirtir. Ayrıca, kabuledilemez olduğu sonucuna varmak için gerekçe bulunmamaktadır.

B. Esaslar

24. 1 No.'lu Protokol'ün 1. maddesine ilişkin tespitleri ışığında, AİHM, davanın 6 § 1. madde uyarınca ayrı bir incelemesinin gerekli olmadığını değerlendirir.

III. AİHS'İNİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI

25. AİHS'nin 41. maddesi şöyledir:

" Mahkeme işbu Sözleşme ve protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeciler Taraf'ın iç hukuku bu ihlali ancak kısmen telafi edebiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, zarar gören tarafın hakkaniyete uygun bir surette tatminine hükmeder."

A. Maddi ve manevi tazminat

26. Başvuran 6.045 Amerikan Doları (yaklaşık 4.895 Euro) maddi tazminat talep etmiştir. Ayrıca, 5.000 Amerikan Doları (yaklaşık 4.043 Euro) manevi tazminat talep etmiştir.

27. Hükümet başvuranın taleplerine itiraz etmiştir.

28. AİHM, *Akkus* kararında (yukarıda anılan, s. 1311, §§ 35-36 ve 39) olduğu gibi aynı hesaplama yöntemini kullanarak ve ilgili ekonomik verileri göz önünde tutarak, başvurana, 1.336 Euro maddi tazminat ödenmesine karar verir.

29. AİHM, başvuranın uğradığı herhangi bir manevi zarara karşı, 1 No.'lu Protokol'ün 1. maddesinin ihlalinin tespitinin başlı başına yeterli adil tazmin oluşturduğunu değerlendirir.

B. Mahkeme masrafları

30. Başvuran, ayrıca, yerel mahkemelerde yapılan mahkeme masraflarına karşılık 398,71 ABD Doları (yaklaşık 323 Euro) ve AİHM'de yapılan mahkeme masraflarına karşılık 42 ABD Doları (yaklaşık 35 Euro) talep etmiştir.

31. Hükümet bu taleplere itiraz etmiştir.

32. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadına göre, sadece mahkeme masraflarının zorunlu olarak ve gerçekten yapıldığı ve miktarının makul olduğu kanıtlandığı durumda başvuran mahkeme masraflarının ödenmesi hakkına sahiptir. Bu davada, sahip olduğu bilgileri ve yukarıda belirtilen kriterleri gözönünde tutan AİHM, yerel işlemlerdeki mahkeme masrafları talebini reddeder ve AİHM'deki işlemler karşılığında 35 Euro tazminat ödenmesine karar vermeyi makul olarak değerlendirir.

C. Gecikme faizi

33. AİHM, gecikme faizi olarak Avrupa Merkez Bankası'nın kısa vadeli kredilere uyguladığı marjinal faiz oranına üç puan eklemek suretiyle elde edilecek oranın uygun olduğuna karar verir.

BU SEBEPLERLE, AİHM OYBİRLİĞİ İLE

1. Başvurunun kabuledilebilir olduğuna;
2. AİHS'nin 1 No.'lu Protokol'ünün 1. maddesinin ihlal edildiğine;
3. Şikayeti AİHS'nin 6 § 1. maddesi uyarınca ayrı olarak incelemenin gerekli olmadığına;
4. Başvuranın maruz kaldığı herhangi bir manevi zarara karşı ihlal tespitinin başlı başına yeterli adil tazmin oluşturduğuna;
5. a) Sorumlu Devlet'in, başvurana, aşağıdaki miktarları, AİHS'nin 44 § 2. maddesi uyarınca kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde, ödeme günündeki kur üzerinden Yeni Türk Lirası'na dönüştürmek üzere ödemesine:

(i) 1.336 Euro (bin üç yüz otuz altı Euro) maddi tazminat;

(ii) 35 Euro (otuz beş Euro) mahkeme masrafları;

(iii) yukarıdaki miktarlara tabi olabilecek her türlü vergi;

b) Yukarıda belirtilen üç aylık sürenin aşılmasından ödeme gününe kadar geçen süre için yukarıdaki miktarlara Avrupa Merkez Bankası'nın o dönem için geçerli faizinin üç puan fazlasına eşit oranda basit faiz uygulanmasına;

6. Başvuranın adil tazmin talebinin kalanının reddine

KARAR VERİR.

İngilizce olarak hazırlanmış ve Mahkeme İç Tüzüğü'nün 77 §§ 2 ve 3. maddesi uyarınca 24 Ocak 2006 tarihinde yazılı olarak tebliğ edilmiştir.

S. DOLLÉ
Sekreter

J.-P. COSTA
Başkan

 [İçindekilere dön](#)

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararı

PAKDEMİRLİ/Türkiye Davası*

(35839/97)
Strasbourg
22 Şubat 2005

OLAYLAR

Davanın Koşulları

Başvuran 1939 doğumlu Türk vatandaşı olup, Ankara'da ikamet etmekte ve bir üniversitede öğretim görevlisi olarak görev yapmaktadır. Başvurunun yapıldığı sırada başvuran Türkiye Büyük Millet Meclisi milletvekili ve ana muhalefet partisi ANAP (Anavatan Partisi) Genel Başkan Vekilidir.

14 Nisan 1995 tarihinde başvuran, bir otoyolun hizmete açılması vesilesiyle açık havada düzenlenen bir basın toplantısında konuşma yaparak, Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'i, 1991 yılında ana muhalefet partisi genel başkanı iken ANAP'tan iki bakanın milletvekili dokunulmazlığını kaldırdığı için eleştirmiştir. Otoyolların yapımına ayrılan ödeneği zimmetlerine geçirmekle suçlanan eski bakanlar Yüce Divan'a çıkarılmış ve haklarında beraat kararı verilmiştir. Başvuranın konuşma yaptığı sırada yanında sözkonusu eski bakanlar da bulunmaktaydı.

21 Nisan 1995 tarihinde Sn. Demirel, şahsına ve Cumhurbaşkanlığı makamına karşı iftira ve hakarete bulunduğu gerekçesiyle başvuran hakkında, Borçlar Kanunu'nun 49 § 2 maddesi uyarınca tazminat davası açmıştır. Sn. Demirel başvuranın, nezaketten yoksun, küçültücü, aşağılayıcı, hakaret dolu ve iftira niteliğinde sözler sarf ettiğini iddia etmiştir. Bu sözlere gerek yazılı gerekse görsel basın geniş yer vermiştir.

Başvuran Ankara Asliye Hukuk Mahkemesi'ne gönderdiği 5 Haziran 1995 tarihli dilekçesinde, özellikle "Demirel yalancıdır" ve "siyaseten özürlü" ifadelerini kullanmadığını belirtmiş ve sözlerinin bir kısmının basın tarafından çarpıtıldığını iddia etmiştir. Başvuran

hiçbir şekilde Cumhurbaşkanı'nın manevi kişiliğini değil, birey olarak şahsi kişiliğini hedef aldığı için altını çizerek, konuşma kayıtlarının uzmanlar tarafından yeniden çözümünün yapılmasını ve basın toplantısında bulunan tanıkların dinlenmesini talep etmiştir. Diğer yandan başvuran, Cumhurbaşkanı'nın, Anavatan Partisi üyelerine karşı tutumunun, provokatif ve yıldırıcı olduğunu ileri sürmüştür. Başvuran Sn. Demirel'in 1988 ve 1990 yılları arasında, eski Cumhurbaşkanı ve ANAP Genel Başkanı Sn. Özal'a karşı sarf ettiği sözlerden bazılarını aktararak, Sn. Demirel'in üslubunun da hem biçim hem de içerik olarak kendisinininkine benzer olduğunu belirtmiştir. Başvuran kendi konuşmasının, Sn. Demirel'in Yargıtay kararını değerlendiren sözlerine eleştirel bir cevap niteliğinde olduğunu belirterek, dolayısıyla söyleminin siyaset bilimi bağlamında ve bütünsel bir şekilde incelenmesi gerektiğini vurgulamıştır. Son olarak başvuran, Borçlar Kanunu'nun 49. maddesinde öngörülen kriterler uyarınca mahkum edilmesinin, Anayasa'nın 10. maddesinde güvence altına alınan kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olmadığını ifade etmiştir.

* Dışişleri Bakanlığı Çok taraflı Siyasal İşler Genel Müdürlüğü tarafından Türkçe'ye çevrilmiş olup, gayriresmî tercümedir.

10 Temmuz 1995 tarihinde başvuran, SHOW TV'de 8 Mayıs 1995 tarihinde yayınlanan bir aktüalite programının yeniden çözümlenmesini talep etmiş ve sözkonusu yayının çözümlenmiş metni dosyaya eklenmiştir.

12 Temmuz 1995 tarihinde, Ankara Asliye Hukuk Mahkemesi 11. Dairesi başvuranı, Sn. Demirel'in şikayetinde yer alan sözkonusu konuşmadan yapılmış alıntılara dayanarak, beş milyar Türk Lirası (yaklaşık elli beş bin Euro) tazminat ödemeye mahkum etmiştir. Mahkeme aynı zamanda, masrafi başvuran tarafından karşılanmak üzere, karar özetinin yüksek tirajlı bir günlük gazetede yayınlanmasına karar vermiştir. Mahkeme başvuranın sözkonusu konuşmanın çözümlenmesine ilişkin ek ekspertiz yapılması talebini reddetmiştir. Diğer yandan mahkeme, başvuranın iddiasının aksine, iki eski bakan hakkında başlatılan adli işlemin, "provokasyon" ya da "art niyetli bir siyasi manevra" olarak kabul edilemeyeceğini belirtmiştir.

Ankara Asliye Hukuk Mahkemesi, Borçlar Kanunu'nun 49. maddesi uyarınca başvuran tarafından verilecek tazminat tutarını belirlerken, "*manevi tazminatın bir zenginleştirme aracı olmadığı ya da felaketi özendirici bir hale getirmesi şeklindeki klasik görüşlerin terk edildiğini*" ifade ederek, burada kişilik değerinin alçaltılmasının sözkonusu olduğunu, bunun asla tazmin edilemeyeceğini ve batı yargı sistemlerinde geçerli olan yaklaşımın, fail için caydırıcı, mağdur için ise tatmin edici bir tazminat verilmesi yönünde olduğunu eklemiştir.

Esasen Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından belirlenen tazminat tutarı, başvuranın mal beyanında belirttiği tutarın yarısına denk düşmekte olup, Sn. Demirel'in gelir beyanında belirttiği tutara ise eşittir. Başvurana göre bu, bir Türk mahkemesi tarafından o zamana kadar verilmiş en yüksek manevi tazminat miktardır.

9 Ağustos 1995 tarihinde başvuran, hakkında verilen hükmün yalnızca davacı tarafın sunduğu delillere dayandığı gerekçesiyle temyize gitmiştir. Başvuran bu delillerin, basında çıkan yazılardan oluştuğunu belirterek, bir hükmün, konuyla ilgili içtihatlarla aykırı olarak bu unsurlara dayanamayacağını dile getirmiştir. Başvuran, kararın gerekçe kısmında bahsedilen belgelerin soruşturma dosyasında yer almadığını da eklemiştir. Ayrıca bir siyasi gruba karşı yöneltilen genel eleştirilerin haksız yere Cumhurbaşkanı'na karşı yöneltilmiş gibi yorumlandığını altını çizerek, konuşmasının her türlü kişisellikten yoksun olduğunu doğrulayabilecek tanıkların dinlenmesini talep etmiştir. Başvuran Yargıtay'da, Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından belirlenen tazminat miktarının fahiş tutarda olduğunu ve kanunla öngörülen amaca uygun olmadığını ileri sürmüştür. Bu tür eleştirilerin, siyaset adamları için

oyunun kurallarının bir parçası olduğunu göstermek amacıyla başvuran, daha önceden Cumhurbaşkanı'nın selefi hakkında sarf ettiği hakaret niteliğindeki sözleri aktarmıştır. Başvurana göre ceza değerlendirilirken, ne provokasyon unsuru ne de AİHS'nin 10. maddesinde öngörülen ifade özgürlüğü hakkı gözönünde bulundurulmuştur.

3 Kasım 1995 tarihinde Yargıtay, davalı tarafın ek deliller toplama talebinin mahkeme tarafından reddedilmesinin savunma hakkını ihlal ettiği gerekçesiyle, başvuranın aleyhindeki hükmü bozmuştur. Ayrıca Yargıtay, davanın incelenmesindeki bazı eksikliklere, özellikle de TRT'deki video kaydının tamamının uzmanlar tarafından çözümlenmemesine dikkat çekmiştir.

29 Şubat 1996 tarihinde dosyayı yeniden inceleyen ilk derece mahkemesi, ilk verdiği hükmü koruyarak, temyiz kararında belirtilen eksikliklerin giderildiğini ve ikinci hükmün delil listesine iki yeni unsur daha eklendiğini belirtmiştir. Fakat görevli hakim, TRT ve SHOW TV'deki bant kayıtlarının çözümlenmiş metinlerinin konuşmanın içeriğini net bir şekilde verdiği gerekçesiyle, başvuran tarafından dile getirilen tanıkların dinlenmesi talebini reddetmiştir. Diğer yandan hakim, mevcut davada sözkonusu olanın, iki siyaset adamı arasında bir tartışma değil, fakat bir Devlet adamı olarak Cumhurbaşkanı'na yönelik hakaret dolu sözler olduğu gerekçesiyle, başvuranın esas hakkındaki görüşlerini de reddetmiştir. İlk derece mahkemesi hakimi, Cumhuriyet Savcılığı tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na Pakdemirli'nin milletvekili dokunulmazlığının kaldırılması talebinde bulunduğu, fakat bundan bir sonuç alınamadığını hatırlatarak, başvuranın dokunulmazlıktan yararlanamamış olsaydı, yaptığı fiilden ötürü kesinlikle hakkında ceza hükmü verileceğini belirtmiştir.

28 Mart 1996 tarihinde, başvuran bu kararı da temyize götürmüştür. Hukuk davalarında ses kayıtlarının kesin delil değil yalnızca karine teşkil ettiğini ileri süren başvuran, bir kez daha tanıkların dinlenmesini talep etmiştir. Başvuran ayrıca, ödemeye mahkum edildiği tutarın mülkiyet hakkının ihlali olarak nitelendirmiştir.

3 Haziran 1996 tarihinde Yargıtay, ilk derece mahkemesinin bu kararını onamıştır.

8 Temmuz 1996 tarihinde başvuran kararın düzeltilmesi için başvurmuş, 25 Kasım 1996 tarihinde Yargıtay bu talebi reddetmiştir.

30 Ocak 1997 tarihinde başvuran, gecikme faizleri de eklenerek 7.925.780.000 TL (o dönemde yaklaşık 60.000 Euro) tazminat ödemiştir.

HUKUK AÇISINDAN

I. AİHS'NİN 10. MADDESİ'NİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

Başvuran, dönemin Cumhurbaşkanı Sn. Demirel hakkındaki sözlerinden ötürü büyük miktarda tazminat ödemeye mahkum edilmesi nedeniyle, AİHS'nin 10. maddesine aykırı olarak ifade özgürlüğü hakkının ihlal edildiğinden şikayetçi olmaktadır.

A. Temel İlkeler

AİHM öncelikle içtihatlarından doğan temel ilkeleri hatırlatmak ister (Bkz., diğerleri arasında, *Hertel-İsviçre*, 25 Ağustos 1998, *Derleme Kararlar ve Hükümler* 1998-VI, § 46).

İfade özgürlüğü, demokratik bir toplumun en önemli temellerinden birisi olup, toplumsal ilerlemenin ve her kişinin gelişiminin başlıca koşullarından birini teşkil etmektedir. AİHS'nin 10. maddesinin 2. fıkrası saklı kalmak koşuluyla, ifade özgürlüğü, yalnızca iyi karşılanan ya da zararsız veya önemsiz olduğu düşünülen değil, aynı zamanda kırıncı, hoş karşılanmayan ya da kaygı uyandıran “bilgiler” ya da “düşünceler” için de geçerlidir: çoğulculuk, hoşgörü ve açık düşünce bunu gerektirir ve bunlar olmaksızın “demokratik bir toplum” olamaz. 10. maddede benimsenen ifade özgürlüğü bu şekilde olmakla birlikte, yine de bu, dar bir yorum gerektiren istisnalar içermektedir ve bu hakkı kısıtlama ihtiyacının ikna edici bir biçimde ortaya konması gerekmektedir.

AİHS'nin 10 § 2 maddesindeki anlamıyla “zorunlu (nécessaire)” sıfatı, “zorunlu bir toplumsal ihtiyaç” anlamına gelmektedir. Sözleşmeciler Devletler böylesi bir ihtiyacın var olduğuna dair hüküm vermek için belli bir takdir payından yararlanmaktadırlar, fakat bu takdir payı, aynı anda hem kanuna, hem de bağımsız bir yargı mercii tarafından verilmiş olsa bile sözkonusu kanunu uygulayan kararlara dayanılarak, AİHM'nin de denetiminden geçmektedir. Dolayısıyla AİHM, bir “kısıtlama”nın, AİHS'nin 10. maddesinin güvence altına aldığı ifade özgürlüğü ile bağdaşır bağdaşmadığı hususuna karar vermede yetki sahibi olan son mercidir.

AİHM'nin görevi hiçbir şekilde, bu denetimi yerine getirirken, yetkili iç yargı mercilerinin yerini almak değil, fakat sözkonusu yargı mercilerinin takdir yetkilerini kullanarak verdikleri kararların, AİHS'nin 10. maddesi açısından doğruluğunu denetlemektir. Buradan çıkan sonuç, AİHM'nin, Savunmacı Devlet'in bu yetkiyi iyi niyetle, titizlikle ve makul bir şekilde kullanıp kullanmadığını araştırmakla yetinmek zorunda olduğu değildir: AİHM, anlaşmazlık konusu olan müdahalenin “gözetilen meşru amaçla orantılı” olup olmadığını ve bunu haklı göstermek için ulusal makamlar tarafından ortaya konan gerekçelerin “uygun ve yeterli” görünüp görünmediğini tespit edebilmek amacıyla, sözkonusu müdahaleyi, davanın bütününe bakarak değerlendirmek zorundadır. Bu şekilde AİHM, ulusal mercilerin AİHS'nin 10. maddesinde benimsenen ilkelere uygun kuralları uyguladığından emin olmalı, dahası, bunun, ilgili olayların kabuledilebilir bir takdirine dayandığına ikna olmalıdır.

Herkes için değerli olan ifade özgürlüğü, seçmenlerini temsil eden, onların kaygılarına işaret eden ve çıkarlarını savunan halk tarafından seçilmiş bir kimse için özellikle değerlidir. Sonuç olarak, başvuran gibi, muhalefet partisinden bir milletvekilinin ifade özgürlüğüne yönelik müdahaleler, AİHM'yi daha sıkı bir denetim gerçekleştirmeye sevk etmektedir (*Kudüs – Avusturya*, no: 26958/95, § 36, CEDH 2001-II).

B. İlkelerin Mevcut Davaya Uygulanması

AİHM öncelikle, kendisine gelen davanın, sorumluluğu içeren kararı olduğu kadar cezanın ağırlığını da ilgilendirmesi halinde, AİHM'nin, verilen tazminat cezasının aşırılığı, özellikle de hakim bu miktarı haklı göstermek için ortaya koyduğu gerekçeler üzerine yoğunlaştığına dikkat çeker. Böylelikle AİHM, 8 Temmuz 1986 tarihli *Lingens- Avusturya*, (Seri A n° 103, ss. 24-28, §§ 34-47), 23 Nisan 1992 tarihli *Castells- İspanya*, (Seri A n° 236, ss. 20-24, §§ 33-50) ve 25 Haziran 1992 tarihli *Thorgeir Thorgeirson – İzlanda* (Seri A n° 239, ss. 24-28, §§ 55-70) kararlarında belirtilen onurun korunmasına ilişkin daha “klasik” davalara olduğu kadar, mahkeme tarafından verilen tazminat cezasının tutarının anlaşmazlık konusu olduğu 13 Temmuz 1995 tarihli *Tolstoy Miloslavsky – Birleşik Krallık* (Seri A n° 316-B, ss. 71-78, §§ 35-55) kararına da başvurmak gerektiği kanaatinde dir.

1. Müdahale

Hükümet, şeref ve haysiyetine saldırı olduğunu varsayan bir kimse tarafından tazminat davası açıldığında, başlatılan hukuk muhakemeleri usulünün, yalnızca anlaşmazlığa düşen tarafları ilgilendirdiğini ve hiçbir surette AİHS'nin 10. maddesindeki anlamıyla “müdahale” teşkil edemeyeceğini ileri sürmektedir. Hükümete göre, cezai bir yargılama olmayan mevcut dava kapsamında, başvuranın 10. maddedeki anlamıyla müdahaleden söz etme hakkı bulunmamaktadır ve bu itibarla başvuranın şikayeti, açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle reddedilmelidir.

Başvuran Hükümet'in bu savıyla, AİHS'nin yatay olarak uygulanabilirliğinin tanınmadığını ileri sürmektedir. Başvuran, Sn. Demirel'in de kendisine karşı şikayette bulunmuş olduğunu ve milletvekili dokunulmazlığının kaldırılmasını talep ettiğini, fakat bu talebin sonuçlandırılmadığını hatırlatmaktadır.

AİHM, mevcut davada bir müdahalenin varlığı konusunda, hakaretten ötürü bir hukuk davasında alınan cezanın, AİHS'nin 10. maddesinin alanına giren bir müdahale olarak incelendiği yerleşik içtihatlarını hatırlatır (örneğin, *De Haes ve Gijssels-Belçika*, 24 Şubat 1997 tarihli karar, *Derleme* 1997-I). Dolayısıyla AİHM, Hükümet'in bir müdahalenin varolmadığı temelindeki iddiasının dikkate alınmaması gerektiği kanaatinde.

2. Müdahale kanunla öngörülmüş müydü?

Başvuran tazminat ödemeye mahkum edilmesinin iç hukukta temeli olduğuna itiraz etmemektedir. Buna karşılık sözkonusu kanunun, yani Borçlar Kanunu'nun 49. maddesinin, kendisini malvarlığının yarısından mahrum bırakacak kadar büyük miktarda bir tazminat tutarını öngörmeye elvermediğini ileri sürmektedir.

Hükümet, Borçlar Kanunu'nun 49. maddesinin, vatandaşların davranışlarını düzenlemelerini sağlamaya yetecek kadar açık bir dille ifade edilmiş bir norm olduğunu savunmaktadır. Şayet AİHM bir müdahale saptarsa, bu AİHS'nin 10§2 maddesi uyarınca “kanunla öngörülmüş”tür.

AİHM, daha önceden de, “şeref ve haysiyete saldırıdan ötürü ödenecek tazminatın hesaplanmasına ilişkin ulusal yasaların, ortaya çıkabilecek sonsuz sayıdaki durumları gözönünde bulundurulabilmeye elverişli olması gerektiği” hükmüne vardığını ve sonuç olarak, 10. maddede yer alan “kanunla öngörülen” kavramının, yargılanan kişinin “kendi davasında verilebilecek olan tazminat miktarını önceden belirli bir kesinlik derecesiyle kestirebilmesini” gerektirmediğini hatırlatır (*Tolstoy Miloslavsky*, adigeçen karar, § 41).

AİHM, Borçlar Kanunu'nun 49. maddesine göre tazminat miktarının hesaplanmasında hakimin takdir yetkisinin kısmen keyfi olduğunu kaydeder. Şayet hakim, tarafların sosyo-ekonomik durumu gibi unsurları gözönünde bulundurmuş olsaydı, uygulanacak bu kriterler hakime belirli bir takdir payı bırakabilirdi. Öte yandan AİHM, Borçlar Kanunu'nun 49. maddesinin açıkça orantılılık ilkesini öngörmese bile, bu ilkenin Medeni Kanun'un 4. maddesinde öngörüldüğünü gözlemlemektedir.

Yüksek bir esneklik derecesinin bu alanda haklı görülebileceği düşünüldüğünde ve tazminat tutarının hesaplanmasında hakim tarafından gözönünde bulundurulması gereken kriterler ile Yargıtay tarafından yürütülen denetim dikkate alındığında, AİHM şeref ve haysiyete saldırıdan ötürü verilecek tazminat miktarına ilişkin ilgili hukuki düzenlemelerin yeteri kadar açık olduğu sonucuna varmıştır. Kısaca, başvuranın tazminat ödemeye mahkum edilmesi “kanunla öngörülmüştür” (Bkz., *Tolstoy Miloslavsky* kararı, s. 91, §§ 42 ve 44).

3. Müdahalede meşru bir amaç gözetiliyor muydu?

Sözkonusu müdahalenin, ilk bakışta AİHS'nin 10§2 maddesi bakımından, yani bir başkasının şeref ve haysiyetinin korunması açısından meşru bir amaç güttüğü kesinlikle reddedilemez.

AİHM, başvuranın mahkum edildiği Borçlar Kanunu'nun 49. maddesinin, sözkonusu meşru amacı açıkça ifade ettiğini not eder. Bununla birlikte mevcut davada, bu hükmün uygulamaya konmasında gözetilen amacın "meşru" kabul edilip edilemeyeceğinin de belirlenmesi gerekir. AİHM ikinci soruyu, demokratik bir toplumda müdahalenin gerekliliği sorusuyla birlikte ve bu sorularla yakından bağlantılı olan hususları da dikkate alarak inceleyecektir.

4. Demokratik bir toplumda müdahale gerekli miydi?

AİHM, olayların meydana geldiği dönemde iki tarafın konumunun, değerlendirilecek unsurlar arasında ilk sırada yer aldığını not eder: bir yanda milletvekili ve eski bir bakan olan başvuran, diğer yanda ise Cumhurbaşkanı Sn. Demirel vardır. Ayrıca başvuran, olaylardan önce iktidarda olan Anavatan Partisi'nin Genel Başkan yardımcısıdır ve aynı dönemde Sn. Demirel ana muhalefet partisi lideri olarak politik arenada daha aktif bir konuma sahiptir. Sonuçta her iki isim de siyaseten çekişmeli uzun bir geçmişe sahiptir. İkinci olarak AİHM, davaya ait olayların da siyasi bağlamda yer aldığını tespit eder.

Kabuledilebilir eleştiri sınırları hususunda ise AİHM, sıradan bir kimse ile karşılaştırıldığında bu sınırların, halka mal olmuş bir kişi olarak hareket eden siyaset adamları için daha geniş olduğunu bir çok kez kabul etmiştir. Siyasetçilerin fiil ve davranışları, kaçınılmaz olarak ve bilinçli bir şekilde, gazetecilerin olduğu kadar vatandaşların, hepsinden çok da siyasi rakibinin sıkı bir denetimine tabidir. Bir siyaset adamı, özellikle de kendisi eleştiriye yol açabilecek halka açık konuşmalar yaptığı zaman daha fazla hoşgörü göstermelidir. Elbette siyaset adamının namını koruma hakkı vardır, hatta özel yaşamının dışında bile, fakat ifade özgürlüğüne getirilen istisnalar dar bir yorumu zorunlu kıldığından, bu korumanın gerektirdikleri ile siyasi sorunların özgürce tartışılmasının getirdiği yararlar denge içinde olmalıdır (Bkz., özellikle, *Oberschlick-Avusturya* (no:2), 1 Temmuz 1997 tarihli karar, *Derleme* 1997-IV, ss. 1274-1275, § 29 ve adigeçen *Lingens*, s. 26, § 42).

Bu durumda AİHM, sözkonusu konuşmanın içeriği ile ilgili olarak, başvuranın kullanmış olduğu bazı kelimelerin ("yalancı", "iftiracı", "Çankaya'nın şişmanı", "dar kafalı", "lastikleri patlasın", "öbür dünyaya gidince Allah affetmez"), siyasi bir eleştiri olmaktan çok bir hakaret ve beddua tufanı olduğunu gözlemlemektedir. Polemik gibi görünen ve belli ölçüde asılsız bir kişisel saldırı içeren bu sözlerin, ilgili kişiler ve konuşmanın çerçevesi politik alanda yer alsın bile siyasi bir tartışma içindeki bir görüş kapsamında çözümlenebilmesi zordur (Bkz., *a contrario*, *Oberschlick* (no:2), adigeçen karar, s. 1276, § 33).

Diğer yandan AİHM, başvuranın yerel mahkemeler ve AİHM önünde, Sn. Demirel'in rakip parti yöneticilerine karşı kullanmış olduğu sözlere gönderme yaptığını gözlemlemektedir. AİHM, siyaset adamlarının birbirlerine karşı kullandıkları bu sözlerin açıkça şiddetli tepkiler yaratmaya yönelik olduğunu belirtir.

Bu gözlemler ışığında AİHM, yerel hakimi sözkonusu hükmü vermeye sevk eden gerekçeleri inceleyecek ve dile getirilen meşru amaç temelinde, başvuran hakkında verilen

mahkumiyetin haklı gösterilmesi için bu gerekçelerin uygun ve yeterli olup olmadığını tespit edecektir. Bu bağlamda AİHM, mahkumiyet kararının gerekçe kısmında yer alan ve özel dikkat gerektiren bazı bölümleri ele alacaktır.

AİHM öncelikle, hakimın Borçlar Kanunu'nun 49§2 maddesinde öngörülen " tarafların sosyo-ekonomik durumu" ölçütüne en azından alışılmamış bir yorum getirmiş ve sözkonusu ölçütü, tarafların birbirlerine karşı durumları arasında bir denge sağlamak için değil mümkün olan en yüksek tazminat tutarını belirlemek için kullandığını not eder: "(...) tarafların varlıklı olduğu (...) Manevi tazminatın bir zenginleşme aracı olmadığı, ya da haksız eylemi özendirici hale getirmesi şeklindeki klasik görüşler terkedilmiştir (...)" AİHM ancak bu uslamlama ile Yargıtay içtihatları arasındaki belirgin çelişkiye işaret edebilir.

AİHM diğer yandan, başvuranın toplumdaki yerinin, özellikle eğitim seviyesi ile üniversite profesörü olarak statüsünün ilgili kişinin aleyhine işleyen etkenler olarak belirlediğini tespit etmektedir: "Davalının sosyal durumu itibarıyla üst düzeyde bulunması nedeniyle topluma örnek davranışlarının kendisinden beklenmesi gerekir. Aksine davalının olayımızda, toplum huzurunda davacının kişilik haklarına ağır şekilde ihlalde bulunduğu görülmektedir". Bunun ardından hukuk mahkemesi hakimi, başvuranın milletvekili dokunulmazlığından yararlanamamış olması halinde hakkında uygulanacak olan ceza yasasından bahsetmektedir: "Ceza Kanunumuzda Cumhurbaşkanına hakaret başlığını taşıyan bölüm hakaret suçunun en ağır hükmünü ihtiva etmektedir. Davalının, Cumhurbaşkanına hakaret suçundan dolayı dokunulmazlığının kaldırılması için Cumhuriyet Başsavcılığı'nın hazırlık evrakı fezlekeye bağlanarak TBMM başkanlığına gönderilmiştir. Fakat TBMM tarafından başvuran hakkında herhangi bir hukuki işlem başlatılmamıştır. Eğer bu suçu herhangi bir Türk vatandaşı işlemiş olsaydı, CMUK ilgili hükümleri gereğince Suçüstü Hükümlerine göre yargılanıp TCK'nın ilgili maddesi gereğince tutuklanarak, tecil ve para cezasına çevrilmeksizin [hapis cezasına] mahkum olması gerekirdi. Davalı bu eylemi ile dokunulmazlığından yararlanarak bu işlemle karşılaşmamıştır. Bu durum kendisini eyleminden dolayı haklı duruma getirmez."

AİHM, hukuki cezanın keyfi bir biçimde değerlendirilmiş olduğu görüntüsünü veren bir diğer kaygı verici unsurunu daha inceleyecektir: sözkonusu değerlendirme, davacının şahsiyetine yönelik zararın dikkate alınmasıyla değil, Cumhurbaşkanı'nın statüsünün aşırı ölçüde korunması yoluyla yapılmıştır: "Siyasetçiler arasında sert sözlerin söylenmesi bir derece makul ve siyasetin gereği kabul edilirse de, Devlet Başkanlığı makamında bulunan kişinin bu makama gelmekle politikacılık sıfatından arınıp, Devlet Adamlığı sıfatını kazandığından bu kişiye karşı suç teşkil edecek davranışları makul görmek mümkün değildir(...) Davacı, Devletimizin içte ve dış ülkelerde temsilcisidir. Onun kişiliğine karşı sarfolunan ağır sözler, aynı zamanda Cumhurbaşkanlığı makamının manevi şahsiyetini zedelediği gibi temsil ettiği Türkiye Cumhuriyeti'nin kanı, teri, şehitleri ve gazileri ile kurulmuş, kurucusu ulu Atatürk tarafından Türk milletine emanet edilmiştir. Herkesin emanet edilen Türkiye Cumhuriyetini korumak ve kollamak görevidir. Bu durum karşısında, davalının ağır hakaretinin vahameti açık ve seçik görülmektedir, içeride ve dışarıda Türkiye'yi parçalamak isteyenler varken, Cumhurbaşkanlığı makamının zaafa uğratılması bu güçlere cesaret verir."

AİHM daha önce de, suç alanında özel bir yasa ile artırılan korumanın ilkesel olarak AİHS'nin ruhuna aykırı olduğunu ifade etmiştir. AİHM, *Colombani ve diğerleri-Fransa* kararında (no: 51279/99, §§ 66-69, CEDH 2002-V) devlet adamlarına ve yabancı diplomatlara karşı işlenen suçlara ilişkin yürürlükten kaldırılan 29 Temmuz 1881 tarihli Fransız yasasını incelemiş ve güdülen amaçla orantılı olarak karaçalma ve hakaretin yasayla suç sayılmasının, herkes için olduğu gibi devlet başkanları için de, şeref ve haysiyetlerine yönelik bir saldırı ya da hakaret dolu sözlerin cezalandırılmasını sağlamaları açısından yeterli

olduğunu hatırlatmıştır (Bkz., adigeçen *Colombani* kararı, 67. paragraf). AİHM ancak, ilgili yasa hakkındaki görüşünü, daha doğrusu hakimın kişisel kanaatini açığa vuracak şekilde yasayı yorumladığı ve bu yasayla öngörülen “ tarafların durumu” kriterinin bir ayrıcalığı belirtmek için desteğe dönüştürüldüğü keyfi takdir konusundaki düşüncesini yineleyebilir.

Son olarak AİHM, hakimın, Cumhurbaşkanı'nın maruz kaldığı manevi zarar konusundaki son derece katı anlayışına (“*Burada, hiçbir şekilde telafi edilemeyecek olan eksilen kişilik değerleri söz konusudur*”) ve kuşkusuz aynı kavramsal mantığı izleyen tazmine ilişkin takdirine (“*İşte bu nedenle hiç olmazsa, manevi tazminatın miktarını yüksek tutarak faili caydırma ve mağduru tatmin amacına ilişkin görüş, batı hukuk sisteminde yürürlükte*”) dikkat çeker. Ulusal mevzuat ve içtihatlardaki orantılılık ilkesine aykırı olarak hakimın cezalandırıcı düşünme biçimi, tazminatı hukuki bir cezaya dönüştürmüştür.

AİHM yukarıda anlatılanları gözönünde aldığında, mahkumiyet verilmesiyle gözetilen amacın ne Borçlar Kanunu'nun 49. maddesinde yer alan ve elbette AİHS'nin 10§2 maddesine göre meşru olan amaçla aynı olduğuna, ne de yasanın bu şekilde uygulanmasının zorunlu bir toplumsal ihtiyaca cevap verdiğine ikna olmuştur. Esasen, yukarıda da belirtildiği üzere hakimın gerekçesinin uygunluğuna bağlı sorunsal, “orantılılık” ölçütünün incelenmesini gerektirmektedir.

Tazminata ilişkin tüm kararların haysiyete yönelik saldırı ile makul bir orantılılık ilişkisi kurması gerektiği düşünüldüğünde, AİHM içtihatlarına göre bir hukuk davasında başvurana yüklenen tazminat tutarı, AİHS'nin 10. maddesine yönelik bir müdahale teşkil edebilir (Bkz., örneğin adigeçen *Tolstoy Miloslavsky* kararı, s. 71, § 35).

Hükümete göre ilk derece mahkemesi tarafından 29 Şubat 1996 tarihinde başvurana verilen tazminat cezası 57.819 Euro'ya denk düşmektedir ve bu tutar izlenen meşru amaç ile orantılıdır.

Başvuran ise olayın meydana geldiği 15 Nisan 1995 tarihindeki Resmi Gazete'de yayımlanan döviz kurlarını baz alarak, sözkonusu tutarı 87.353 Euro olarak hesap etmiştir. Başvuran tazminat tutarının mal varlığıyla orantılı bir biçimde tespit edildiğini hatırlatarak, hakimın açıkça, sahip olduğu ekonomik olanakları ortadan kaldırarak kendisini cezalandırmaya yönelik davrandığını düşünmektedir. Başvurana göre, hukuk mahkemesi hakimi, cezalandırıcı bir mantıkla hareket etmiş ve cezai bir mahkumiyet verilemeyeceği için fahiş tutarda bir tazminat cezası belirleyerek, hukuki yaptırımı “etkin” kılmak için elinden gelen tüm gayreti göstermiştir.

AİHM, ilgili ulusal yasalarda bu tür tazminatlar için tavan veya taban tutarlar tespit edilmediğini, fakat verilecek tutarın hesaplanmasını düzenleyen üç kriter öngörüldüğünü not eder: tarafların statüleri, görevleri ve ekonomik durumları. AİHM mevcut davada sözkonusu hükmün gerekçesinden, hukuk mahkemesinin, bu üç kriter dışında, başvuranın dokunulmazlıktan yararlanması sayesinde hakkında cezai kovuşturma açılmayacağı olasılığını dikkate almakla yetindiğini tespit etmektedir. Oysa bir hukuk mahkemesinin, ceza mahkemelerini ikame etmek gibi bir işlevi olamaz.

Ayrıca ne ilk derece mahkemesinin ne de Yargıtay'ın, Medeni Kanun'un 4. maddesinde yer alan ve tazminat tutarlarının belirlenmesinde orantılılık ilkesini öngören *genel hükümlere* başvuramamaları şaşırtıcıdır. AİHM bu kadar büyük miktardaki bir tazminatın özellikle eleştiriye açık olması gerektiği kanaatindedir. AİHM ayrıca başvuranın, sözkonusu tazminatın, Türkiye'de şeref ve haysiyete saldırı konusunda verilmiş en yüksek tutarda olduğu şeklindeki sözlerinin de dikkate alınması gerektiğini düşünmektedir (Bkz.,

mutadis mutandis, Tolstoy Miloslavsky, adı geçen karar, ss. 75-76, § 49). Bu itibarla AİHM, başvuranın söylediklerine karşı Hükümet tarafından uygun delil üretilmediğini kaydeder.

Yukarıda anlatılanlar dikkate alındığında AİHM, başvuranın tazminat cezası ödemeye mahkum edilmesinin “kanunla öngörüldüğü” ve AİHS’nin 10§2 maddesi uyarınca “meşru bir amaç” götüğü kanaatine varmıştır. Bununla birlikte mevcut davada yasanın uygulanış biçimi şüphelidir. Sonuç olarak, verilen tazminat cezasının miktarı, bu tür davalarda genellikle verilen tutarlarla ve sözkonusu konuşmanın ağırlığıyla karşılaştırıldığında, ulusal yasalarla gözetilen amaç ile makul bir orantılılık ilişkisi kesin olarak bulunmadığı için, bu kadar büyük bir miktarda tazminat cezası verilmesinin “demokratik bir toplumda gerekli” olduğu kabul edilemez.

Dolayısıyla AİHS’nin 10. maddesi ihlal edilmiştir.

II. AİHS’NİN 6§1 MADDESİ VE 1 NO’LU EK PROTOKOL’ÜN 1. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

İki ayrı konuda daha şikayette bulunan başvuran, adil bir yargılamadan yararlanmadığını, zira hakim tarafı ve silahların eşitliği ilkesine aykırı davrandığını iddia etmekte ve bu itibarla AİHS’nin 6§1 maddesine gönderme yapmaktadır.

Diğer yandan başvuran, malvarlığının yarısına denk düşen bir tazminat ödemek zorunda bırakılmasının 1 No’lu Ek Protokol’ün 1. maddesini ihlal ettiğini düşünmektedir.

AİHS’nin 10. maddesinin ihlal edildiği sonucuna varan AİHM, AİHS’nin 6§1 veya 1 No’lu Ek Protokol’ün 1. maddesine ilişkin ayrı bir sorunun ortaya çıkmadığı kanaatine varmış ve sözkonusu şikayetlerin ayrı bir incelemeyi gerektirmediğine karar vermiştir.

III. AİHS’NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI HAKKINDA

AİHS’nin 41. maddesinde belirtilen unsurlar.

A. Tazminat

1. Maddi tazminat

Başvuran, tüketici fiyatları endeksi aracılığıyla ve sözkonusu tutarı Ekim 2002 tarihinde geçerli olan Euro değerine çevirerek, ödemesini yaptığı toplam miktarı şu an için 125.655 Euro olarak hesap etmektedir. Bu miktara, şayet para Türkiye’deki bir bankaya yatırılmış olsaydı işlenecek olan toplam 62.827 Euro tutarında faiz eklenince, başvuran maddi tazminatın 188.482 Euro’ya kadar yükseldiğini ileri sürmektedir.

Hükümet, başvuranın maddi tazminat adı altında talep ettiği miktarın aşırı olduğu kanaatindedir. Hükümet, AİHM’nin bir ihlal tespit etmesi halinde bu tespit yeterli olduğunun gözönünde bulundurulmasını talep etmektedir.

2. Manevi tazminat

Başvuran ayrıca, Sn. Demirel’in rakibi olmanın kendisini Başbakan Yardımcısı veya Bakan gibi itibarlı mekilere getirilmekten yoksun bıraktığını ileri sürerek, AİHM’den kendisine 10.000.000 Euro tutarında manevi tazminat ödenmesine karar vermesini talep

etmektedir. Bu iddia konusunda başvuran, olayların meydana geldiği dönemde Başbakan olan Mesut Yılmaz'ın bu yöndeki beyanından yararlanmaktadır.

Hükümet ise başvuranın bu iddialarının tamamen spekülasyona dayandığını ileri sürmektedir.

3. AİHM'nin Takdiri

AİHM, mevcut davada ihlal tespitinin her şeyden önce, başvuranın ödemesi gereken tazminat tutarının orantılılıktan yoksun olmasına dayandığını hatırlatır. Bununla birlikte AİHM, sözkonusu davada hesap edilecek tazminat tutarının belirlenmesi amacıyla ulusal mahkemelerin yerini alamayacağı kanaatindedir. AİHM başvuran tarafından ödenen tutarın, gecikme faizleri ile birlikte yaklaşık 60.000 Euro olduğunu not eder.

AİHM hakkaniyete uygun olarak başvurana maddi ve manevi tazminat için toplam 35.000 (otuzbeş bin)Euro verilmesine karar vermiştir.

B. Masraf ve Harcamalar

Başvuran 28 Ocak 1997 tarihinde, avukatıyla bir sözleşme yaptıklarını ve buna göre sözleşmenin imzalandığı anda 300.000.000 TL (yaklaşık 2116 Euro) tutarında bir ön ödeme yaptığını belirtmektedir. Sözkonusu sözleşmenin ek şartlarına göre, başvuranın AİHM'deki davayı kazanması halinde, avukatına 8.700 Amerikan Doları (6672,9 Euro) tutarında ödeme yapması gerekmektedir.

Hükümet ise bu talebi aşırı bulmakta ve belgelendirilmediğini ileri sürmektedir. Bu açıdan Hükümete göre avukat, müvekkili ile sözleşme yapmakla yetinmeyip, üzerinde vergi numarası bulunan faturanın aslını da başvurana vermek zorundadır.

6672,9 Euro konusunda ise AİHM, *quota litis* anlaşmasının sözkonusu olduğunu belirtir. Sözkonusu anlaşma yalnızca avukatı ve müvekkili arasında yükümlülükler doğurur ve AİHM'yi bağlayamaz. AİHM sadece iddia edilen masrafların gerçekliğine göre değil, aynı zamanda bunların makul olup olmadığını da dikkate alarak ödenecek masraf ve harcamaların düzeyini tespit etmek zorundadır (Bkz., *mutadis mutandis*, Iatridis-Yunanistan (dostane çözüm) [GC], no: 31107/96, § 55, CEDH 2000-XI).

AİHM, AİHS'nin 41. maddesi uyarınca Pakdemirli'ye hakkaniyete uygun olarak masraf ve harcamalar için 3.000 (üç bin) Euro ödenmesine karar vermiştir.

C. Gecikme Faizi

AİHM, Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal kredi kolaylıklarına uyguladığı faiz oranına 3 puanlık bir artışın ekleneceğini belirtmektedir.

BU GEREKÇELERE DAYALI OLARAK, AİHM, OYBİRLİĞİYLE,

1. AİHS'nin 10. maddesinin *ihlal edildiğine*,
2. AİHS'nin 6§1 maddesi ve 1 No'lu Ek Protokol'ün 1. maddesine dayanan şikayetlerin ayrı ayrı *incelenmesine gerek olmadığına*,

3. a) AİHS'nin 44 § 2 maddesi gereğince, kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde, ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden TL.'ye çevrilmek üzere Savunmacı Hükümetin başvurana,

- i. manevi tazminat için 35.000 (otuz beş bin) Euro ödemesine,
- ii. masraf ve harcamalar için 3.000 (üç bin) Euro ödemesine;
- iii. yukarıdaki miktarların her türlü vergiden *muaf tutulmasına*;

b) Söz konusu sürenin bittiği tarihten itibaren ve ödemenin yapılmasına kadar, Hükümetin, Avrupa Merkez Bankasının o dönem için geçerli faizinin üç puan fazlasına eşit oranda basit faizi *uygulamasına*;

4. Adil tazmine ilişkin diğer taleplerin *reddine*;

KARAR VERMİŞTİR.

İşbu karar Fransızca olarak hazırlanmış ve AİHM'nin iç tüzüğüne 77§§ 2. ve 3. maddesine uygun olarak 22 Şubat 2005 tarihinde yazıyla bildirilmiştir.

— • —

 [İçindekilere dön](#)

EKİM / 2006

A) İSTEĞİ ÜZERİNE EMEKLİYE AYRILAN HÂKİM VE SAVCILAR

1-	26447	Hayrettin ÖZDEMİR	Ordu Bölge İdare Mahkemesi Üyesi	0
2-	24596	M. Sait SAĞLAM	Ankara Cumhuriyet Savcısı	2
3-	24738	Osman TOPÇU	Mardin Cumhuriyet Savcısı	3

DUYURU

Başkanlığımızca basım ve dağıtımı yapılan Yargı Mevzuatı Bülteni, 2007 yılı Ocak ayından itibaren yalnızca abone olanlara posta yoluyla ulaştırılacaktır.

Başkanlığımızda abonelik kaydı bulunmayanlar ve yargı teşkilâtı bu tarihten sonra Yargı Mevzuatı Bülteni'ni "www.edb.adalet.gov.tr/ymb.htm" internet adresinden elektronik ortamda takip edebilirler.

İlgililere duyurulur.

